

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Andra kammaren.

Nr 10.

Tisdagen den 18 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande februari.

§ 2.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att lördagen den 22 innevarande februari företaga val dels av tjugufyra valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, utse riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare, dels ock av sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 1—3, statsutskottets utlåtanden nr 9 och 27—31, bevillningsutskottets betänkanden nr 4—6 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 11—13.

§ 4.

Vidare föredrogos herr *Osbergs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål angående gottgörelse åt en förening av fiskberedare i Bohuslän för förlust, orsakad genom det allmännas ingripande i utövandet av medlemmarnas näring; och blev ifrågavarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträden med herr talmannen i riksdagens andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, nedannämnda dagar år 1936.

Den 15 februari.

På därom gjord ansökning entledigades B. E. Nygren för tiden från och med den 17 innevarande februari från honom meddelat förordnande att under nu pågående riksdag vara vaktmästare hos kammaren.

Frågan om anställande av vaktmästare i Nygrens ställe uppsköts, för granskning av inkomna ansökningshandlingar, till den 17 februari.

Den 17 februari.

Vid nu hållet förnyat sammanträde med herrar deputerade antogs till vaktmästare hos kammaren för tiden från och med denna dag E. Älvenstrand.

Är och dagar som ovan

In fidem

Per Cronvall.

§ 6.

Härefter upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

År 1936 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkningskap och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr Rodhe, C. W., överstelöjtnant, Göteborg,	med 23 röster,
» Andersson, Emil, lantbrukare, Järnbrott,	» 23 » ,
» Hedvall, Julius, f. d. riksdagsman, Göteborg,	» 23 » ,
» Eneroth, Ture, arrendator, Högen, Jonsered,	» 23 » ;

vid kontoret i Malmö

herr Persson, Alfred, lantbrukare, Vadensjö,	med 23 röster,
» Lundgren, Axel, redaktör, Malmö,	» 23 » ,
» Hultgren, Anton, landstingsman, Reslöv, Marieholm,	» 23 » ,
» Thomasson, Axel G., lantbrukare, Hejdeholm, Hurva,	» 23 » ;

vid kontoret i Falun

herr Olsson, Åhlmans Olof, f. d. riksdagsman, Insjön,	med 23 röster,
» Minör, P. A., landstingsman, Falun,	» 23 » ,
» Eronn, A., f. d. riksdagsman, Leksand,	» 23 » ,
» Eriksson, Ollas E., f. d. riksdagsman, Fors station,	» 23 » ;

vid kontoret i Gävle

herr Hellström, H., kapten, Gävle,	med 23 röster,
» Landblom, Edw., handlande, Gävle,	» 23 » ,
» Törnfeldt, Erik, redaktör, Gävle,	» 23 » ,
» Bergman, Stefan, landstingsman, Forssa,	» 23 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr Gyllenswärd, Ernst, lantbrukare, Fågelsång, Vaxtorp,	med 23 röster,
» Nilsson, C. L., landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 23 » ,
» Andersson, Janne, byggmästare, Falkenberg,	» 23 » ,
» Olsson, N. V., lantbrukare, Ahlslov, Eldsberga,	» 23 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr Törner, A., direktör, Härnösand,	med 23 röster,
» Hesse, Samuel, advokat, Härnösand,	» 23 » ,
» Hallin, Erik, landstingsman, Örnköldsvik,	» 23 » ,
» Carlsson, E., ekonomichef, Sollefteå,	» 23 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr	<i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd,	med 23 röster,
»	<i>Pettersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 23 » ,
»	<i>Fors, N.</i> , ekonomichef, Jönköping,	» 23 » ,
»	<i>Estberg, Carl A.</i> , kamrer, Munksjö, Jönköping,	» 23 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr	<i>Modéer, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	med 23 röster,
»	<i>Olsson, John</i> , skräddare, Kalmar,	» 23 » ,
»	<i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	» 23 » ,
»	<i>Jonsson, Axel</i> , landstingsman, Påryd,	» 23 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr	<i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	med 23 röster,
»	<i>Kloo, O.</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 23 » ,
»	<i>Thorsell, Carl</i> , kamrerare, Ronneby,	» 23 » ,
»	<i>Klemedtsson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 23 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr	<i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Heljetorp, Väse,	med 23 röster,
»	<i>Flognfält, G.</i> , f. d. riksdagsman, Flogned,	» 23 » ,
»	<i>Johansson, Henning</i> , landstingsman, Hygn, Visnums-Kil,	» 23 » ,
»	<i>Eriksson, E. G.</i> , f. d. riksdagsman, Västbro, Värmlandsbro,	» 23 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr	<i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	» 23 röster,
»	<i>Larsson, Nils</i> , lantbrukare, Karlstad, Österslöv,	» 23 » ,
»	<i>Jönsson, Sven</i> , f. d. riksdagsman, Fridhill, Lövestad,	» 23 » ,
»	<i>Jeppson, Emil</i> , landstingsman, Haraberga, Broby,	» 23 » ;

vid kontoret i Linköping

friherre	<i>Hermelin, Gösta</i> , Ulvåsa,	» 23 röster,
herr	<i>Hanzén, J.</i> , redaktör, Linköping,	» 23 » ,
»	<i>Rydén, C.</i> , järnvägskontrollör, Linköping,	» 23 » ,
»	<i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	» 23 » ;

vid kontoret i Luleå

herr	<i>Groth, Gustaf</i> , konsul, Luleå,	med 23 röster,
»	<i>Svedberg, Albin</i> , rektor, Boden,	» 23 » ,
»	<i>Lantz, E. P.</i> , distriktschef, Luleå,	» 23 » ,
»	<i>Bengtsson, Axel</i> , redaktör, Piteå,	» 23 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr	<i>Wallin, Erik</i> , handelsföreståndare, Lidköping,	med 23 röster,
»	<i>Andersson, Justus</i> , kommunalordförande, Karlsborg,	» 23 » ,
»	<i>Björk, Gotthard</i> , redaktör, Mariestad,	» 23 » ,
»	<i>Carlsson, Adolf</i> , nämndeman, Nykvarn, Leksberg,	» 23 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr	<i>Eriksson, Karl</i> , f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 23 röster,
»	<i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	» 23 » ,
»	<i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Finspång,	» 23 » ,
»	<i>Svantesson, Samuel</i> , nämndeman, Torp, Vånga,	» 20 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Carlsson, E. G.</i> , nämndeman, Katrineholm,	med 23 röster,
» <i>Granath, E. A.</i> , lantbrukare, Kälkesta, Jönåker,	» 23 » ,
» <i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrbo, Nyköping,	» 23 » ,
» <i>Schill, L. A.</i> , f. d. riksdagsman, Västermo, Stora Lundby,	» 23 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktör, Sundsvall,	med 23 röster,
» <i>Karlsson, Rob.</i> , f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker,	» 23 » ,
» <i>Ågren, Hugo</i> , förste bokförelare, Kubikenborg,	» 23 » ,
» <i>Berggren, Tord</i> , kamrer, Sundsvall,	» 23 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Umeå,	med 23 röster,
» <i>Karlsson, N.</i> , nämndeman, Tavelsjö,	» 23 » ,
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 23 » ,
» <i>Lilja, G. H.</i> , tågmästare, Vännäs,	» 23 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Tapper, K.</i> , kassör, Uppsala,	med 23 röster,
» <i>Ekstrand, Åke</i> , e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	» 23 » ,
» <i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Hägeby,	» 23 » ,
» <i>Wahlstedt, Uno</i> , bagare, Uppsala,	» 23 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Karlström, Hugo</i> , f. d. riksdagsman, Mörby, Västkinde,	med 23 röster,
» <i>Engström, Herman</i> , landstingsman, Slite,	» 23 » ,
» <i>Hansén, Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bondsarve,	» 23 » ,
» <i>Lindstedt, P. S.</i> , handlande, Klintehamn,	» 23 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Sjölin, Bengt</i> , ingenjör, Trollhättan,	med 23 röster,
» <i>Kjerrulf, E. A.</i> , godsägare, Vänersborg,	» 23 » ,
» <i>Lundgren, Anton</i> , poliskonstapel, Vänersborg,	» 23 » ,
» <i>Johansson, Gustaf</i> , kommunalnämndsordförande, Blaxtorp, Sjuntorp,	» 23 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Landstätt, R.</i> , kamrer, Västerås,	med 23 röster,
» <i>Andersson, Fr. O.</i> , fjärdingsman, Hallstahammar,	» 23 » ,
» <i>Sjöfält, Karl</i> , sekreterare, Västerås,	» 23 » ,
» <i>Ekström, L. J.</i> , landstingsman, Ekeby, Hallstahammar,	» 23 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Växjö,	med 23 röster,
» <i>Johansson, G. W.</i> , landstingsman, Östad Täckaregård, Väcksång,	» 23 » ,
» <i>Hultin, Gustaf</i> , lokomotivförare, Älmhult,	» 23 » ,
» <i>Rydström, Eric</i> , f. d. riksdagsman, Vräen, Lidnäs,	» 23 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Åqvist, Torsten</i> , direktör, Örebro,	med 23 röster,
» <i>Molin, C. A.</i> , f. d. riksdagsman, Aspa,	» 23 » ,
» <i>Fromell, A. R.</i> , kontorschef, Örebro,	» 23 » ,
» <i>Karlsson, Johan</i> , landstingsman, Björkmo, Granbergsdal,	» 23 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Henriksson, Henrik</i> , d. y., disponent, Östersund,	med 23 röster,
» <i>Nilsson, Nils</i> , lantbrukare, Tullus, Nälden,	» 23 » ,
» <i>Annér, Wilhelm</i> , redaktör, Östersund,	» 23 » ,
» <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	» 23 » ;

suppleanter:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Fagerberg, J. A.</i> , spårvägskonduktör, Göteborg,	med 23 röster,
» <i>Carlbring, Einar</i> , disponent, Göteborg,	» 22 » ,
» <i>Andersson, Sven</i> , expeditör, Göteborg,	» 21 » ,
» <i>Rhedin, C. W. F.</i> , major, Göteborg,	» 20 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Jensen, Martin Christian</i> , f. d. riksdagsman, Lund,	med 23 röster,
» <i>Persson, Olof</i> , landstingsman, Munkarp,	» 22 » ,
» <i>Hagberth, E.</i> , kapten, Klinta, Snogeröd,	» 21 » ,
» <i>Andersson, Assar</i> , nämndeman, Åkarp, Hörby,	» 20 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Wikander, L. E.</i> , ingenjör, Morgårdshammar,	med 23 röster,
» <i>Maritz, Per</i> , kommunalnämnsordförande, Leksand,	» 22 » ,
» <i>Larsson, Liss Olof</i> , landstingsman, Leksand,	» 21 » ,
» <i>Sundström, F.</i> , f. d. riksdagsman, Vikmanshyttan,	» 20 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn,	med 23 röster,
» <i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	» 22 » ,
» <i>Krona, Emil</i> , järnvägstjänsteman, Hudiksvall,	» 21 » ,
» <i>Hansson, Hans</i> , lantbrukare, Bollnäs,	» 20 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Lindblad, H. F.</i> , folkskollärare, Sibbarp,	med 23 röster,
» <i>Bohlers, K.</i> , lantbrukare, Bol, Vessigebro,	» 22 » ,
» <i>Persson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Tofta,	» 21 » ,
» <i>Larsson, Oskar</i> , järnarbetare, Halmstad,	» 20 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Lindeborg, J.</i> , kamrer, Härnösand,	med 23 röster,
» <i>Lidström, P.</i> , f. d. riksdagsman, Häxmon, Ådalsliden,	» 22 » ,
» <i>Fahlén, Verner</i> , lantbrukare, Nordanåker, Nyland,	» 21 » ,
» <i>Sundström, O. W.</i> , sågverksarbetare, Kramfors,	» 20 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Karlsson, Anton</i> , arbetsförmedlingsdirektör, Jönköping,	med 23 röster,
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 22 » ,
» <i>Boman, Rudolf</i> , lantbrukare, Kieryd, Vireda,	» 21 » ,
» <i>Larsson, Einar</i> , lantbrukare, Klevarp, Bogla,	» 20 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr	<i>Andersson, Oskar</i> , lantbrukare, Torngård,	med 23 röster,
»	<i>Therner, R.</i> , agronom, Smedby,	» 22 » ,
»	<i>Johnsson, Gotthard</i> , landstingsman, Emmaboda,	» 21 » ;
»	<i>Olsson, Waldemar</i> , landstingsman, Oskarshamn,	» 20 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr	<i>Andersson, Anton</i> , vaktmästare, Karlskrona,	med 23 röster,
»	<i>Dahl, Aug.</i> , häradssdomare, Svängsta,	» 22 » ,
»	<i>Nelson, Nels</i> , Ekengård, Ysane,	» 21 » ;
»	<i>Andersson, O. W.</i> , rektor, Karlskrona,	» 20 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr	<i>Eliesson, Efraim</i> , ekonomichef, Karlstad,	med 23 röster,
»	<i>Andersson, C. W.</i> , lantbrukare, Löved, Forshaga,	» 22 » ,
»	<i>Wennberg, G. W.</i> , kassör, Skoghall,	» 21 » ;
»	<i>Lövåsen, Frans</i> , landstingsman, Väse,	» 20 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr	<i>Widén, Edvin</i> , överlärare, Vinslöv,	med 23 röster,
»	<i>Vestesson, Victor</i> , nämndeman, Ivetofta, Bromölla,	» 22 » ,
»	<i>Elowson, Gustav</i> , lantbrukare, Wä,	» 21 » ;
»	<i>Norup, Sam</i> , lantbrukare, Norup, Knislinge,	» 20 » ;

vid kontoret i Linköping

herr	<i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	med 23 röster,
»	<i>Hallendorff, Joh.</i> , f. d. landstingsman, Gerstorp, Linköping,	» 22 » ,
»	<i>Johnsson, Robert</i> , överassistent, Linköping,	» 21 » ;
»	<i>Landholm, Rud.</i> , kamrer, Linköping,	» 20 » ;

vid kontoret i Luleå

herr	<i>Johansson, Anders</i> , landstingsman, Ersnäs,	med 23 röster,
»	<i>Jansson, Gustav</i> , landstingsman, Karlsborg, Vánafjärden,	» 22 » ,
»	<i>Hedström, A. R.</i> , ombudsman, Luleå,	» 21 » ;
»	<i>Bergström, Ernst J.</i> , grosshandlare, Luleå,	» 20 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr	<i>Fredberg, G. M.</i> , fabrikör, Finnerödja,	med 23 röster,
»	<i>Öster, Ernst</i> , lantbrukare, Fagersanna,	» 22 » ,
»	<i>Sundén, Carl</i> , lantbrukare, Hova,	» 21 » ;
»	<i>Jakobsson, Mårten</i> , kontorist, Falköping,	» 20 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr	<i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	med 23 röster,
»	<i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 21 » ,
»	<i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 20 » ;
»	<i>Norén, Sven</i> , underinspektör, Norrköping,	» 17 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr	<i>Smedberg, Harald</i> , direktör, Nyköping,	med 23 röster,
»	<i>Boman, Axel</i> , lantbrukare, Gnesta,	» 22 » ,
»	<i>Berger, C. O.</i> , folkskollärare, Stigtomta,	» 21 » ;
»	<i>Stigberg, Edvin</i> , järnarbetare, Katrineholm,	» 20 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr Nilsson, B., lantbrukare, Skedvik, Attmar,	med 23 röster,
» Modin, Helmer, kapten, Sundsvall,	» 22 » ,
» Kahlén, E., fanjunkare, Sundsvall,	» 21 » ,
» Lundkvist, Karl, charkuteriföreståndare, Sundsvall,	» 20 » ;

vid kontoret i Umeå

herr Jonsson, Rudolf, lantbrukare, Stöcksjö,	med 23 röster,
» Grahnen, Alfr. A:son, landstingsman, Granö,	» 22 » ,
» Eriksson, Frans, landstingsman, Bureå,	» 21 » ,
» Jonsson, P. L., hemmansägare, Sävar,	» 20 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr Bengtsson, E., lantbrukare, Gunnarsbo, Lövsta bruk,	med 23 röster,
» Eriksson, C. J., landstingsman, Rosenhill, Almunge,	» 22 » ,
» Andersson, T. P. E., bokbindare, Uppsala,	» 21 » ,
» Samzelius, J. A. T., andre bibliotekarie, Uppsala,	» 20 » ;

vid kontoret i Visby

herr Palmqvist, K. V., nämndeman, Bomarve, Bander,	med 23 röster,
» Nilsson, C. O., redaktör, Visby,	» 22 » ,
» Olofson, A. G., agronom, Visby,	» 21 » ,
» Nilsson, Hj., drätselkassör, Visby,	» 20 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr Andréén, Anders, handlande, Brålanda,	med 23 röster,
» Johansson, A. E., lantbrukare, Kråkered, Borås,	» 22 » ,
» Lundström, Hj., direktör, Forsarne, Frändefors,	» 21 » ,
» Andersson, Julius, landstingsman, Lilla Edet,	» 20 » ;

vid kontoret i Västerås

herr Lundgren, Joh., ingenjör, Västerås,	med 23 röster,
» Anderson, Iwar, kontorsbiträde, Arboga,	» 22 » ,
» Pehrsson, Pehr, direktör, Sala,	» 21 » ,
» Fröier, Isidor, folkskollärare, Västerås,	» 20 » ;

vid kontoret i Växjö

herr Gustafsson, Amandus, järnarbetare, Växjö,	med 23 röster,
» Karlsson, A. R., nämndeman, Berg, Släthög,	» 22 » ,
» Pettersson, P. Herman, häradsdomare, Holstensskog, Tolg,	» 21 » ,
» Sandstedt, Ernst, nämndeman, Björkebråten, Ryd,	» 20 » ;

vid kontoret i Örebro

herr Larsson, Hjalmar, lantbrukare, Edvalla, Glanshammar,	med 23 röster,
» Ahlin, Einar, lantbrukare, Alavi, Hardemo,	» 22 » ,
» Nilsson, Olov, f. d. riksdagsman, Örebro,	» 21 » ,
» Lysell, Karl, grosshandlare, Örebro,	» 20 » ;

vid kontoret i Östersund

herr Nilsson, Nils, d. y., lantbrukare, Dille, Täng,	med 23 röster,
» Lögberg, J., hemmansägare, Genvalla,	» 22 » ,
» Olsson, Olof, komm.-nämnsordf., Undrom, Rödön,	» 21 » ,
» Clarin, Ruben, tapetserare, Östersund,	» 20 » .

Joh. Nilsson.

Knut Petersson.

Ernst Hage.

Ivar Pettersson.

Protokollet lades till handlingarna; och beslöt kammaren att underrättelse om de försiggångna valen skulle genom utdrag av kammarens protokoll meddelas bankoutsittotet med anmodan till utskottet att lämna såväl fullmäktige i riksbanken som vederbörande avdelningskontors styrelser och de valde meddelande om valens utgång.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 23, angående förstärkning av visst anslag under femte huvudtiteln;

från bevillningsutskottet, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för lämnande av ersättning av statsmedel för taxeringsarbete i Stockholms stad m. m.; samt

från första lagutskottet:

nr 28, i anledning av väckta motioner angående inskränkning i fråga om uppläsandet av världsliga kungörelser vid svenska kyrkans gudstjänster; och nr 29, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om utomäktenskapliga barns arvsrätt m. m.

§ 8.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden först uppföra statsutskottets utlåtande, nr 9.

Denna hemställan bifölls.

§ 9.

Till bordläggning anmälades andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion, II: 501, angående isolering av lekplatser vid folkskolor och liknande läroanstalter; och

nr 2, i anledning av väckt motion, II: 616, angående viss ändring i gällande boställsordning för lärarpersonal vid folk- och småskolor.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sjögren</i>	under	2	dagar	fr. o. m.	den	19	febr.,	
» <i>Holm</i>	»	5	»	»	»	22	»	
» <i>Ljunggren</i>	»	5	»	»	»	20	»	
» <i>Hedlund</i> i Östersund	»	3	»	»	»	19	»	
» <i>Lindberg</i> i Umeå	»	6	»	»	»	20	»	och
» <i>Christiernsson</i>	»	6	»	»	»	22	»	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 19 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Engberg* propositionen, nr 66, angående biträden åt ärkebiskopen; samt

av herr statsrådet *Leo* propositionerna:

nr 77, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden i Stockholm m. m.; och

nr 83, angående posthusbyggnad å Kungsholmen i Stockholm.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

§ 3.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna för kapitalökning i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5 och 6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. *Punkten 13*, angående fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t i punkten 16 av det vid propositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning. Bil. 4» fogade utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1936 föreslagit riksdagen att till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 15,600,000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Ericsson* i Sörsjön väckt motion, nr 527, vari föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande av förslag angående möjligheten att från statens sida genom anslag till rikstelefonlinjer samt underhåll av växelstationer främja telefonväsendets utveckling inom sådana områden i landet, vilka vore i stort behov därav.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 15,600,000 kronor, att utgå av lånemedel; samt

b) att ovanberörda motion måtte anses besvarad med vad utskottet i punkten anfört.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *N. J. Martin Svensson*, *Borell*, *Magnusson* i Skövde och *Aronson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen (= utskottet — — —) av 13,000,000 kronor, att utgå av lånemedel; samt

b) att (= utskottet — — —) anfört.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag har jämte ett antal högermän till denna punkt fogat en reservation av innebörd, dels att ifrågasvarande anslag kan i någon mån nedsättas, dels också av den rent principiella inställningen att vi ha ansett att under nuvarande goda konjunkturer och särskilt med de relativt goda möjligheter, som nu föreligga på arbetsmarknaden, det kunde vara klokt och lämpligt att gå fram med en viss sparsamhet i fråga om statliga arbeten.

Vi ha nämligen, i anslutning till vad tidigare inte minst från regeringens sida framhållits, ansett att, om det är riktigt att staten i viss mån utökar sina arbeten under tider av bristande arbetstillgång, så är det också riktigt att man, inskränker arbetena under tider av bättre arbetstillgång ock i varje fall undviker att då på något sätt forcera sådana arbeten. Enligt telegrafstyrelsens äskanden och vederbörande departementschefs framställning är det ju avsikten, att man skall kunna i viss mån genom ett forcerat arbete återvinna, vad som blev tillbakasatt under den bekanta telefonstrejken. Men det förefaller, som om man också därutöver räknat med en viss utökning av arbetena.

När man bedömer de siffror, med vilka man här rör sig, är det icke blott fråga om det direkta beloppet 15,600,000 kronor utan man bör därtill också lägga åtminstone viss del av det belopp, som fanns odisponerat vid årsskiftet, 4,600,000 kronor, och ett antagligen ännu större belopp, vilket icke finnes redovisat ifrån telegrafstyrelsen utan endast antytt med uttalandet, om »belopp,

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.) som disponerats för beordrade men ännu icke utförda arbeten». Vilken summa, som döljer sig under denna något dunkla sats, är icke kungjort. Förmodligen är det mycket stora belopp. Det har då synts oss, att man utan att på ringaste sätt tillbakasätta en önskvärd och nödvändig utveckling av telefonväsendet, särskilt på landsbygden, skulle kunna tillgodose behovet med ett något nedsatt anslag, och det är av den anledningen, som vi stannat för ett direkt anslagsbelopp av 13 miljoner kronor, vartill givetvis då komma alla de mycket betydande belopp, som telegrafverket därutöver har disponibla men ännu icke använt.

Jag ber också få tillägga, och det har ju omvittnats, att sysselsättningsgraden exempelvis vid en för telegrafverket så betydelsefull industri som kabelverken är spänd ända till bristningsgränsen. Jag syftar härvid på Sieverts kabelverk, det enda, som inom landet av telegrafverket kan anlitas för hithörande arbeten, och att således beträffande kablar någon utökning av beställningarna icke kan ske utan därest ytterligare sådana behövas, beställningen härav måste gå till utlandet, vilket knappast kan anses lämpligt.

Summerar man ihop dessa förhållanden synes det mig vara synnerligen befogat att på denna punkt göra en besparing, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herrar *Aronson* och *Olsson* i Staxäng instämde häruti.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall följa reservantens exempel och försöka fatta mig så kort som möjligt.

Jag ber att få säga en sak, som jag förmodar att kammarens ledamöter mangrant tagit del av, nämligen att detta anslagskrav är att betrakta som ett led i telegrafverkets normala utveckling. Som alla veta av statsverkspropositionen ha de beräkningar, som telegrafverket gjort beträffande utökningen av telefonväsendet, visat sig vara mycket försiktigt hållna, till och med så pass försiktiga, att ökningen av abonnentantalet *utöver* vad av telegrafstyrelsen beräknats har uppgått till 3,000 senaste året. Det är därför all anledning för den, som verkligen vill att telegrafverket på bästa sätt skall få fortsätta sin verksamhet som allmänhetens tjänare och stå allmänheten till tjänst med detta kommunikationsmedel, att så att säga inte vara allt för njugg, då det gäller detta stora verk, som har bland den bästa förräntningen bland statens affärsdrivande verk, och inte ge det allt för snäva tyglar, om jag får begagna det uttrycket.

När nu herr Magnusson i Skövde talar om forcering och talar om att det fanns odisponerat så och så mycket den 31/12 1935, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det nog inte är så alldeles riktigt att taga detta datum till utgångspunkt, ty budgetåret slutar ju här i landet den 30 juni, och att alltså de siffror, som av herr Magnusson anfördes, kanske inte alls komma att stämma med verkligheten och säkerligen — kan jag tillägga — icke komma att stämma med verkligheten den 30 juni i år.

Sedan talade herr Magnusson om kabelverket. Jag skall inte gå in på det i annan mån än att jag bara påpekar, att en hel del av dessa arbeten äro nödvändiggjorda av de elektrifieringsanläggningar, som utförts vid statens järnvägar, och jag tror man gör klokt i att erinra sig, att i detta avseende anvisades det praktiskt taget samma belopp vid fjolårets riksdag, nämligen 6,600,000 kronor. Det är något högre i år, men skillnaden är rätt obetydlig.

När man därtill lägger, att det finns i denna kammare en motionär och förmodligen ett mycket stort antal personer ute i landet, som med stor tillfredsställelse se de reformer vidtagas, som telegrafverket gått in för, tror jag det

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.)
är all anledning att här bifalla utskottets förslag. Jag skall bara erinra om ett par av de nya anordningar, som kommit upp under de senaste åren. Det har genom telegrafverkets eget initiativ ordnats med små automatstationer, varigenom man är i stånd att komma i förbindelse med hela landet när som helst på dygnet, en fördel, som uppskattas särskilt i mina bygder, där vi haft mycket stora svårigheter på grund av gles bebyggelse och stora avstånd — jag ber norrlänningarna om ursäkt, ty ni ha naturligtvis ännu större avstånd. Vi ha haft mycket stor nytta av denna anordning i de få fall, då den hittills kommit till utförande.

Vidare har man också från telegrafverkets sida gått in för att utvidga räjongen för frikretsarna, en sak, som är av stor betydelse för allmänheten. Jag är rädd för att om man nu skall följa reservanterna, telegrafverket skulle nödgas taga detta till intäkt för att gå sakta i backarna även med reformerna.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag på förevarande punkt.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag tror, att om herr Anderson i Råstock och jag mera enskilt behandlade denna fråga, skulle vi nog ganska lätt komma till enighet åtminstone på den punkten, att vare sig man anslår 13 miljoner i friska pengar eller 15,600,000 är anslaget tillräckligt stort för att tillgodose vad herr Anderson i Råstock benämner telegrafverkets normala utveckling, då utöver nämnda anslag mycket stora belopp stå till verkets förfogande.

Då herr Anderson i Råstock mot mig framförde ett visst klander för att jag nämnde den summa, som stod till förfogande den 1 januari detta år, 4,600,000 kronor, kan jag inte anse att jag därför med fog kan klandras, emedan jag tydligt angav, att det var vid berörda tidpunkt, som detta belopp var tillgängligt, och summan för någon annan tidpunkt har inte från telegrafverkets sida redovisats. Måhända skulle jag ha mycket större fog för att framföra klander över att inte telegrafverket eller statsrådet redovisat, vilket belopp, som döljer sig under de av mig påtalade orden: »som disponerats för beordrade men ännu ej utförda arbeten», och jag skulle tro, att om man lägger tillsammans detta belopp med reserverade 4.6 miljoner och av oss föreslagna 13 miljoner, finns säkerligen för telegrafverket så stora belopp tillgängliga, att de väl räcka för en normal utveckling. Jag är lika livligt intresserad som någon av en sådan och av att detta kommunikationsmedel i vidsträcktare mån kan komma våra avlägsna bygder till godo. Jag kanske i detta fall skall be att få hänvisa till de framställningar, som jag tidigare vid upprepade tillfällen gjort här i riksdagen och som slutligen i viss utsträckning vunno bifall från riksdagens sida, nämligen angående underlättandet av landsbygdens telefonförbindelser.

Men när herr Anderson i Råstock talar om, att det inte var lämpligt att i detta fall nämna om kabelverket och dess sysselsättningsgrad och nämnde, att kabelnedläggningen var nödvändig i och för elektrifieringen av statsbanorna, må man dock komma ihåg, att möjligheterna till denna kabelnedläggning är i betydande mån beroende på möjligheten att inom landet framställa kablar. Skall man ytterligare forcera nödgas man gå till utlandet med beställningar.

Sedan ber jag slutligen att få säga, att när herr Anderson i Råstock nämnde de små automatstationer, som införts i några delar av landet och gjorde det på ett sådant sätt, att man kunde ha anledning att få den föreställningen att om man nu prutar på det föreslagna anslaget, skulle detta möjligen inverka såväl på inrättandet av små automatstationer som ock på utvidgningen av frikretsarna, tillåter jag mig säga, att detta på intet vis behöver bli fallet. Möj-

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.)
ligheterna att anbringa dylika små automatstationer äro enligt ett uttalande, som jag fått från en av telegrafverkets egna ledande personer, mycket hårt begränsade på grund av att telegrafverkets verkstäder ha sådan begränsad möjlighet att bygga dessa automatstationer. Sälunda påverkas deras allmänna införande icke det ringaste av detta anslag, och jag vågar också tro, att inom de 13 miljoner, som jag här tillåtit mig yrka på, och måhända kanske tio-talet miljoner, som i övrigt stå till telegrafverkets förfogande, bör det vara möjligt att arrangera saken så, att inte någon som helst inskränkning behöves vid genomförandet av frikretsarnas storlek eller automatiseringen. *Vill man* så göra, *vill man* ta en prutning på anslaget till intäkt härför, kan det givetvis vara möjligt, men jag vågar tro, att så är icke betingat av anslagssummans inskränkning. Jag vågar också tro, att telegrafverket icke skulle vilja taga en sådan prutning till intäkt för att göra en begränsning av det slag, varom här talats.

Herr Ericsson i Sörsjön: Herr talman! Jag har för min del ingen anledning att säga annat än att utvecklingen av landets telefonväsende har försiggått i ett någorlunda tillfredsställande tempo, åtminstone kan detta sägas vara förhållandet om man ser denna utveckling i ett större sammanhang. Emellertid har på grund av vissa omständigheter denna utveckling icke kunnat komma de mera avlägsna bygderna i landet till godo i samma utsträckning som beträffande de mera centrala delarna. Orsaken härtill kan sökas i det förhållandet, att anläggning av telefonlinjer och underhåll av växelstationer medför så stora kostnader, att man därför på åtskilliga platser i ödebygdsområdena måste avstå från de fördelar, som en telefonförbindelse alltid ger.

Det är av dessa skäl, som jag tillsammans med några av kammarens ledamöter har tillåtit mig väcka en motion, vari vi antytt möjligheten av att av staten direkt genom anslag på statsbudgeten erhålla bidrag till anläggning av telefonlinjer och skötsel av växelstationer inom sådana områden av landet, vilka äro i stort behov därav. Jag har nämligen icke vågat räkna med, att telegrafverket skulle kunna förmås att i någon vidare mån bortse från den affärs-mässiga skötseln av detta verk.

Nu är det emellertid så, att jag icke kommer att yrka bifall till den väckta motionen, och detta beror därpå, att utskottet i sin motivering uttalat sig så välvilligt i anslutning till de i motionen framförda synpunkterna, att man kan ställa vissa förhoppningar på att telegrafverket i större mån än tidigare kommer att tillgodose de önskemål, som ha framförts i motionen. Då så är förhållandet följer därav, att jag ingalunda kan ansluta mig till reservanternas förslag, vilket ju går ut på att man skall reducera det av Kungl. Maj:ts och utskottet föreslagna beloppet 15,600,000 kronor till 13 miljoner kronor, ty reservanternas nedprutningsförslag måste ju i själva verket komma att innebära en sämre utväg att tillgodose önskemålet om bättre telefonförbindelser inom landets avlägsna ödebygdsområden och på sådana platser, där man är i stort behov att erhålla telefonförbindelse men på grund av de stora kostnaderna icke kan skaffa sig sådan.

Herr andre vice talmannen **Jeppsson**: Herr talman! Herr Magnusson i Skövde yttrade bl. a., att även om riksdagen bifaller reservanternas yrkande om ett anslag på 13 miljoner kronor i stället för Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag om 15.6 miljoner, möjliggöres ändå på ett tillfredsställande sätt telegrafverkets normala utveckling och den normala förbättringen av telefonväsendet i landet. Riktigheten av detta påstående är ju helt och hållet beroende på vad herr Magnusson i Skövde menar med normal utveckling. Uppen-

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.)
bart är ju, att med ett anslag på 15.6 miljoner kronor kan utvecklingen ske fortare och förbättringarna bli större än med ett anslag på 13 miljoner kronor. Det skulle därför vara högst intressant att få höra, vilka de inskränkningar äro, som herr Magnusson menar att man kan göra i de av telegrafverket planerade utvidgningsarbetena utan att därigenom förhindra en utveckling, som kan vara önskvärd.

Man finner vid denna punkt i Kungl. Maj:ts proposition, att telegrafstyrelsen bl. a. yttrat följande: »På grund av arbetskonflikten vid telegrafverkets linjearbeten måste en del av de beordrade arbetena överskjutas till år 1936. Som emellertid den genom arbetskonflikten förlorade arbetstiden snarast möjligt måste återtagas, och detta särskilt i vad gäller anordnandet av erforderliga riks- och landsledningar samt nya stationer och abonnentanläggningar, har styrelsen ansett sig böra räkna med en forcering av anläggningsarbetena.» Telegrafstyrelsen förordar därför det nu begärda anslaget. Jag kan för min del inte finna annat än att telegrafstyrelsens av Kungl. Maj:ts upptagna och av utskottet tillstyrkta förslag är väl motiverat. Jag har den uppfattningen, att det icke är klok ekonomi och sund sparsamhet att spara på ett anslag som detta. Telegrafverket är ju i och för sig ett verk som lämnar god avkastning på det nedlagda kapitalet. Allmänheten betjänas på ett tillfredsställande sätt genom detta verk och har större fördelar ju mer allmänna telefonerna bli, ju fler stationer, som anläggas, och ju fler abonnenter, som komma till. Jag vill därför i korthet säga, att jag inte kan finna någon anslagsminskning mindre motiverad än den som här förordats av reservanterna, och allraminst kan det vara någon anledning för dem av kammarens ledamöter, som anse sig representera landsbygden, att ett ögonblick reflektera på reservanternas förslag.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Det är givetvis ganska fruktlöst att diskutera med exempelvis herr Ericsson i Sörsjön, som hade ordet omedelbart efter det att jag här på goda grunder förklarat, att den prutning, som reservanterna föreslagit, inte behöver medföra någon som helst försämring eller något försvarande av landsbygdens möjlighet att erhålla telefon. Ögonblicket efteråt påstår herr Ericsson, att reservanternas förslag måste innebära mindre möjligheter att tillgodose avlägsna orters behov av telefonförbindelser. Om han hade sagt, att det *kan innebära* sämre möjligheter, skulle yttrandet ha haft något fog för sig. Nog böra vi här kunna resonera så pass lidelsefritt, att vi erkänna, att inom den anslagsram som reservanterna föreslå och med det belopp, som därutöver står till telegrafverkets förfogande, det givetvis är möjligt att tillgodose även landsbygdens behov. Så långt kunna vi väl vara ense i vårt resonemang. Jag erinrar om att verket har full frihet att efter sitt skön förfoga över anslagen.

Med det sagda har jag också i väsentlig mån bemött vad herr andre vice talmannen yttrade gentemot mig. Och beträffande hans lilla kuggfråga, vad jag lägger för betydelse i uttrycket »telegrafverkets normala utveckling», vill jag framhålla, att man väl då kan med samma rätt fråga, vad utskottsmajoritetens förespråkare lägga för betydelse däri. Vi kunna väl vara överens om att det är omöjligt att därvidlag komma till konkreta siffror. Men skulle vi inte också kunna vara eniga om att antingen anslaget nu blir 13 miljoner kronor eller 15.6 miljoner kronor, därmed likväl möjliggöres en utveckling, som inte på något sätt kan betecknas som onormal. Givetvis finns det en marginal så betydande, att man inte behöver vara rädd för ett över- eller under-skridande av gränsen för det normala med det här ifrågasatta beloppet.

Sedan talade herr Jeppsson om god ekonomi och sund sparsamhet, och han

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.)
yttrade, att vårt förslag innebar den sämsta sparsamhet, som överhuvud taget kunde ifrågakomma. Ja, nu vet jag inte, om det är möjligt att på någon punkt av statsverkspropositionen komma med ett prutningsförslag, där inte ungefär samma skäl med ungefär samma rätt kunna framföras. Och jag förmodar, att när man i fortsättningen kommer med förslag till prutningar — men man bör ju helst inte tala om sparsamhet nu, ty för den saken finns ingen förståelse — kan man alltid riskera att få höra det skälet anföras emot sig, att just den eller den punkten är just den, där man under inga förhållanden bör spara. Men någonstädes måste väl sparsamhetsaktionen sättas in.

Då till slut herr Jeppsson försökte att i viss mån mobilisera landsbygdens representanter mot reservanterna genom sin försäkran, att det för de förra inte borde komma i fråga att rösta emot utskottsförslaget, vill jag fråga: Är det befogat att i detta fall söka mobilisera ett landsortsintresse? Om man råkar vara mantalsskriven i en stad, kan detta kanske ligga en i fatet, men det bör icke hindra, att man det oaktat har intresse för landsbygden och dess bästa såväl som för telefonväsendets utveckling. Jag ber ännu en gång få säga, att i den mån man söker rikta sig mot mig därvidlag, är detta ganska orimligt, då jag tidigare i handling dokumenterat mitt intresse för landsbygden och ej minst på den punkt, varom här är fråga. Men jag har sett frågan också ur den synpunkten, att det kanske kan innebära något av förnuft, att man undviker en forcering och icke håller statsarbetena uppe vid en höjdpunkt under nuvarande goda konjunkturer utan i viss mån gör en förskjutning av arbetena till eventuellt inträffande sämre konjunkturer, då det kanske ur alla synpunkter är tacknämligare att ha mera statsarbeten att utföra. Denna är den synpunkt, som varit i betydande mån bestämmande för reservanternas ståndpunktstagande i denna fråga, och jag tror, att den är av det värde, att den förtjänar att sakligt diskuteras.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**: Herr talman! Då herr Magnusson i Skövde ett par gånger framfört den meningen, att beviljandet av ett anslag på 15.6 miljoner kronor för fortsatt utveckling av telegraf- och telefonväsendet skulle betyda en i dessa tider onödig forcering av arbetet från telegrafverkets sida, anser jag mig böra säga ett par ord om den saken.

De arbeten, till vilka det begärda beloppet skulle användas, kunna delas upp i huvudsakligen tre grupper, nämligen underhållsarbeten, förnyelsearbeten och nyanläggningsarbeten. Beträffande underhållsarbetena ingår i telegrafstyrelsens program för nästa budgetår en minskning av arbetstakten jämfört med löpande budgetår, en minskning som siffermässigt kan uppskattas till 1 miljon kronor. I fråga om denna grupp av arbeten är det sålunda icke alls fara för någon forcering utan snarare tvärtom. Beträffande den andra gruppen, förnyelsearbetena, är det visserligen sant, att konflikten förra året nödvändiggjorde, att en del av arbetena måste anstå och att det belopp, som fanns tillgängligt för arbetena i fråga, då icke kom att helt tagas i anspråk. Men detta betyder ingalunda — och behöver inte betyda — att ett motsvarande belopp skall tagas i anspråk budgetåret 1936/1937. Kungl. Maj:t beviljade nämligen efter gjord framställning telegrafstyrelsen rätt att till förnyelsefondsmedel överföra ett extra belopp av 3,400,000 kronor, vilket belopp i det närmaste motsvarade kostnaderna för de förnyelsearbeten, som fingo uppskjutas under konflikten. Dessa pengar ligga i förnyelsefonden, och det är intet som helst tvång för telegrafstyrelsen att använda dem redan i år eller under nästa halvår. Tvärtom kan telegrafstyrelsen låta dem ligga för att taga till dem och använda dem vid en tidpunkt, då de ur arbetsmarknads-

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.) synpunkt behövas bättre. Det är sålunda inte heller därvidlag tal om någon som helst forcering.

Vad åter den tredje gruppen, nyanläggningsarbetena, beträffar, tror jag man måste säga, att telegrafstyrelsen måste något forcera arbetstakten. Men detta beror inte alls på någon speciell önskan från telegrafstyrelsens sida utan därpå, att allmänhetens anspråk på telegrafverket ökats mycket starkt under år 1935, och det har visat sig under den korta tid, som gått av detta år, att anspråken ytterligare växt. Vad telegrafstyrelsen sålunda vill med sitt anslagsäskande, är ingenting annat än att söka följa med utvecklingen och tillgodose allmänhetens krav på ökade nyanläggningar och en förbättring av förbindelserna. Då herr Magnusson i Skövde säger, att detta kan telegrafstyrelsen göra lika bra, antingen den får 13 miljoner kronor eller 15.6 miljoner kronor, vet jag inte, varpå herr Magnusson stöder ett sådant påstående. I en promemoria till mig har generaldirektören för verket yttrat någonting helt annat. Han framhåller, att en nedprutning av anslaget med därav följande inskränkning i anläggningsarbetenas omfattning skulle leda till det allt annat än önskvärda resultatet, att telegrafverket icke skulle bli i stånd att inom rimlig tid mottaga nya abonnenter eller att framkomstmöjligheterna på riksledningarna skulle bli försämrade. För min del måste jag fästa det allra största avseende vid vad som sägs i detta fall från verkets ansvariga ledning, och det kan åtminstone från min sida inte bli tal om att motsätta mig, att verket skall få de medel, som äro nödvändiga för tillgodoseende av allmänhetens önskemål.

Jag vill dessutom tillägga, med anledning av talet om sparsamhet med statens medel, att man väl knappast har anledning att härvidlag tala om sparsamhet eller icke sparsamhet. Vad man här har att diskutera är, huruvida det ur förräntningssynpunkt kan vara befogat eller förmånligt att göra denna placering eller ej, och därom äro vi väl alla överens, att telegrafverket på ett utmärkt sätt förräntar det nedlagda kapitalet. Det bör därför inte finnas någon som helst anledning att motsätta sig det nya tillskott man från telegrafverkets sida begärt.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Så vitt jag fattade herr kommunikationsministern rätt, skulle utöver det belopp, som det här talats om, stå ytterligare 3.4 miljoner kronor till telegrafverkets förfogande. Det synes mig då, att det finnes tillräckliga möjligheter att tillgodose behovet av nybyggnadsarbeten även med ett något mindre anslagsbelopp än Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit.

Det skulle kunna ha sitt intresse, om statsrådet ville svara på frågan, vilka belopp som inbegripas under rubriken »Belopp som disponerats för beordrade men ännu icke utförda arbeten».

Medan jag har ordet skall jag tillåta mig till herr Jeppssons begrundande citera vad hans egen partichef yttrade vid årets remissdebatt. Han framhöll, att »en minskning av statlig kapitalplacering i olika anläggningsföretag just nu är att rekommendera även ur den synpunkten, att räntenivån därigenom skulle hållas nere». Vi tala så ofta om sparsamhet men när man såsom i föreliggande fall söker göra verklighet av detta tal, möter man ingen förståelse ens ifrån håll där man nyss fört sådant tal. Omdömena emot sparsamhetssträvandena borde åtminstone inte bli fullt så hårda.

Herr andre vice talmannen Jeppson: Herr talman! Jag ber att få tacka herr Magnusson i Skövde för hans vänlighet att upplysa mig om vad min partichef yttrade under remissdebatten och att rekommendera det till mitt be-

Ang. fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. (Forts.) grundande. Jag är tacksam för det, men jag tror, att jag känner till denna sak lika bra som någon annan, och jag vet, att det icke är någon sparsamhet att gå in för anslagsminskning på denna punkt. Det är, som herr statsrådet nyss yttrade, här icke fråga om sparsamhet eller icke sparsamhet utan om att i tillräcklig utsträckning tillgodose en affärs behov av utveckling och dess möjlighet att tillfredsställa sina kunder, den stora allmänheten.

Jag ber sedan att få konstatera, att herr Magnusson, trots att han haft ordet två gånger efter mitt anförande, fortfarande är mig svaret skyldig på den frågan, i vilka delar av telegrafverkets utvecklingsprogram han vill göra inskränkningar.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! På den sista frågan vill jag svara, att då telegrafstyrelsen har fullmakt att själv disponera över anslaget i fråga, böra eller kunna vi inte lägga oss i dispositionen av detsamma.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten vid att i reciten på sidan 9 i utskottets utlåtande står omtalat, till vilka ändamål telegrafstyrelsen avsett det begärda anslaget, nämligen: till nya blanka riksledning, komplettering av pupinutrustningen, kablar för riksledning, landsledning, nätarbeten och stationsutvidgningar, nya växelstationer, oförutsedda arbeten och nya radiostationer. Nog hade det varit önskvärt att få veta, *var* herr Magnusson i Skövde vill sätta in sin sparsamhet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 4.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 75, angående placering i lönehänseende av vissa befattningshavare vid domänverket; och
nr 76, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.
Nämnda propositioner bordlades.

§ 5.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 9.

Punkterna 14—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19, angående växel- och signalsäkerhetsanläggningar.

Kungl. Maj:t hade uti punkten 22 av förevarande del av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att till växel- och signalsäkerhetsanläggningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Ang. växel- och signalsäkerhetsanläggningar.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Andra kammarens protokoll 1936. Nr 10.

Ang. växel- och signalsäkerhetsanläggningar. (Forts.)

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *N. J. Martin Svensson, Borell, Karl Emil Johanson, Magnusson* i Skövde och *Aronson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till växel- och signalsäkerhetsanläggningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall inte riva upp någon lång debatt på denna punkt. Jag vill blott med hänvisning till mitt föregående yttrande yrka, att anslaget nedsättes till 1,000,000 kronor, detta också av det skälet att verkstädernas sysselsättningsgrad för närvarande är sådan, att de icke utan svårigheter kunna taga emot nya beställningar. Det rör sig här om arbeten, varav en betydande del går till verkstäderna i form av beställningar. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Även jag skall inskränka mig så mycket som möjligt och endast göra det påpekandet, att växel- och signalsäkerhetsanläggningar måste i trafiksäkerhetens intresse i våra tider med de tunga tågen och den ökade hastigheten för dessa genomföras i så snabbt tempo som möjligt, och jag vill endast tillägga, att till och med ganska fatiga enskilda järnvägar funnit sig nödsakade därtill.

Då jag har den uppfattningen, har jag icke kunnat vara med om någon prutning utan hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på de därunder framkomna yrkandena; och blev utskottets i punkten gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 20 och 21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22, angående elektrifiering av banan Tomteboda—Värtan m. m.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 25 av förevarande del av statsverkspropositionen framlagda förslag hemställde utskottet i förevarande punkt, att riksdagen måtte

a) till elektrifiering av banan Tomteboda—Värtan m. fl. linjer m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 2,400,000 kronor, att utgå av lånemedel; samt

b) medgiva, att för enahanda ändamål av uppkommande besparingar å det i riksstaten för budgetåret 1933/1934 upptagna anslaget till elektrifiering av banan Järna—Norrköping—Malmö m. fl. linjer och de i riksstaten för innevarande budgetår upptagna anslagen till elektrifiering av banorna Stockholm—Krylbo—Ånge och Örebro—Krylbo samt till elektrifiering av banorna Göteborg—Malmö och Ängelholm—Hälsingborg finge tagas i anspråk ett belopp av högst 4,500,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation anmälts av herrar *N. J. Martin Svensson, Borell, Karl Emil Johanson, Magnusson* i Skövde och *Aronson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till elektrifiering av banan Tomteboda—Värtan m. fl. linjer m. m.; samt

Ang. elektrifiering av banan Tomteboda—Värtan m. m.

Ang. elektrifiering av banan Tomtebodavärtan m. m. (Forts.)

b) medgiva att för elektrifiering av banlinjerna Örebro—Svartå, Skövde—Karlsborg och Skebokvarn—Stålboga finge av uppkommande besparingar (= utskottet — — —) tagas i anspråk ett belopp av högst 4,200,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall fatta mig kort även i denna punkt, och jag hoppas, att man icke kommer att genom indragande av lokala synpunkter förlänga debatten, i vilket fall jag förklarar mig beredd att svara. Även i denna punkt är en beskäring av anslaget betingad av hänsyn till arbetsmarknaden, i det att det här gäller arbeten, som kunna anstå till tider med mindre arbetstillgång än för närvarande. Därtill kommer att det även ur järnvägsmannasynpunkt dragits i tvivelsmål, huruvida det kan vara klokt att helt rensa den stora bangårdsanläggningen i Stockholm från alla ånglok. Jag saknar möjlighet att ingående bedöma detta, men att döma av uttalanden som framkommit från den, som i första hand haft att försvara förslaget om elektrifiering, har framgått, att den nuvarande anordningen med elektriska växellok icke ändå är så tillfredsställande, att man icke kan helt förneka, att ett behov av ånglok därjämte föreligger. Därtill kommer en annan omständighet, nämligen att det även med hänsyn till försvaret synes vara ganska vågat att helt rensa stora stationsområden från ånglok. Visserligen kommer det att i Stockholm fortfarande eller åtminstone tillsvidare finnas kvar de enskilda järnvägarnas lok, vilka skulle kunna i viss utsträckning användas vid kritiska tillfällen, men man får komma ihåg, att den vid ångloks vana personalen blir begränsad till de enskilda järnvägarna, medan statens järnvägar komma att sakna vid ånglok van personal. Detta jämte övriga omständigheter har gjort, att vi ansett det befogat att tills vidare dröja med elektrifieringen. Vi ha ansett detta med så mycket mera skäl kunna ske som det ekonomiska resultatet av elektrifieringen av denna bandel icke synes bli fullt tillfredsställande samt sysselsättningen av vid elektrifieringen anställda arbetare skulle kunna tillfredsställande ordnas utan att just till Stockholm förlägga ett sådant arbete. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall be att få svara litet på det av herr Magnusson i Skövde sist anförda skälet, nämligen att anläggningen skulle visa sig vara så dålig. Om kammarledamöterna ha till hands »utgifter för kapitalökning», så finna herrarna där i bil. 4 sid. 72 mitt på sidan några rader, som jag skall be att få citera för att belysa frågan: »I fråga om förändringen av årskostnaderna å förevarande linjer har järnvägsstyrelsen till en början beträffande sträckan Tomtebodavärtan beräknat, att tillkommande kostnader för räntor, avsättning till förnyelsefond och underhåll, tillhoppa 170,000 kronor, skulle bli uppvägda av besparingar i driftkostnader till samma belopp.» Nu kan det hända, att Herr Magnusson svarar, att i räntabilitetskalkylen äro icke samma faktorer upptagna som tidigare, men det inskränker sig till att man nu har räknat med 4 procents ränta, och jag tror, att man kan säga, att järnvägsstyrelsen ändå befinner sig under tak, om jag får begagna ett sådant uttryck, och att dess förslag alltså icke på den punkten behöver innebära några felaktiga kalkyler. Men jag vill framhålla, att hela elektrifieringsprogrammet, vars ur räntabilitetssynpunkt sämsta del kammarledamöterna nyss har tagit, sammanhängar med att man vill ha så enhetliga driftsformer som möjligt. Beträffande Tomtebodavärtan är det så, att en nödvändig ombyggnad av bangården har fått anstå i avvaktan

Ang. elektrifiering av banan Tomtebodavärtan m. m. (Forts.)
på att man skulle kunna gripa sig an med hela problemet på en gång. Jag tror man kan göra det påståendet om ledningen vid statens järnvägar, att den icke ger sig in på några onödiga utgifter utan att den vill och måste på grund av förhållandenas egen utveckling se till att den når det bästa möjliga resultat av verksamheten, särskilt i nuvarande tider. Den synpunkten borde man också enligt mitt sätt att se och resonera taga hänsyn till.

Sedan säger herr Magnusson i Skövde, att det är riskabelt att göra sig av med alla ånglok. Det har väl herr Magnusson lärt sig av generalstabschefen, men herr Magnusson glömmer att berätta, att det dock är så långt avancerat med hur det skall bli i framtiden, att det föreligger en utredning, som icke ens generalstabschefen kan negligera, utan han har — såsom uttrycket vid något tillfälle fallit — funnit sig böra påpeka, att det är behov av att bedöma detta i hela sitt sammanhang, liksom också departementschefen framhållit. Men jag skulle vilja fråga herr Magnusson med adress för vidare befordran, om man inte kan anse, att frågan om koltillgången under ett eventuellt krig är av så pass besvärande art, att vi väl få överväga, om det kan vara en vinst att ha en massa ånglok stående och att ha dubbla driftsmöjligheter, såsom det påyrkats. Är det icke ett riskmoment, så skall det vara bra märkvärdigt, ty jag kommer ihåg från det olycksaliga världskriget, huru prima stenkolk, som kunde erhållas, var uppe i ett pris av omkring 250 kronor per ton, och det priset kom man icke till på grund av riklig tillförsel utan på grund av att handelsvägarna voro mer eller mindre spärrade. Jag tror, att man bör begrundna den sidan av saken och att man ur försvarssynpunkt framför allt bör se till, om icke driften kan upprätthållas med inhemska driftmedel.

För resten vad speciellt linjen Tomtebodavärtan och växelloken beträffar, kan jag icke neka mig nöjet såsom järnvägsman att säga, att de lok, som gå där, äro ytterst litet användbara för att draga fram tunga tåg för militärtransporter. Det får var andra don för att duga till det. Bara för nöjet att ha växellok vid Värtan tillgängliga kan jag icke vara med om det avslagsyrkande, som reservanterna framställt. Låt oss se tiden an, och då tror jag, att till och med herr Magnusson i Skövde om något år åtminstone skall ha kommit till den uppfattningen, att det varit klokt om även han i detta fall följt järnvägsstyrelsen, Kungl. Maj:t och statsutskottets majoritet. Jag skall inskränka mig till det sagda, herr talman, och hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Lundqvist: Herr talman! Jag tillhör ju icke statsutskottet, och det kan därför kanske se opåkallat ut, att jag lägger mig i denna diskussion. Jag skulle icke heller ha gjort det, om inte min partivän herr Magnusson i Skövde i sitt anförande sagt, att det även bland järnvägsfolk rådde delade mening om lämpligheten av elektrifieringen av linjen Tomtebodavärtan. Då man kanske skulle kunna misstänka, att jag, som i mycket står herr Magnusson nära, skulle vara en av de järnvägsmän, som hyste den uppfattning, herr Magnusson talade om, är jag angelägen rentvå mig från varje sådan misstanke.

Jag kan förstå, att man kan ha delade meningar om i vilken takt järnvägsnätet skall elektrifieras, och jag kan förstå, att man kan ha delade meningar om vilka linjer som skola elektrifieras. Men jag tror i detta fall, att riksdagen gör ganska klokt i att följa Kungl. Maj:t och statsutskottets majoritet. Det kan icke vara klokt eller lämpligt, att, om man har järnvägsnätet elektrifierat norr och söder om centralbangården, bibehålla en liten »blindtarm», som det här gäller, för ångdrift. Det finnes inga möjligheter till ett rationellt ordnande av tjänsten på det sättet.

Ang. elektrifiering av banan Tomteboda—Värtan m. m. (Forts.)

Vidare ber jag få understryka — jag känner ju något till det på grund av min tjänst — att Tomteboda bangård, där för närvarande det väsentligaste av rangeringsarbetet i Stockholm äger rum, redan nu på grund av trafikens tillväxt är för liten för att möjliggöra den snabba expediering av godstrafiken från och till huvudstaden, som trafikanterna i våra dagar vilja ha. De vilja lämna in sitt gods så sent som möjligt på eftermiddagarna och vilja ha ut det så tidigt som möjligt om morgnarna. Möjligheten att tillgodose detta önskemål är i väsentlig grad beroende på kapaciteten hos bangården i Tomteboda. Denna är som sagt redan otillräcklig och det går inte att där utöka spårantalet på grund av det ångloksstall, som där finnes, och som ligger i vägen. Detta senare behövs åter, så länge som ångdrift finnes kvar för trafiken på Värtan. Det finns då endast två möjligheter att råda bot på detta, antingen den, som jag tycker, kloka vägen att redan nu elektrifiera även denna rest av statsbanenätet kring Stockholm eller också att riva ned lokstallet och bygga upp ett nytt ångloksstall på annan plats, allt dragande stora kostnader.

Jag tror, att vad man vid elektrifiering vinner i driftsbesparing är så väsentligt, att man kan tala om att man får täckning för ränta och amortering på det nedlagda kapitalet. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! När järnvägsmannen herr Lundqvist säger sig icke vilja bli misstänkt för att ha varit min sagesman och har svurit sig fri därifrån, så vill jag också försäkra, att han däri har rätt, något som dock icke förringar värdet av vad min sagesman uttalat. Däremot kan jag icke utställa något fribrev för herr Lundqvist, att han icke skulle vara i någon mån intresserad part i målet, och följaktligen måste hans inlägg i någon mån bedömas därefter. Likaså tror jag, att man skall låta bli att alltför hårt blanda ihop frågan om utvidgning av Tomteboda bangård med den fråga om elektrifiering som föreligger.

Jag kan då övergå till vad statsutskottets ärade ordförande yttrade och jag ber att mot honom få poängtera, att inte heller herr Lundqvist var vidare tvärsäker i fråga om det ekonomiska resultatet av denna elektrifiering. Vi minnas båda från järnvägsgeneralens uttalande inför statsutskottet, att han icke vågade bestämt påstå, att elektrifieringen av denna del skulle bli vidare ekonomiskt lönande. Så långt har jag rätt att tala om vad som förekommit i utskottet, och på propositionens vaga uttalanden om det ekonomiska resultatet kan man icke som herr ordföranden grunda ett uttalande om full ekonomisk bärighet.

Sedan vill utskottets ärade ordförande göra gällande, att då jag haft generalstabschefen till läromästare, när det gäller de försvarspolitiska skälen, så skulle det inte vara en fullt tillfredsställande läromästare. Jag vet inte vem annars man skulle vända sig till för att få en auktoritativ läromästare, men kan det trösta herr Anderson i Råstock, så kan jag meddela, att utom generalstabschefen har det varit även andra militärer, som företrätt samma ståndpunkt och som i lika grad varit mina läromästare.

Sedan blandade utskottets ärade ordförande något ihop korten här, när han gjorde gällande, att man skulle beakta kolåtgången, då man talar om vikten att bibehålla ånglok. Jag undrar, om han inte gör det ena spörsmålet för stort och det andra för litet och vice versa. Det är en förfärlig skillnad, herr Anderson i Råstock — behöver jag säga det till en gammal järnvägsman? — mellan att åstadkomma kol för ett antal lok, som vid begränsade tillfällen behövas för att framdraga tåg på en mindre sträcka av järnvägen, och att göra det, när

Ang. elektrifiering av banan Tomtebodå—Vårtan m. m. (Forts.)
 avbrott skett på grund av flyngangrepp eller något sådant eller att behöva kol för hela driften. När han vidare säger — och det skulle vara stora skrällen mot mig — att de svaga växellok, som gå på Vårtans bangård, inte duga till att draga fram stora, tunga tåg, så tycker jag — förlåt att jag säger det — att herr Anderson i Råstock är en dålig järnvägsman, ty det lär väl icke någon förutsätta, att dessa växellok skulle draga fram stora och tunga tåg på järnvägslinjen, när statens järnvägar ha hundratals starka och kraftiga lok i reserv att sätta in där. Men huvudsaken är att man har personal, som kan sköta loken, då de av angivna skäl måste sättas in. Jag förstår, när man från järnvägsmanhåll finner det vara synnerligen önskvärdt och innebära en betydande lättnad, därest man kan renodla en viss bandel eller station från ånglok, ehuruval man även efter den dagen enligt min mening måste hålla kvar några ånglok för alla eventualiteter. Jag tror att så kommer att ske, men det är ingenting att tvista om. Men mot fördelen av hel elektrifiering bör dock sättas den säkerhet, som det kan innebära, att man har ångloken kvar, men ännu en gång, herr Anderson i Råstock, om det vid tillfälle behövs sätta i gång ångloken, kan detta knappast vara beroende av någon större koltillgång, men man kan dock genom deras förefintlighet åstadkomma, att transporten rör sig om också i begränsad omfattning, där det eljest skulle bli ett tillstånd, som kunde bli katastrofalt vid ledningsbrott e. d.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord till herr Magnusson i Skövde. Först måste jag säga, att jag inte har desavouerat vare sig herr Magnusson eller chefen för generalstaben i fråga om de militära synpunkterna. Men jag adresserade vissa synpunkter till herrarna. Jag kan för övrigt inte förstå annat än att det är dåligt ställt med lära och leverne även beträffande herr Magnusson. Särskilt vad angår de lokala synpunkterna passade han på att börja inblanda sådana. I det anförande han nu höll kunde han inte låta bli att angripa herr Lundqvist, därför att denne anlagt lokalsynpunkter. Skall det vara, så skall det vara, och då kan jag inte låta bli att säga, att när herr Magnusson är så ängslig för räntabiliteten i detta förslag om elektrifiering av banan Tomtebodå—Vårtan, förvänar det mig, att han inte är det, när det gäller banan Skövde—Karlsborg, som är mycket sämre. Jag har tagit herr Magnussons ord ad notam i början, men när han i detta fall inte håller sig till sin egen uttalade mening, anser jag mig också vara fri i detta sammanhang.

Så vill jag tillägga några ord, eftersom det inte tycks bli slut på framhållandet av hur nödvändigt det är att ha de här gamla växelloken kvar och då man åberopar, att det är bäst att ha personal, som är kunnig i fråga om ångloks skötsel. Inte skall jag begagna samma ord som i utskottet, där jag nog gick något längre kanske, men jag vill säga, att det finnes bra mycket av relikter från gamla tider, herr Magnusson, på det järnvägstekniska området i hans anförande. Jag trodde att herr Magnusson hade läst de sista dagarnas tidningar. Han skulle då ha funnit, att Frankrike men även andra stora stater, som ha egna stora koltillgångar, ha gjort stora ansträngningar för att övergå till en ny typ, som ej har med ånglok att göra, oljedrivna elektromotorlok. Vi behöva inte beskylla varandra för överord, men man bör ej stirra sig blind på dessa för vårt land ganska föråldrade ångloktyper.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! När herr Anderson i Råstock säger, att jag dragit in lokalsynpunkter mot herr Lundqvist får jag säga, att det ej var lokalsynpunkter, som förestavade min invändning, utan personliga synpunkter, och det är litet skillnad, herr Anderson i Råstock.

Ang. elektrifiering av banan Tomtebodavärtan m. m. (Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 29*, angående anläggningar och förslag för auto-*Ang. automobiltrafik.* mobiltrafik; och anförde därvid:

Herr Paulsen: Herr talman! När riksdagen gått in för att bevilja anslag till statens järnvägar för inköp av statsbanorna berörande automobilföretag, har motivet varit, att det skulle vara till nytta för den trafikerande allmänheten. Men jag är ej säker på, att det skett så. Om jag tänker på inköpet av busslinjen Malmö—Lund, kostade den innan den trafikerades 550,000 kronor. Det var dyrt inköp, då den kostade 360,000 kronor för dem, som sålde den två år tidigare. I stället för att öka trafiken som tidigare utlovats, håller man på att över huvud köra med en vagn i timmen. Således en minskning i stället för den utlovade ökningen. Bussarna äro ofta överfulla. Det skulle vara till nytta för allmänheten i synnerhet och även för statens järnvägar, om man körde med en buss i halvtimmen.

Så föreställer jag mig, och jag tror att kammarens ledamöter också göra det, att som *regel* skola statens järnvägar driva trafiken själva. Så skedde inte här, utan trafiken är utarrenderad till ett enskilt bolag, där staten visserligen är aktieägare. Men det är en enskild man som driver trafiken, och det blev ej så fördelaktigt för allmänheten som man förväntat. Det är också bekymmersamt för personalen. Personalen trodde, när statens järnvägar löste in linjen, att de skulle inrangeras bland statens järnvägars personal. Men så har det inte blivit. De kunna avskedas när som helst såsom vid andra privata företag. Man är bekymrad över sådana saker där nere. Nu vill jag fråga kommunikationsministern, om det är avsikten, att man i framtiden skall driva denna busslinje eller busslinjer överhuvud taget i statens järnvägars egen regi, och hur det skall gå med personalen. Skall den framdeles rangeras in i statens järnvägars personal? Jag skulle önska få svar av kommunikationsministern på dessa frågor.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo:** Herr talman! Vad först beträffar herr Paulsens uppgift, att antalet bussturer Malmö—Lund minskats från en i halvtimmen till en i timmen, förvånar den uppgiften mig, men jag skall snarast möjligt taga reda på hur det därmed förhåller sig.

I fråga om personalens ställning vid företaget har såvitt jag känner till ingen som helst förändring och ännu mindre någon försämring skett efter statens järnvägars övertagande av rörelsen. Då riksdagen i fjol beviljade anslag för inköp av busslinjer, så uttalade riksdagen, liksom det var sagt i den kungl. propositionen, att statens järnvägar skulle ha fria händer att välja den driftform för de övertagna företagen, som bäst passade i varje särskilt fall. Man kunde tänka sig, att ett övertaget bussföretag drevs i statens järnvägars egen regi, eller genom ett dotterbolag, eller att statens järnvägar köpte

Ang. automobiltrafik. (Forts.)

sig in och blev delägare i företaget o. s. v. I detta fall drives företaget under överinseende av statens järnvägars distriktschef i Malmö, men för den löpande skötseln är tillsatt en person som föreståndare, vilken bl. a. har till åliggande att träffa avtal med personalen o. s. v. Om denna form kommer att bibehållas i fortsättningen eller ej, därom vet jag för närvarande ingenting. Det hela är något nytt, och efter inhämtande av erfarenhet kommer väl att utbilda sig den driftform, som är mest lämpad för företaget.

Vidare yttrades ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls av kammaren.

Punkterna 30—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Härefter föredrogs vart för sig:

bankoutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; och

första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

*Ang. Sveriges
utträde ur
Nationernas
förbund.*

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget konstitutionsutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om Sveriges utträde ur Nationernas förbund.

I en inom andra kammaren väckt till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 308, hade herr *Flyg m. fl.* föreslagit, »att riksdagen måtte besluta om Sveriges utträde ur Nationernas förbund».

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Flyg*: Herr talman! Jag vill börja mitt anförande med att göra en bekännelse. Jag hade förut ansett, att den institution, som heter konstitutionsutskottet, var av sådan art, att man inte kunde för dess vidkommande förutsätta en utveckling. Jag fäster emellertid uppmärksamheten vid, att årets utlåtande beträffande vårt förslag om Sveriges utträde ur Nationernas förbund visar en mycket stark utveckling för konstitutionsutskottets vidkommande. Utskottet säger, att ett utträde nu ur denna institution skulle för små stater eller för de stater, som inte äro stormakter, innebära en faktisk isolering, som givetvis inte kunde bli för dem gagnelig. Och så säger utskottet gentemot detta, att ett kvarstående inom organisationen icke, under de förutsättningar som föreligga, synes medföra större risker än ett utträde. Så kommer man till den slutsatsen, att till ingen åtgärd bör den föreliggande motionen föranleda. Jag måste säga, herr talman, att detta ståndpunktsta-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

gande från konstitutionsutskottets sida till förslaget om Sveriges utträde ur Nationernas förbund påminner mig om en äldre tant från min barndom och hennes handlande, då åskan gick. Hon brukade gå till dörren och titta ut genom den och säga till de närvarande: är det tryggast att vara ute eller inne? Hon drog ned gardinerna, stängde dörren och satte sig i garderoben och kände sig trygg. Nu säger konstitutionsutskottet: I nuvarande läge, då åskan går, skola vi med mindre risk stanna kvar, förmodligen draga ned rullgardinerna och stänga dörren, och därmed klara oss över den svåra tiden. Det är mindre risk att vara inne än att vara utanför.

Jag kan ej dela konstitutionsutskottets uppfattning. Vi ha i den motion som föreligger, och om vars motivering utskottet alls ej yttrat sig, påpekat, att under det år som gått, sedan riksdagen på vårt initiativ senast behandlade frågan, ha de händelser, som inträffat, liksom Nationernas förbunds ställningstagande till dessa händelser skapat en situation, som till fullo motiverar, att man tar upp på ett allvarligt sätt behandlingen av frågan om medlemskap av Nationernas förbund. Vi ha ansett uppenbart, att detta medlemskap inte utgör någon trygghet för landets fred utan tvärtom innebär ökad krigsrisk. Vi hävda alltså en rakt motsatt uppfattning till den, som konstitutionsutskottet ger uttryck åt. Vi hävda vidare, att det nu också är uppenbart, att de små och svaga staterna inte ha att räkna med någon kollektiv säkerhet genom medlemskapet i Nationernas förbund, utan att de endast äro brickor i de stora makternas spel. Vi hävda slutligen i detta sammanhang, att Nationernas förbunds karaktär som företrädare av stormaktsintressen efter de senaste händelserna framstår än mera klar. Jag frågar: vem i denna kammare kan med kännedom om vad som inträffat i världen under de senaste månaderna påstå, att vad vi här framhålla är oriktigt, är felaktigt? Bara det, herr talman, som skett eller kanske rättare sagt vad som inte har skett under den tid, som förflutit sedan vår motion väcktes och till det ögonblick i dag, då avslagsyrkande föreligger, bara det styrker än mer riktigheten i vad jag här återgivit ur vår motion. Vem i denna kammare och i Sveriges riksdag tror i dag på en annan utgång av konflikten mellan Italien och Abessinien, än att Abessinien, den överfallna staten, vid någon, kanske mycket nära liggande tidpunkt kommer att styckas till förmån för den överfallande medlemmen och ur dennas intressesynpunkter och med Nationernas förbunds välsignelse? Vem väntar någon annan utveckling nu? Jag tror inte ens, att herr Vougt vill göra sig till talesman för Nationernas förbund i fråga om något annat handlande från denna institutions sida. Och herr Vougt, som sitter där med ett leende, som han söker göra glatt, men som jag tolkar som ett skammens leende över vad han presterat som Nationernas förbunds profet och försvarare i den svenska pressen under de senaste månaderna, han är i dag i den situationen, att hans namn står under ett utlåtande, däri han meddelar, att det inte är bra, inte är trevligt utan riskfyllt att vara med i Nationernas förbund, men att det är större risk att gå ut, och att vi då ha att stanna kvar och taga det mindre onda. Jag vill påstå, att det resonemang, som utskottet här för, är felaktigt, då utskottet säger, att ett utträde från svensk sida skulle innebära en faktisk isolering. Jag tycker, att för dem, vilka ha varit Nationernas förbunds närmaste talesmän och profeter, skulle det alls inte behöva innebära någon faktisk isolering. Hans excellens utrikesministern var i remissdebatten inne på den där tankegången, som här går igen. Han sade, att vi kunna inte lämna Nationernas förbund, vi kunna inte lämna Europa. Jag hävdade då ett motsatt ståndpunktstagande redan då, och jag vill nu säga, att ett utträde ur Nationernas förbund, som vi föreslagit, innebär inte, att vi upphöra att existera på denna syndiga jord, utan vi finnas

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

kvar inom den ram där man rör sig, och där vi kunna utnyttja alla tillfällen, som äro till gagn för land och folk av förhandlingskaraktär. Men det är något annat i det här. Om vi skola leta ut innebörden i argumenteringen för den linje, som herr Lundstedt utvecklat i kammaren, då han med mycket skarpa ord angrep den politik, som bedrivits i Nationernas förbund, och mycket energiskt kom till en linje, som man tycker logiskt skulle leda till utträde, tror jag, att han slutligen kom till en organisation utan stadgeenliga förpliktelser. En organisation utan förpliktelser kan inte tänkas, och man kan ej stanna vid en dylik slutpunkt, ty den logiska konsekvensen som medföljer medlemskapet och stadgeenliga förpliktelser leder till slutsatsen: utträde ur förbundet.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet vid en artikel, som just i dagarna varit publicerad i regeringspressen och har till författare en av Nationernas förbunds allra starkaste talesmän här i kammaren. Han är visserligen inte medlem av konstitutionsutskottet, men jag anser, att hans ord ha en viss betydelse och avspeglar det problem, som just nu på nytt står inför behandling. Han visar på oron i den koloniala världen och riktar sig särskilt mot en av de tongivande staterna inom Nationernas förbund, Frankrike, och säger till sist följande: »Ännu kan all denna elementära kraft hållas tillbaka. Än en tid kan den vite mannens tekniska överlägsenhet göra sig gällande. Men hans dagar äro räknade, åtminstone som de färgade kontinenternas behärskare. Men för varje dag som går växer kunskapen och de tekniska resurserna för de färgade. Vi ha glidit in i det skede i folkens liv, då 'nemesi divina', den gudomliga vedergällningen, börjar taga gestalt, omoget, förhastat, brutalt, ödeläggande i sin revolt för oss alla gemensamma materiella värden. Men den kränkta rättfärdigheten tar alltid ut till den yttersta skärven. De vita folkens skamlösa exploatering av de färgade lider mot sitt slut. Flodvägen har rest sig, och den ebbar icke ut. De vita kolonialväldena ha sett sina bästa dagar. Om den nu levande generationen får uppleva deras fall, kunna vi ej veta, men att det ligger i utvecklingens linje är uppenbart, liksom ock att likvideringen ej kommer att ske i oblodiga former. Allt detta berättigar till den farhågan», säger denne skribent, »att vi gå mot en oavbruten försämring av det internationella läget. Kunna vi därvid sätta vårt hopp till folkförbundet? Näppeligen, om det söker hålla skölden över de bestående orättvisorna mot den färgade världen.»

Vem är det, som jag här har citerat? Jo, det är kyrkoherde Harald Hallén, skribent i Värmlands Folkblad, som jag för en gångs skull måste erkänna har på ett alldeles ypperligt sätt pekat på det allvarliga problem, som föreligger ute i världen, och har visat på vad som är i annalkande. Denna fråga i herr Halléns artikel — kunna vi lita på folkförbundet? — visar, att till och med i hans mycket starkt troende hjärta för Nationernas förbunds vidkommande har tvivlet börjat tränga fram.

Vem är den ledande i Nationernas förbund i dag och vem är den närmast ledande? Jo, det är England och det är Frankrike, vilka hela den sista tiden ha dominerat Nationernas förbunds politik, och som också komma att dominera den i fortsättningen. Vilka är det, som i dag kämpa emot de förtvivalade massorna i Syrien? Det är franska trupper. Och om ni studera de sista årens engelska kolonialpolitik, skola ni finna, hurusom i område efter område, ja mitt under det Mussolinis trupper härja i Abessinien, hava engelska trupper slagit ned andra färgade folks resning, andra färgade folks strävan till självständighet och att få stå på egna ben. I de färgade massornas revolt och kamp för nationell frihet kommer icke Nationernas förbund att ställa sig på dessa människors sida. Vi behöva icke fråga, hur det kommer att gå.

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Vi äro sammanlänkade med de makter, vilka herr Hallén dömer till död och undergång, i en intresseorganisation, vilken organisation dessa stormakter komma att utnyttja för att hålla de koloniala massorna i schack. Så ligger problemet i verkligheten till.

Även detta, herr talman, är ett mycket starkt argument för att man i dag bör komma till en annan slutsats än utskottet för sitt vidkommande har formulerat. Jag konstaterar emellertid, att utskottet i sin motivering har visat en utveckling framåt och i realiteten givit dem rätt, som vilja ett utträde ur förbundet. Jag beklagar bara, att utskottet icke i sin slutkläm också har kommit fram till en likartad position.

Men till sist, herr talman, och därmed är jag färdig med mitt anförande, vill jag påminna om att samtidigt som utskottet har understrukit, att det är riskfyllt att tillhöra Nationernas förbund, har regeringen hemställt, att riksdagen skall i lag utforma bestämmelser, med vilka Sverige än mera knytes samman med Nationernas förbund. Konstitutionsutskottets ståndpunkts-tagande och den proposition, som sedan någon tid föreligger till behandling på riksdagens bord, stämma ganska litet överens. Jag vill uttala den förhoppningen, att den uppfattning, som utskottet här givit till känna, också skall visa sig vara icke blott en motivering utan själva klämman i ståndpunkts-tagandet, då det gäller att värna emot att vårt land än ytterligare infogas såsom en fullkomligt viljelös bonde i stormakternas imperialistiska organisation, Nationernas förbund.

Herr Vougt: Herr talman! Det är väl sannolikt, att kammaren inom ganska kort tid kommer att få en debatt om Nationernas förbund i anledning av den proposition om kreditspärr, som nyligen har avlämnats, och under sådana förhållanden tror jag kammaren kommer att hålla mig räkning för, att jag genom att begränsa mitt anförande söker undvika att nu få en stor debatt i gång, som snart igen måste återupprepas. Jag kan så mycket mera göra detta, som ett enhälligt utskott har avstyrkt den motion om vårt utträde ur Nationernas förbund, som herr Flyg m. fl. framburit.

I och för sig är det uteslutet, att riksdagen skulle kunna besluta om ett så oerhört viktigt steg som ett utträde ur Nationernas förbund på grundval av en enskild motion. Utskottet skulle givetvis ha kunnat nöja sig med att konstatera detta. Utskottet har likväl velat ge en kort motivering. Utskottet har icke ansett sig böra pröva själva det önskemål, som herr Flyg och hans kamrater framställt, utan har nöjt sig med att i korthet bedöma vad det för en liten stat kan betyda att tillhöra eller att icke tillhöra Nationernas förbund. Motiveringen är för övrigt något för negativ för min smak, men jag har accepterat den i enighetens intresse. Motiveringen säger icke heller mera än där står att läsa, och man bör icke, såsom herr Flyg nyss gjorde, inlägga mera däri.

För övrigt sökte herr Flyg inleda mig i en diskussion, där hans tro om den framtida utvecklingen och min tro om den framtida utvecklingen skulle spelas ut mot varandra. Jag tror för min del, att en sådan diskussion i närvarande stund är ganska litet fruktbärande. Jag vill emellertid peka åtminstone på en sak i herr Flygs motion. Han säger på ett ställe, att genom medlemskapet i Nationernas förbund har Sverige dragits in i en konflikt, där Sveriges folk »icke har några som helst intressen att bevaka». Ja, men herr Flyg, skulle man icke möjligen kunna se saken så, att Sverige deltager i sanktionerna i syfte att understödja det första stora strävande, som man har sett i världshistorien, att åstadkomma en fast organisation, som förhindrar kriget? Har icke Sveriges folk där ett intresse, som i detta sammanhang måste väga tyngst?

Herr Flyg anser, att vi kunna lika väl söka oss ut i isolering, fastän han

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

icke vill alldeles erkänna, att det skulle vara en isolering. Jag kan dock för min del icke se annat än att, därest Sverige skulle frigöra sig från Nationernas förbund, så skulle vi i stället nödgas söka skydd under en stormakt, vilken som helst, och jag kan icke tänka mig, att det skulle vara en politik, som Sveriges folk skulle kunna acceptera.

Med hänvisning till dessa korta ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Ossbahr**: Eftersom en debatt har uppstått och då jag för min del icke kan i allo ansluta mig till den motivering, som ligger till grund för den hemställan, vilken jag kommer att biträda i händelse av votering, så ber jag, herr talman, att med några ord få ange mina skäl och synpunkter. Herr Vougt antydde visserligen, att man vid detta tillfälle icke borde ingå på det spörsmål, som här föreligger, eftersom kammaren inom en jämförelsevis nära framtid ånyo får tillfälle att diskutera Sveriges ställning till Nationernas förbund. Jag vill gentemot detta dock erinra därom, att den kungl. proposition, som kommer att ligga till grund för en dylik debatt, endast gäller så att säga vissa detaljbestämmelser i vårt förhållande till detta förbund, under det att själva medlemskapet som sådant icke vid det tillfället kan komma på tal.

Jag kan icke lika lätt förbigå hela detta betydelsefulla och viktiga spörsmål, som herr Vougt tydligen önskade göra, och jag kan icke heller riktigt inse, att den synpunkt är riktig, som han här anförde, då han förmenade, att konstitutionsutskottet och därmed också riksdagen icke kunde upptaga till verklig behandling en så omfattande fråga som denna på grund av en enskild motion. Jag hade nämligen den uppfattningen, ehuru jag nu inser, att det var en missuppfattning, att det i kammaren liksom i utskottet gäller att taga ställning till problemen såsom sådana och till deras inneboende vikt och betydelse, men icke till den eller de personer, som väckt motion i ärendet. Jag beklagar, om jag har missuppfattat hela riksdagens uppgift, men av herr Vougts anförande att döma tycks så vara fallet. För mig gäller det emellertid, herr talman, saken såsom sådan och icke den eller de personer, som fört frågan på tal.

Herr Vougt menade, att det icke tjänade något till att diskutera om den ena eller andra personens tro på framtiden i förhållande till Nationernas förbunds utvecklingsmöjligheter. Jag skulle i någon mån ha förstått det talet år 1920, då det gällde Sveriges inträde i förbundet och då man icke hade någon erfarenhet beträffande förbundets möjligheter och utvecklingsbetingelser. Sedan den tiden ha emellertid icke mindre än 16 år förflutit, och Nationernas förbund har under dessa 16 år haft rikliga tillfällen att dokumentera sig sådant som det är.

Därtill kommer den mycket viktiga och betydelsefulla omtändigheten, att Nationernas förbunds hittillsvarande levnadshistoria infallit under den för ett dylikt förbund mest gynnsamma tidsperiod, som gärna kan tänkas, ty det var en naturlig sak, att efter ett världskrigs förödande verkningar alla folk skulle mera än vid någon annan tidpunkt sträva efter att verkligen komma fram till något positivt resultat i anslutning till de riktlinjer, som uppdragits för Nationernas förbunds verksamhet. I trots av alla dessa gynnsamma betingelser, i trots av gynnsammast tänkbara tidpunkt för ett Nationernas förbund såsom sådant, har Nationernas förbund emellertid icke kunnat åstadkomma något positivt. Jag skulle snarare vilja säga, att utvecklingen givit vid handen, att vi avlägsnat oss från de ideal, som en gång uppställdes, i stället för att vi skulle ha närmat oss dem. Jag kan bara i det sammanhanget hänvisa till försvarskommissionens betänkande, där man framhåller, att världen i denna stund befinner sig i en större orostid än någonsin tillförne. Det är ett allas krig mot

Ang. Sveriges uttråde ur Nationernas förbund. (Forts.)

alla i högre grad än förut, och Nationernas förbund har icke förmått att på något sätt bidra till att dämpa denna oro.

Alla de farhågor, som uttalades från högerhåll år 1920, ha enligt min uppfattning besannats och de ha till och med, beklagligtvis, överträffats. Alla de skäl, som då anfördes, stå därför enligt min uppfattning orubbade kvar, endast i så måtto förändrade, att skälen i denna stund äro starkare accentuerade än de någonsin tidigare varit.

De för mig avgörande synpunkterna sammanhånga med tre omständigheter. De sammanhånga först med Nationernas förbunds bristande universalitet. Förbundet har aldrig från början varit universellt, och utvecklingen har icke heller gått i riktning mot en dylik universalitet. Man kan icke säga, att det är ett verkligt Nationernas förbund, då ej mindre än tre stormakter i världen stå utanför, för att icke tala om åtskilliga andra länder. Det är sålunda icke något allomfattande solidaritetsförbund, det här gäller, utan det gäller ett förbund, som utvecklats till att driva en ren allians- och koalitionspolitik i fullständig överensstämmelse med den farhåga, som uttalades år 1920 av de delegerade, som från svensk sida år 1919 utsågos att förhandla inofficiellt under den pågående fredskonferensen. Jag vill erinra därom, att dessa delegerade, vilka samtliga tillhörde den riktning, som på den tiden helt och fullt anslöt sig till ententemakterna, i sitt utlåtande framhöllo, att »den faran ligger däremot ej alltför långt borta, att förbundet kan gestalta sig såsom en mot vissa utanförstående stater riktad politisk allians, och erfarenheten visar blott alltför tydligt, huru dylika förbund i stället för att utgöra en garanti för världsfreden, kunna vara ägnade att sätta densamma på spel». Det är icke en allomfattande solidaritetspolitik, som bedrives, utan förbundet är en allians mellan vissa makter, där några stormakter fullständigt dominera. Detta är ett av de skäl, som för mig är av den allra största betydelse.

Den andra synpunkten är den, att Nationernas förbund icke heller har utvecklats till ett instrument för en rättens och en internationell rättsordnings tillvaratagande, utan förbundet har, såsom här mycket riktigt angivits, blivit ett redskap i vissa dominerande stormakters händer och ingenting annat. Det har tydligt och klart ådagalagts genom den politik, som har förts. Det har visat sig därigenom, att man ingripit eller uraktlåtit att ingripa, icke beroende därpå, om det gällt att tillvarataga rätten eller icke, utan uteslutande med hänsyn till de intressen, som förefunnits från vissa makter sida, att ett ingripande resp. ett uraktlåtet ingripande borde ske. Från högerhåll uttalades år 1920 den allvarliga farhågan, att förbundet skulle utvecklas till en stormaktsdiktatur, och den farhåga, som då uttalades från vårt håll, har också i fullaste mått blivit besannad.

Förbundet har icke heller, och där kommer jag till den tredje för mig avgörande synpunkten, blivit det, som det avsågs att bliva, nämligen ett instrument till fredens bevarande i världen. I så måtto har förbundspakten visserligen varit ett »fredsinstrument», som den ville garantera Versaillesfreden och dess bestämmelser, vilket ganska tydligt framgick av den omständigheten, att pakten ingår såsom en första del i fredstraktaten. Men att därutöver påstå, att förbundet ens i någon mån kunnat bevara freden ute i världen, måste jag för min del finna vara ganska orimligt. Det har icke förmått bevara freden vare sig i Ostasien och i Sydamerika eller i Afrika. Ändå kan man icke säga, att förbundet icke skulle haft tid på sig att vidtaga de effektiva åtgärder, som hade behövts. Vore förbundet effektivt, så skulle det under sådana tider mycket väl ha kunnat vidtaga de åtgärder, som erfordrades. Snarare skulle jag vilja säga, att 1919 års delegerade hade rätt i sin uttalade farhåga, enär förbundet så mycket mindre utvecklats till ett fredsinstrument,

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

som det kommit att öka krigsriskerna i världen. Vi se också, hurusom genom förbundets handlande och brist på handlande vid åtskilliga tillfällen ett kolonialkrig mycket lätt kan komma att utvecklas till ett europeiskt krig.

Då förbundet sålunda icke blivit ett verkligt Nationernas förbund, icke blivit vad det borde vara, kan jag för min del icke inse annat än att det är riktigt, som sagts från högerhåll år 1920, att vi genom medlemskap i Nationernas förbund, i stället för att medverka till ett realiserande av denna internationella rätt och rättsordning, avlägsna oss från det uppställda idealet.

Jag kan icke heller instämma med konstitutionsutskottet, att ett utträde ur förbundet skulle innebära någon verklig isolering. Om solidariteten mellan vårt land och andra länder skulle vara beroende på medlemskap i Nationernas förbund, måste jag säga, att den solidariteten vilar på synnerligen klena och svaga fötter. Jag kan icke finna, att medlemskapet i Nationernas förbund innebär någon garanti för en solidaritets- och samförståndspolitik. Både Italien och Abessinien äro medlemmar av Nationernas förbund, men jag tycker icke man kan säga, att deras inbördes förhållande karakteriseras av någon större känsla för solidaritet.

Jag kan icke heller inse, att ett utträde ur förbundet skulle innebära, att vi bröte oss ut ur det skandinaviska samarbetet och den skandinaviska solidariteten. Jag är övertygad om, att den solidaritet, som finns mellan de skandinaviska länderna, vilar på en fastare grund än medlemskapet i Nationernas förbund, och gör den icke det, så är icke den solidariteten värd det ringaste.

Jag delar den uppfattning, som redan tidigare kommit till uttryck, och som innebär, att ett fortsatt medlemskap i Nationernas förbund medför större risker än ett utträde. Jag har den uppfattningen, att man av två onda ting har att välja det minst onda. Då jag, såsom jag ser på saken, anser, att förbundet har mer och mer utvecklats till ett allians- i stället för till ett universellt solidaritetsförbund, måste jag för min del finna, att ett framtida medlemskap kan komma att försätta oss i en ganska allvarlig ställning emot andra makter i Europa, makter som stå utanför förbundet och varav en, en stormakt, är vår granne. Det finns ganska allvarliga tecken, som tyda på, att Nationernas förbund är avsett att bli ett dylikt instrument till en koalitionspolitiks förande med spetsen i denna stund riktad mot en makt vid Medelhavet men i morgon kanhända mot en stormakt vid Östersjön. Det är dylika ganska allvarliga komplikationer, som mycket lätt kunna inträda, därest vi fortsätta att vara medlem av förbundet, som för mig ha varit avgörande i mitt ställningstagande.

Jag förstår mycket väl, herr talman, att man kan se denna fråga på olika sätt. Jag förstår, att man kan väga, och att man kan säga, att det dock vore en fördel för oss att fortsätta medlemskapet, men i den avvägning, som jag har försökt göra, kan jag icke komma till någon annan ståndpunkt än den, varåt jag nu givit uttryck.

Jag förstår också mycket väl, att man nu kanske från regeringshåll kommer att förnya talet om »firman Kilbom & C:o» och räkna också in mig i denna firma. Jag tar detta med mycken ro, ty jag kan icke inse annat än att det ur socialdemokratisk synpunkt icke kan innebära något nedsättande, att jag i denna stund gör, vad socialdemokraterna ständigt och jämt göra, nämligen samverkar med herr Kilbom och hans parti. Jag gör det vid ett enstaka tillfälle och då det gäller en sakfråga. Regeringspartiet gör det vid valen och vid åtskilliga andra tillfällen. Således kan jag icke förstå, att det ur regeringssynpunkt kan vara något nedsättande för mig att nu måhända vara för- enad med denna firma. För övrigt misstänker jag, att den firman får

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

utvidgas ganska väsentligt och omfatta till och med en ledamot av Kungl. Maj:ts regering, när jag erinrar mig den mycket skarpa kritik, som det nuvarande statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framförde år 1920 mot Nationernas förbund, då han förklarade, att detta av fyra olika orsaker vore en parodi på ett Nationernas förbund. Jag misstänker därför, att han också får lov att gå in i denna firma, och då befinner jag mig på en ännu säkrare grund än den, jag tidigare stått på.

Jag förstår icke, att det gagnar oss att kvarstanna i förbundet. Jag anser däremot, att det kommer att leda till kanske allvarliga konsekvenser, och jag vill vidare i detta sammanhang erinra därom, att ett beslut om utträde icke innebär att omedelbart taga utträde. Här gäller, såsom konstitutionsutskottet framhåller, en uppsägningstid på två år. Skulle utvecklingen under den tiden gå i en enligt min uppfattning oväntad riktning, torde det ingalunda vara någon svårighet för oss att få kvarstå efter de två årens slut. Vi ha emellertid genom ett beslut nu dock möjliggjort för oss att kunna bli fria från förbundet så snart ske kan, och vi ha också möjliggjort för oss att stå vid sidan av den mycket farliga allians- och koalitionspolitik, som i denna stund bedrivs av förbundet.

Av två onda ting, herr talman, måste jag sålunda välja det, som jag anser vara det minst onda, och då frågan nu aktualiserats och det sålunda gäller att taga ställning för eller emot, kan jag icke göra annat än biträda det yrkande om utträde ur förbundet, som här framställts. Då jag icke kan göra detta på de skäl, som framförts från motionärens sida, har jag velat med några få ord söka ange de synpunkter, som ligga till grund för mitt ställningstagande.

Herr Meyerhöffer: Herr talman! Vid remissdebatten framhöll hans excellens herr utrikesministern med den för honom säregna överlägsenheten i framträdandet, att det var blott herrar Kilbom & C:o, som företrädde dessa åsikter, förutom professor Lundstedt, med vilken han icke räknade, när det gällde jordiska ting. Ja, herr Kilbom kvarstår, men firman Kilbom & C:o är utvidgad. Det är icke blott herr Ossbahr, vilken såsom vi hört inträtt. Jag tillåter mig att taga fram en tidning från mitt hemlän, ett högerorgan, som kommit ut i dag. Högern i Norrbotten har i Piteå haft en stor sammankomst, som betecknats såsom en ståtlig upptakt till valslaget. I den resolution, som 300 personer vid det tillfället enhälligt antogo, finner jag, bland annat följande uttalande, tryckt med mycket fet stil: »Landets försvar har under gångna år försumrats. Om skulden till att så skett, vilja vi icke tvista. I stället vilja vi sträva att skyndsamt bättra vad som brustit. Om vi förut litat till Nationernas förbund såsom garanti för fred mellan folken, såsom skydd för de svaga, mot orättvisa och kränkningar, hava vi blivit helt besvikna. Nationernas förbund har blivit en bricka i stormakternas spel om skiftande intressen. För de små folken, deras fred och neutralitet är förbundet icke någon trygghet. Vi svenskar vilja stå utanför stormakternas spel, vi vilja leva i fred och trygghet». Jag konstaterar, att två av högerens riksdagsmän i första kammaren voro närvarande vid denna kurs.

Ja, herr talman, jag har icke anfört detta för att söka sak med Norrbottens höger, så mycket mindre som jag på varje punkt kan instämma i resolutionen, utan tvärtom för att framföra min tillfredsställelse med att kompanjonskapet utvidgats i rätt riktning. Har man den uppfattning, som här utsäges, nämligen att »Nationernas förbund har blivit en bricka i stormakternas spel om skiftande intressen», bör man taga konsekvenserna av detta, framför allt om man skall gå ut i val om den saken.

Jag har ingen anledning, på grund av herr Ossbahrs anförande, avge någon längre principutredning. Det är dock alldeles påtagligt, att det vore oändligt

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

mycket behagligare, om detta utträde kunde motiveras i sammanhang med de nordiska folken i övrigt, så att vi hade att anmäla vårt utträde i överensstämmelse med den regionala politik, som vi böra föra. Jag tillåter mig emellertid säga, att de farhågor angående risken av att tillhöra Nationernas förbund, som anförts såväl från högern som från vänstersocialisterna, när det gällde vårt inträde, de farhågorna ha besannats. Jag säger därför, att om det går till voting i denna fråga ämnar jag rösta för bifall till motionen.

Herr Flyg: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att säga ett par ord med anledning av herr Vougts anförande. Han hävdade nämligen, att konstitutionsutskottet icke skulle kunna med anledning av en enskild motion komma med ett yrkande i enlighet med vad motionären föreslagit. Jag måste säga, att detta yttrande av en medlem i kammaren, dessutom konstitutionsutskottets talesman, gjorde mig mycket förbluffad. Jag hade nämligen tänkt mig, att såväl för varje grupp i kammaren som för varje enskild medlem fanns fri motionsrätt, och att det yrkande, som av vederbörande motionär framställdes, av vederbörande utskott skulle kunna behandlas, såsom yrkandet förelåg, och även leda till det beslut, som angivits i motionens yrkande, om konstitutionsutskottet och kammaren delade motionärens uppfattning. Av herr Vougts yttrande framgår emellertid, att även om här funnes majoritet för en skrivelse till Kungl. Maj:t om utträde ur Nationernas förbund skulle det ändå icke kunna gå för sig, därför att konstitutionsutskottet icke anser sig kunna föreslå någonting sådant på grund av en enskild motion. Utskottet avvaktar tydligen initiativ från regeringen, för att en sådan fråga över huvud taget skall kunna komma på riksdagens bord. Är detta verkligen ett uttryck för vad konstitutionsutskottet menar, då måste jag säga, att man kan ifrågasätta, vad riksdagen överhuvud taget har för uppgift.

Sedan vill jag fästa uppmärksamheten på att herr Vougt förklarar, att ett utträde ur förbundet skulle enligt hans uppfattning innebära en dylik isolering, som utskottet angivit, och att vi voro nödsakade. säger herr Vougt, att underordna oss en stormakt vilken som helst, vilket han icke anser vara så nämnvärt trevligt. Jag ber att få tacka herr Vougt för denna utomordentliga bild av det trevliga tillstånd här i världen, för vilket herr Vougt för närvarande är ett visserligen bräckligt men dock stöd. Det är ett utmärkt skäl, varför vi skola vara kvar i Nationernas förbund, att vi, om vi utträda, måste underordna oss en stormakt direkt, men att vi, om vi äro medlemmar av förbundet, icke behöva direkt underordna oss utan behöva blott såsom medlemmar göra vår plikt på order från herrarna i London, därför att de dirigera förbundet. Det är det verkliga skälet, som här kommer fram: vi skola icke utträda, ty då äro vi nödsakade att ställa oss direkt under skydd av dessa bjässar. Annars bli vi totalt isolerade. Vi böra därför vara kvar och ha denna vackra organisation med dess vackra statuter, som vi erkänna och så högtidligt tala om. Detta är en underbar deklARATION, herr Vougt, för konstitutionsutskottets vidkommande. Jag vill icke säga mer i det fallet.

Till sist vill jag sedan hävda, att allt tal om att det svenska folket, i detta ords djupaste och bredaste bemärkelse, d. v. s. de arbetande massorna, skulle haft några intressen att bevaka i den konflikt, som nu pågått och ännu pågår, är ett felaktigt och oriktigt tal. Vi ha kanske haft intressen att bevaka, men sannerligen icke genom att engagera arbetaremassorna och andra breda folkgrupper för Nationernas förbund och dess sanktionsåtgärder. Nationernas förbunds ingripande och dess sanktionsåtgärder i denna konflikt ha varit av den art, att de aldrig borde fått stöd av ett folk, som vill värna sina

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

egna intressen i en liknande situation. Utvecklingen kommer i fortsättningen att ge mig ännu mera rätt, då jag säger detta.

Jag har alltså på detta sätt velat bemöta vad herr Vougt sade, då han förklarade sig icke kunna godkänna en dylik formulering i vår motions motivering. Vi hade haft möjlighet att göra vår insats för den medlem, som här kränktes, och som man även hotade att stympa, om vi inom Nationernas förbund till dags dato framfört en enda protest mot dess sätt att behandla en konflikt och mot dess sätt att behandla en svag medlem. Nu ha vi möjlighet att genom ett beslut att lämna denna organisation visa, att vi icke godkänna en dylik falsk politik och ett dylikt hånglande med rätten, som försiggått från Nationernas förbunds sida just i denna hela världen upprörande konflikt mellan Italien och Abessinien.

Det är detta, herr talman, som jag velat säga i min replik. Jag ber sedan dessutom att få fullgöra, vad jag glömde i mitt första anförande, nämligen att yrka bifall till den föreliggande motionen. Jag anser denna fråga vara av sådan vikt, att jag ämnar i densamma begära votering.

Herr Lindskog: Herr talman! Jag antar, att kammaren är tämligen på det klara med att det knappast vore lämpligt att i detta sammanhang taga upp en stor politisk debatt, och det är icke heller min mening att göra det. När jag begärde ordet, var det egentligen för att påpeka, att konstitutionsutskottets medlemmar stå eniga bakom det utlåtande, som här föreligger. Härmed följer också, att när herr Ossbahr här för talan, gör han det uteslutande för sig själv, och att högern såsom parti ingalunda står bakom hans uttalanden torde vara överflödigt att nämna.

För min del vill jag instämma med herr Vougt, när han säger, att man på grund av en enskild motion icke gärna kan gå till ett sådant avgörande, som här begäres. Herr Flyg har kritiserat denna ståndpunkt mycket skarpt i sitt anförande, men det vore väl ändå orimligt, om Sverige skulle förändra hela sin utrikespolitik — ty detta innebär motionen i verkligheten — endast på grund av en enskild motion. Den tanken borde ju också falla på den omständigheten, som med all rätt framhölls — jag tror det var av herr Meyerhöffer — att Sverige givetvis i detta fall bör göra det tillsammans med de övriga nordiska länderna. Redan den omständigheten talar för att vi icke böra gå fram förhastat och på basis av en enskild motion.

För min del erkänner jag gärna till fullo och förstår den stora tvekan, varmed en avsevärd minoritet i Sveriges riksdag tänkte sig ett inträde i Nationernas förbund den gången, då riksdagen beslöt detta inträde. Jag erkänner gärna, att Nationernas förbund i sin verksamhet medfört ganska stora desillusioner, och att det visat sig vara behäftat med många stora fel och skröpligheter, men det är en överdrift, då man sagt, att Nationernas förbund ingenting utträttat under sin tillvaro. Jag tror, att det är att fullständigt underkänna den i verkligheten mycket betydelsefulla uppgift, som förbundet fyllt. Jag måste säga, att det är att icke ha följt med den historiska utvecklingen, då man vågar fälla en så hård dom över Nationernas förbund. Den är icke historisk och icke riktig.

Som sagt, jag förstår fullkomligt de desillusioner, som göra sig gällande, men de böra icke överdrivas, och enligt min mening vore det i nuvarande läge en mycket stor olycka, om Sverige skulle ta ett så obetänksamt steg som detta och nu utträda ur förbundet. Det är icke heller säkert, att vi kunna komma tillbaka till den isolerade neutralitetspolitik, som vi förde, när vi en gång gjorde vårt inträde i förbundet. Förhållandena äro så oerhört ändrade, och

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
det är verkligen, såsom det står i motiveringen, på det sättet, att de risker, som kunna följa av ett sådant steg, säkerligen äro mycket större än de risker, som otvivelaktigt följa med att vi nu befinna oss i Nationernas förbund.

För min del, herr talman, ber jag att med dessa ord och i all korthet, då jag anser, att en storpolitisk debatt nu är olämplig, blott få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Magnusson* i Skövde.

Herr *Hagberg* i Luleå: Herr Flygs lärerika berättelse om den åskrädda tanten, som drog ned sina rullgardiner och stängde in sig i skafferiet för att klara sig ifrån åskan, tycker jag — herr talman — har en direkt tillämpning på den motivering och den utgångspunkt, som herr Flyg själv säger sig ha för sin motion om utträde ur Nationernas förbund, därför att om någonting är att stänga sig inne och draga ned rullgardinerna för att slippa höra oväsendet ute i världen, så måtte det väl vara att begära utträde ur förbundet med den motiveeringen, att man därigenom skulle kunna genomföra en konsekvent neutralitetspolitik. För vår del ha vi aldrig betraktat medlemskapet i Nationernas förbund som ett hinder mot att föra en neutralitetspolitik eller såsom något raka motsatsen. Vi betvivla för vår del också, att det är det skälet, omtanken om Sveriges neutralitetspolitik, som ligger bakom det socialistiska partiets motion i den fråga, som vi nu ha att behandla.

När förbundet på sin tid tillskapades såsom ett världsreaktionens Babelstorn, var dess huvuduppgift att garantera den s. k. ordning, som uppstått efter världskriget d. v. s. de segrande staternas eviga herravälde över de besegrade staterna, liksom de segrande kolonialmakternas ständiga herravälde över kolonialfolken och slutligen också i detta sammanhang den kapitalistiska världsdelens strävan att hämnas på det socialistiska system, som segrat på en sjättedel av jorden. Den ordning, som man gick in för att slå vakt om med folkförbundet, har man emellertid icke lyckats vidmakthålla. Det är ett faktum, att folkförbundet misslyckats i de uppgifter, som man först gav detsamma. Det har icke kunnat överbygga motsatserna mellan de imperialistiska staterna, och det har icke heller kunnat upprätthålla det s. k. Versaillesystemet. I dag äro motsättningarna mellan dessa stater långt större än de kanske någonsin tidigare varit. Det världskrig, som folkförbundet sade sig vilja förhindra, står redan på dagordningen, och från folkförbundets tillkomst och ända till dags dato har trots förbundet och ibland tack vare förbundet krig förts mellan olika stater. Jag påminner blott om att de stormakter, som på sin tid togo initiativet till folkförbundet, samtidigt befunno sig i interventionskrig mot Sovjetunionen.

Folkförbundet lyckades pressa Tyskland ända till bristningsgränsen. Det sökte befästa ett system, som tvingat hela det tyska folket att betala väldiga skadestånd på grund av världskriget, och med avrustningstvång demonstrerades samtidigt detta folks undertryckta ställning gent emot de segrande folken. Tack vare förbundets politik skapades också jordmånen för fascisterna i Tyskland att hetsa upp folkmassorna och rycka till sig makten i det land, som tidigare sades vara »världens friaste republik». Just därför att folkförbundet blev ett världsreaktionens värn, just därför att det spelade rollen av gendarm över de besegrade staterna i världskriget, just därför att det slog vakt omkring kolonialfolkens undertryckta ställning, och just därför att det medverkat i striden mot den första Sovjetrepubliken, just därför ha vi uppträtt för ett utträde ur förbundet. Vi ansågo, att det icke kunde vara ett arbetarintresse, att en sådan politik fördes, och att det icke kunde vara ett fredsintresse, att

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

folkförbundets kanoner riktades mot dessa besegrade stater, mot kolonialfolkens frihetskamp och mot Sovjetunionen.

I dag har emellertid en helt ny situation inträtt. De mest aggressiva och krigiska staterna ha lämnat folkförbundet.

Japan har utträtt för att få fria händer i Asien. Tyskland har utträtt för att få fria händer i Europa. Italien hotar i dessa dagar med att utträda, därför att folkförbundet spelar en bromsande roll och därför att det icke får fullt fria händer i den kolonialpolitik, som det söker genomföra i Afrika. Dessutom har ju det inträffat, att i dag för de mest avancerade kolonialmakterna problemet om dessa kolonialfolks frihetskamp skjutits i bakgrunden av en helt annan och mycket större fråga för dessa makter, nämligen frågan om en ny uppdelning av kolonierna.

Versaillesfreden, Versaillesystemet, vad finnes kvar av det? Bestämmelserna om skadeståndsplikt för Tyskland har ju den tyska regimen strukit ett streck över. Icke nog med det! Man icke bara vägrar att betala de skulder, som man genom Versaillesfreden ålades, utan man betalar ju icke heller de skulder, som man senare själv ådragit sig. Tyskland har bragt ur världen Versaillesfredens bestämmelser om dess avrustning och ger för närvarande bilden av ett land, som rustar mycket intensivt och som redan är mycket starkt upprustat. Kvar stå i dag av hela Versaillesfreden och dess bestämmelser endast bestämmelserna om gränsregleringen och om kolonialmandaten. Jag tror, att man utan vidare kan utgå ifrån, att det näppeligen är ett *fredsintresse* att i dag understödja de stater, som mest högröstat kräva en revision av dessa Versaillesfredens bestämmelser i gränsfrågorna.

Genom att Tyskland upprustade kom Frankrike i ett annat läge. Detta land, som tidigare gick i spetsen, när det gällde att skapa en konsoliderad reaktionär mur mot Sovjetunionen, tvingas i dag att söka förbindelse med Sovjetunionen i eget självbevarelseintresse för att skydda sig mot ett befarat tyskt revanschkrig. De små staterna i allmänhet ha ju också i eget självbevarelseintresse tvingats understödja denna politik, understödja dessa strävanden att skapa en motvikt mot det krigsblock, vars konturer vi redan ha klara framför oss, ett block av Tyskland, av Japan, av Polen och kanske snart även av Italien.

Alltså, folkförbundet är icke i dag vad dess tillskapare ville, att det skulle vara. Det är i själva verket icke första gången man gör den iakttagelsen, att det sker sådant i världen. Folkförbundet spelar framför allt i dag en viss återhållande roll gentemot de mest aggressiva, de mest krigsaktivistiska staterna i världen. Därför är det i dag framför allt ett sådant fascistiskt stormaktsintresse, att folkförbundet komprometteras och försvagas. Jag vill säga, att om »kanonernas förbund» skulle kunna medverka till att korsa dessa fascistiska stormaktssträvanden, skulle jag för min del tycka det vara mycket bra.

Nu kanske det invändes, att vi så sent som i fjol ännu röstade för Sveriges utträde ur folkförbundet. Det är ju riktigt. Vi ansågo redan i fjol, att en viss förändring inträffat, men vi kunde då icke undgå att se, att den svenska regeringen i folkförbundet icke hade använt sin position för att medverka till den förändringen utan att den tvärtom i Englands ledband framför allt understött de tyska strävandena. Vi hade interPELLERAT regeringen, varför exempelvis dess representant i nedrustningskonferensens expertutskott gick in för att Hitlers S. A. och S. S. och Stalhelm icke skulle inräknas i Tysklands stridskrafter. Vi hade frågat, varför regeringen i folkförbundet hade krävt Tysklands likaberättigande i upprustningshänseende. Vi hade frågat, varför den hade solidariserat sig med den danske utrikesministerns reser-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

tion mot det enhälliga folkförbundsbeslutet att protestera mot Tysklands beslut att återinföra den allmänna värnplikten. Just på grund av dessa anmärkningar, på grund av denna politik från regeringens sida och som en protest mot densamma röstade vi i fjol för utträde ur folkförbundet. Man må säga vad man vill, men det är ett faktum, att sådana skandaler hava icke upprepats det senaste året.

Men framför allt: det som i dag bildar bakgrunden till det socialistiska partiets motion är att en av folkförbundets stater, Italien, öppnat krig mot en annan folkförbundsstat, Abessinien. Här funno vi, att folkförbundet för första gången i sin historia verkligen grep in mot en fredsbrytare och verkligen satte i gång sanktionsapparaten gentemot densamme. Vi kunna icke finna det annat än tilltalande, att folkförbundet just i dessa aktioner mot fredsbrytaren Italien tvingas tillgripa sådana metoder, bojkott- och blockadmetoder, som alltid rekommenderats av arbetarrörelsen. Vi kunna icke heller undgå att se, att därest icke folkförbundet ingripit hade det italienska överfallet på Abessinien verkligen blivit ett vanligt kolonialkrig, medan däremot detta krig i dag från Italiens sida är utdömt av en hel värld, och att svårigheterna tack vare folkförbundets aktion med var dag ökas just för Italien i avseende på möjligheterna att genomföra detta krig.

Å andra sidan har under dessa händelser blottats, vilket bräckligt värn för freden som folkförbundet är. Det är riktigt, att stormakterna England och Frankrike intrigerade inom ramen av folkförbundet och bakom dess kulisser. Det är riktigt, att en föregående fransk regering hade givit Italien sin välsignelse för Abessinienkriget. Det är också riktigt, att både Englands och Frankrikes regeringar hade kläckt ut en plan för Abessiniens styckning. Det kan ju också vara någonting att tänka på för det socialistiska partiet, när det i dag talar om Englands ledande roll, att trots dess ledande roll lyckades det icke att genomföra denna plan tack vare världsoptionen, tack vare de stater inom folkförbundet, som tillsammans med Sovjetunionen uppträdde mot dessa planer.

Just under denna tid har Sovjetunionen demonstrerat en principiellt annan politik än de kapitalistiska staterna i folkförbundet. Den har icke nöjt sig med att tolka rättsparagrafer utan den har krävt Abessiniens likaberättigande. När stormakterna sökt att stycka Abessinien, har den uppträtt för kravet om Abessiniens statliga oavhängighet. Den har krävt effektiva sanktioner. Det är därför ingen överdrift, om jag säger, att med Sovjetunionens inträde i folkförbundet har folkrätten och freden fått en mäktig företrädare i densamma. Därför mena vi också, att den svenska regeringen i folkförbundet bör understödja denna kamp för kollektiv säkerhet. Vi anse det vara ett svenskt intresse, ett fredsintresse och ett neutralitetsintresse. Vi anse det också vara ett arbetarintresse därför att arbetarklassen framför alla andra har intresse av freden och intresse av krigets förhindrande. Just därför att vi anse detta vända vi i dag oss mot det socialistiska partiets motion om Sveriges utträde ur folkförbundet.

Det består en skillnad mellan vår och socialdemokraternas ståndpunkt i fråga om folkförbundets aktioner i samband med den italiensk-abessinska konflikten. Vi äro icke eniga om, att arbetarklassen skall begränsa sina aktioner till krav på folkförbundet. Vi anse att arbetarklassen skall utnyttja sina möjligheter för att förhindra, att några tåg eller båtar med för kriget nödvändiga produkter skola kunna föras till Italien. Men vi konstatera också, att folkförbundet i dag i denna aktuella konflikt icke utgjort ett hinder för arbetarnas egna aktioner utan tvärtom har möjliggjort för arbetarna att genomföra sådana.

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Enligt vår mening har det socialistiska partiets motion om utträde i dag två huvudsyften. Det ena är att försöka konstruera fram en motsättning, som icke finnes, mellan den politik, som den socialistiska Sovjetrepubliken för i internationellt avseende, och den internationella arbetarklassens intressen. Det andra syftet är att fullfölja den påbörjade kampen för frihet åt Mussolini att föra sitt krig mot Abessinien. Man går därvid så långt, att man i motionen till och med talar om »koloniallandet Abessinien», liksom man ute i propagandan framställer abessinierna som ett »slavfolk» för att ännu mera urskulda det italienska rövarkriget.

Någon särskild logik har man aldrig presterat under hela denna kampanj. I ena ögonblicket har man hävdat, att Abessinien kämpar för Englands intressen, för att i andra ögonblicket hävda, att England har intresse av att Italien segrar på grund av att det icke vill försvaga Italien i Europa och på grund därav att en abessinsk seger skulle kunna sätta de färgade folken i rörelse mot imperialismen.

I motionen gör man gällande, att Sverige icke har några intressen att bevaka i denna konflikt mellan Italien och Abessinien. Jag tycker, att i så fall blir regeringens, som man säger, »energiska engagemang» till förmån för den svagare så mycket hedersammare. Det var emellertid icke så länge sedan Folkets Dagblad hävdade, att Sverige hade ekonomiska intressen att förhindra sanktionerna. Den gången talade man om, att många svenska arbetare skulle bliva arbetslösa och kanske exportindustrien förlora pengar, därest man genomförde sanktionerna.

Nu meddelar man emellertid från socialistiska partiet, att Sverige genom deltagande i sanktionerna spolierat den neutralitetspolitik, som tidigare förts. Dessa ords mening blir säkert klarare, om man erinrar sig vad Sverige gjort och vad som föranlett kritik. Enligt det socialistiska partiet betyder i dag neutralitetspolitik för Sverige, att Sverige skall giva Mussolini svenska vapen, att Mussolini skall få Bofors' utomordentliga sprängämnen för att så snabbt som möjligt förrinta det abessinska folket.

Det betyder vidare, att Sverige skall tillföra Mussolini vissa för kriget nödvändiga råvaror, som ingå i sanktionerna.

Det innebär, att Sverige skall giva Italien kredit för att finansiera detta krig mot Abessinien. Det innebär också, att åt svenska folket skall givas möjlighet att köpa de italienska varor, som vi nu till det socialistiska partiets stora sorg äro förmenade på grund av sanktionsbeslutet.

Dessutom betyder ju neutralitet i dag enligt det socialistiska partiet, att det överfallna Abessinien icke skall få köpa några vapen för att försvara sig. Det är nämligen dessa konkreta punkter, som sanktionsåtgärderna hittills omfattat, de konkreta punkter, som varit föremål för det socialistiska partiets hela kampanj från och med i höstas och till dags dato. Jag bör ju nämna, att när man startade denna kampanj, hade man icke riktigt samma utgångspunkt. I juli månad föregående år skrek man nämligen i Folkets Dagblad och från det socialistiska partiets sida våldeliga över, att icke folkförbundet genomfört sanktionerna mot Italien. Det var ju herr Kilboms ståndpunkt. Herr Flyg lyckades som bekant ganska snart bortoperera detta ställningstagande ur Folkets Dagblads spalter och ur det socialistiska partiets allmänna framträdande. Sedan har det varit tvärtom.

Sedan har det icke funnits en förklaring så idiotisk från den italienska regeringens sida, att icke Folkets Dagblad upplåtit sina spalter för densamma. När Mussolini hotade hela Europa med krig — till och med hela världen — därest man skulle genomföra de första blygsamma sanktionerna, så nog var det Folkets Dagblad som svalde den löjligheten med hull och hår och gick ut till

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
allmänheten och på fullt allvar gjorde gällande, att Mussolini skulle föra krig mot oss och hela världen, därest sanktionerna genomfördes.

Må vara att man gått mot kraven på sanktionernas utvidgning. Men det har icke hindrat vederbörande att ställa krav på *arbetarklassens egna sanktioner*. Vad man menar med detta fingo vi förklaringen på för några dagar sedan. I Billerud framställes en cellulosa, som exporteras till Italien och genom en mycket enkel kemisk procedur förvandlas till sprängämne. I Billerud har det socialistiska partiet en stark ställning bland arbetarna. Dessa arbetare funno det för några dagar sedan upprörande, att de faktiskt skulle leverera sprängämnen till Italien, och beslöto kräva av regeringen, att den skulle vidtaga statliga åtgärder för att sanktionerna även skulle innefatta denna cellulosa. Då hade socialisterna helt och hållet glömt bort sin paroll, att det var farligt, ett hot mot neutraliteten att genomföra statliga sanktioner. Man hade glömt bort, att det skulle vara arbetarklassens egna sanktioner, som skulle vara ofarliga ur neutralitetens synpunkt. Då gick man på detta ståndpunkts-tagande.

Jag vill säga, att även om man i den frågan lyckats svänga ett helt varv, vill jag icke förebrå dessa arbetare för denna deras ståndpunkt. Men jag konstaterar bara, att där det socialistiska partiet har möjligheter att genomföra sin linje, i varje fall att kämpa för densamma, där uppträder man *för* de statliga sanktionerna, som man eljest så energiskt bekämpar.

Därför kan man icke på allvar taga ett sådant parti, som uppträder mot statliga sanktioner bland annat därför, att de skulle leda till arbetslöshet och förluster inom exportindustrien, men i samma ögonblick talar om arbetarnas egna sanktioner, som uppenbarligen måste hava samma resultat, om de över huvud skola vara effektiva.

Man kan icke taga på allvar ett parti, som i ena ögonblicket hävdar, att folkförbundets 52 stater icke få genomföra sanktionerna gemensamt därför att det skulle betyda krig, men ögonblicket därpå förebrår Sovjetunionen att den icke *ensam* genomför sanktioner. Därför finnes det många anledningar att fråga, vems ärenden det socialistiska partiet gått i hela denna fråga från det den italiensk-abessinska konflikten blev akut och till dags dato, där man ställer motion om utträde för att »bevara neutraliteten».

För icke länge sedan skälvde hela svenska folket av indignation över det fege italienska överfallet på den svenska ambulansen. Nästan varenda människa kastade skulden för detta på Mussolini. Vad meddelade det socialistiska partiet i Folkets Dagblad? Jo, att Mussolini icke är enfaldig — det har ingen påstått — men att han icke är så enfaldig, att han skulle påbjuda ett bombardemang, utan att detta varit ett verk av någon underhuggare.

För några dagar sedan levererade Italien nya lögnhistorier om att den svenska ambulansen innehållit ammunition, för att därmed motivera överfallet på densamma. Detta slogs upp som en första klassens sensation i Folkets Dagblad. Det mest uppseendeväckande emellertid var Folkets Dagblads undertryckande av de första uppgifterna om verkningarna av det italienska bombardemanget på den svenska ambulansen. I Folkets Dagblad skröt man den 3 januari öppet med att Folkets Dagblad var den enda stockholmstidning, som icke vidarebefordrat de första uppgifterna om överfallets verkningar på den svenska ambulansen. Vi ha därför många konkreta erfarenheter av vad det socialistiska partiets ledning menar, när den talar om att den vill slå vakt om neutraliteten i dagens situation. Jag hoppas bara, att de erfarenheter, som vi hittills fått, skola tvinga det socialistiska partiets enskilda medlemmar och funktionärer till en stunds eftertanke över frågan om vems ärenden herrarna gå.

Man säger, att om vi stå kvar i folkförbundet, då hotas Sveriges neutrali-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

tetssträvanden. Socialistiska partiet, ett arbetarparti, utfärdar alltså här fullmakt in blanco för den svenska överklassens neutralitetsvilja. Den enda fara, som hotar Sverige nu, skulle alltså vara icke den svenska överklassens inriktning och orientering i kritiska situationer utan blott, att det stygga folkförbundet skulle tvinga Sverige att vidtaga krigiska åtgärder. Det är farligt att utställa sådana fullmakter. Herrar Flyg & Co. skulle, tycker jag, verkligen fråga sig, vad anledningen är till att de mest reaktionära och de mest tyskorienterade krafterna inom vårt land i dag ställa sig på samma ståndpunkt som herrar Flyg & Co. Riksposten har till och med lyckats överträffa Folkets Dagblad, när det gällt att nog kraftigt slå ut herr Flygs motion om utträde ur folkförbundet och hans interpellation till utrikesministern, utan en rads kommentar, utan att antyda annat, än att det är Rikspostens egen mening, som det socialistiska partiet i denna fråga framfört.

Med andra ord, herr talman, jag tror icke, att Sverige gagnar neutralitetens sak och fredens sak genom att i dag följa de exempel, som Japan och Tyskland givit och som Italien också hotar att giva. Jag tror icke, att det skulle gagna freden, att Sverige i dag skulle genom utträde ur folkförbundet demonstrera mot de sanktionsåtgärder, som för första gången i historien folkförbundet tvingats tillgripa mot en överfallande stormakt. Redan i remissdebatten karakteriserade jag socialistiska partiets ledning som sentida reklamkare för Messinaapelsiner och italienska gipskatter, och vad som sedan förekommit har besträckt, att denna hårda karakteristik varit riktig.

Vi vilja alltså icke, herr talman, att Sverige i dag skall utträda ur folkförbundet. Vi vilja i stället, att regeringen skall understödja strävandena att skapa kollektiv säkerhet och fred. Vi vilja medverka till varje åtgärd för att förhindra det krigsutbrott som så febrilt förberedes av de fascistiska stormakterna.

Vi vilja till slut, herr talman, att det abessinska folket skall erhålla det effektivast möjliga stöd och att folkförbundet skall skärpa sanktionerna. Just därför och med denna motivering komma vi i dag att rösta mot herr Flygs motion om Sveriges utträde ur folkförbundet och rösta för Sveriges medlemskap i det samma.

Herr **Björck** i Kristianstad: Herr talman! Jag ämnar icke giva mig in på det storpolitiska planet, utan jag skall inskränka mig till att göra ett par korta påpekanden.

Det har sagts om Sveriges riksdag, att den är ganska ovan vid utrikespolitiska diskussioner, och det förefaller mig, som om den debatt, som föres här i dag, skulle bekräfta riktigheten av detta omdöme.

Jag vill erinra om att vårt medlemskap i folkförbundet bestämmer formen för den utrikespolitik, som Sverige för. Denna politik för Sverige på grund av riksdagens beslut om anslutning till folkförbundet. Det är på det sättet, vi tillvarataga våra intressen ute i världen. Nu vill man att vi med ens skola kasta om vår utrikespolitik på grundval av en hafsigt och slarvigt hopkommen motion på några rader. För att använda ett mildt ord vill jag säga, att detta är verkligen en i högsta grad lättfärdig politik.

Jag hör, herr talman, till dem, som ha en kritisk inställning till folkförbundet. Jag erkänner, att det har sina brister, men sådant det en gång är, få vi försöka göra vårt bästa. Jag medger, att utvecklingen kan komma att gå i den riktningen, att vi måste, icke ensamma utan tillsammans med andra, exempelvis de andra nordiska länderna, söka få fram ändringar i vissa artiklar i folkförbundspakten. Jag medgiver detta och räknar med, att det kan bli nödvändigt att göra framställning härom. Men vi kunna då icke vinna rättelse på den väg, på vilken motionären och hans meningsfränder nu äro inne. Visar det sig

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

omöjligt att komma till en bättre ordning samt anse vi oss på den grund icke kunna stå kvar i folkförbundet, då måste vi gå tillväga på ett helt annat sätt än motionärerna föreslå. Vi måste då först försöka åstadkomma enighet mellan Sveriges samtliga partier i riksdagen och sedan med de andra nordiska länderna. Vi kunna icke här i landet föra partipolitik i utrikespolitiska frågor. Det ha vi icke råd till. När, herr talman, tendenser i den riktningen framträda, böra de bestämt tillbakavisas.

Det sades av herr Ossbahr, att folkförbundet ingenting gjort. Jag vill erinra om att folkförbundet har årligen sina församlingar i Genève. Vid de församlingarna är den svenska regeringen representerad, även av ombud från det parti, som herr Ossbahr och jag tillhöra. Det vitsordas av alla, att denna politiska samvaro är av den största betydelse. Det har herr Ossbahr fullständigt förbi-sett och betraktat som luft. Att folkförbundet i det hänseendet fyller en uppgift, därom råder emellertid intet som helst tvivel. Herr Ossbahr yttrade också, att folkförbundet haft de bästa möjligheter. Jag undrar, om det är riktigt. Det var dock en internationell organisation, som började, när de vanskligaste förhållanden voro rådande efter ett fyraårigt världskrig. Den inställning, man då i världen hade, var ingen god förutsättning för folkförbundets arbeten. Folkförbundet har sina brister, men det är möjligt, att det kan utvecklas till ett gott redskap för internationellt samförstånd, och vill man åstadkomma en internationell rättsordning, måste man ha ett organ för att åstadkomma den. Jag delar deras uppfattning, som säga, att kan folkförbundet icke upprätthållas, då får man snart därefter försöka åstadkomma en annan organisation för internationellt samarbete, ty det är visst, att en sådan organisation behövs.

Jag vill till sist säga, herr talman, att jag i går läste en artikel i den norska tidningen »Tidens Tegn». Jag hade lust att läsa upp hela artikeln. Det var en saklig artikel i detta ämne. Man behandlade alla eventualiteter och möjligheter, som förelågo för en liten stat som Norge, och man kom till det resultatet, att ensamt betyder Norge ingenting men tillsammans med de andra nordiska staterna kan Norge betyda någonting. Därför borde man åstadkomma ett nordiskt samarbete och samla de nordiska länderna till enighet. Därigenom kan det bli möjligt för Norge liksom också för Sverige och de andra nordiska länderna att internationellt samarbeta och tillvarata sina intressen. Det förekom i denna artikel ett uttalande, som jag har alldeles särskild anledning att citera i denna debatt. Det förklaras nämligen, att det givetvis icke kunde komma ifråga, att Norge just nu skulle anmäla sitt utträde ur folkförbundet, ty, sade Tidens Tegn, det skulle tydas som en demonstration till förmån dels för en stormakt, som står utanför folkförbundet, Tyskland, dels för en stormakt, som just nu är föremål för folkförbundets särskilda uppmärksamhet, nämligen Italien. Det kunna vi icke, säger Tidens Tegn, Norge har nämligen liksom Sverige fört en neutral politik.

Jag ber att få erinra därom, att herr Flyg och hans parti upprepat denna motion år efter år. Jag erinrar vidare om att man, när man började, var i gott samförstånd med Moskva. Man fortsätter nu konsekvent och kommer då i nära förbindelse med två andra diktaturmakter. Det förefaller, som om herrarna alltid lade an på att ha hjärtat så nära diktatorerna som möjligt. Det är konsekvens i denna hållning, det skall medgivas. Jag finner denna konsekvens vara ganska upplysande.

Det framgår, herr talman, av vad jag sagt, att jag ansluter mig till utskottets hemställan om avslag på motionen. Jag yrkar alltså bifall till uskottets kläm.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Herr Lövgren: Herr talman, mina damer och herrar! Jag tillhörde dem som från denna talarstol protesterade mot vårt lands inträde i Nationernas förbund. Därför kan det ju finnas skäl för mig att säga några ord i denna debatt.

När det vänstersocialistiska partiet ställde sig på den linjen, att vi icke borde inträda i Nationernas förbund, så var det icke därför, att vi icke voro anhängare av principen om ett Nationernas förbund till fredens upprätthållande, utan det var därför, att vi betraktade Versaillesfreden såsom en olycka, såsom innehållande bestämmelser, som ofelbart måste leda till olyckor för världen i framtiden. På den punkten ha vi också blivit sannspådda, och vi måste ju nu konstatera, att Versaillesfreden i själva verket innehöll en dynamitladdning, som kom att spränga den tyska demokratien i luften. Mot bakgrunden av detta kunna vi gamla vänstersocialister säga, att vår kritik i mycket hög grad var riktig och befogad. Men det innebär icke, att Nationernas förbund i dag är av den beskaffenheten, att man utan vidare skulle kunna promenera ut ur det på det sätt som herr Flyg föreslår.

Det är icke så ofta jag har anledning att instämma med min vän Hagberg på Norrbottensbanken, men i det anförande, han nyss höll, kan jag i allt väsentligt instämma. Det var en alldeles riktig karakteristik av det socialistiska partiet, av herrar Flyg och Kilbom m. fl. Jag lade märke till en sak här i herr Meyerhöffers anförande, och det kan ju herrar Kilbom och Flyg tänka över. De talade om att ett utträde ur Nationernas förbund skulle möjliggöra förändret av en neutralitetspolitik i den gamla bemärkelsen. Men för herr Meyerhöffer var det alldeles klart, att vad vi behövde, var ett nordiskt försvarsförbund. Känner jag herr Ossbahr, herr Meyerhöffer och Norrbottenskuriren, som herr Meyerhöffer citerade, rätt, så skulle ett utträde ur Nationernas förbund av dessa herrar på den yttersta högerkanten betraktas som ett första steg på vägen till allians med det nazistiska Tyskland. Det går som en röd tråd ända från 1914 års aktivism och fram till det nationella förbundet, som hela tiden graviterat mot det reaktionära Tyskland. Vi skola icke blunda för det faktum, att det icke finns någon möjlighet att vidmakthålla en neutralitetspolitik enligt den gamla bemärkelsen i den värld, vari vi nu leva.

Nationernas förbund har icke blivit precis det, som man trodde det skulle bli, när det bildades, men jag får säga, att det har icke heller blivit en sådan olycka, som jag för min del fruktade, att det skulle bli, utan det har tvärtom åtminstone under senare år utvecklats i riktning mot att bliva ett instrument till fredens bevarande. Det kan man icke blunda för, när man ser den senaste utvecklingen. Men å andra sidan kan man naturligtvis klaga över, att det icke sitter inne med den maktbefogenhet, som gör det möjligt att hålla en verklig ordning vid makt. Den saken hänger emellertid samman med de förhållanden, som råda i denna värld efter världskriget och över vilka vi icke kunna bestämma. Mot bakgrunden av det läge, som nu förefinnes, förefaller det mig fullkomligt uteslutet, att Sverige skulle kunna utträda ur detta Nationernas förbund. Vittrar Nationernas förbund sönder, går det icke att upprätthålla den internationella rättsordningen, bör i varje fall Sverige icke vara den nation, som först följer i Japans och Tysklands fotspår samt medverkar till ödeläggande av detta försök att få till stånd en internationell rättsordning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Flyg: Herr talman! Jag har begärt ordet ännu en gång i anledning av det anförande som hölls av herr Hagberg. När jag först yttrade mig i denna fråga, konstaterade jag, att för konstitutionsutskottets vidkommande en viss utveckling ägt rum. För herr Hagbergs vidkommande är utvecklin-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
 gen ännu kraftigare. Han har utvecklats från att föregående år ha varit en av dem, som röstat för Sveriges utträde ur förbundet till att i dag bliva en av de kraftigaste och varmaste förespråkarna för denna institution.

Mot det anförande, som herr Hagberg nyss höll här i kammaren, och som mest var ett uppläsande av det föredrag, han sista tiden hållit på åtskilliga platser landet runt, skall jag för mitt vidkommande icke ingå i någon polemik i detaljer. Jag skall emellertid be att till kammarens protokoll som en komplettering av herr Hagbergs ståndpunktstagande i dag få anföras ett uttalande på det ryska kommunistiska partiets Moskvadistrikts konferens. Det är den ledande mannen inom denna organisation och en av de ledande krafterna inom den centrala exekutivkommittén, vilken säger, att »Nationernas förbund är en butik, som handlar med folk och säljer dem efter sitt gottfinnande i form av mandat till de s. k. kulturstaterna. Men dessa försvara sina mandaträttigheter med vapenmakt och underkuva skoningslöst de folk, som de satts till förmyndare över» — något som framgår av händelserna i dag, av dem i Syrien och i Egypten, vilka visa, hur de nu tongivande makterna i Nationernas förbund, England och Frankrike, handla just så, som denne representant för det kommunistiska partiet i Ryssland hävdar. »Därför», säger han, »skulle *Orienten naturligtvis betrakta oss som förrädare, om vi ställde oss bakom disken i denna butik.* Vi komma icke att inlåta oss därpå. Vi komma också i fortsättningen att glädja oss åt utvecklingen av de undertryckta folkens nationella frihetsrörelse . . . Inträdet i Nationernas förbund skulle betyda en ekonomisk kapitulation i Västeuropa, emedan vi då också i ekonomiska frågor skulle vara bundna av den borgerliga majoritetens beslut.» Det är en av de ledande krafterna inom det ryska kommunistiska partiet och även inom komintern, som har gjort detta några år gamla uttalande. Om man behöver en komplettering för herr Hagbergs vidkommande, vilket jag tycker är tämligen överflödigt, kan jag citera hans motion från 1933. Han säger där, att Nationernas förbund icke är ett fredsinstrument utan ett redskap för de imperialistiska stormakterna och att han på den grund föreslår, att riksdagen beslutar, att Sverige skall utträda ur Nationernas förbund.

Jag ber, herr talman, att få visa på, huru herr Hagberg genomgått en snabb utveckling ur socialdemokratisk och ur borgerlig synpunkt sett. Om jag såsom en sammanfattande rosett till denna min framställning erinrar om att jag nyss sett herr Vougt, då herr Hagberg slutat sitt tal, gå fram till honom och tacka honom för hans anförande här i dag, så tror jag, att jag tillräckligt belyst både herr Hagbergs utveckling och motivet för det ståndpunktstagande, som han i dag gjort, liksom även belyst innehållet och innebörden i den argumentation, som här i dag kommit från den svenska kominternrepresentationens sida. Snart är det väl endast medlemskortet som fattas för att herr Hagberg skall vara en officiell representant för regeringspartiet, liksom han redan är det i sitt tal.

Herr Hagberg säger, att han har konstaterat, att Nationernas förbund har spelat en viss återhållande roll emot de mest krigsaktivistiska makterna. Jag vet icke, vad det skall vara för makter, utifrån vilkas handlande man kan draga denna slutsats. Om jag går till den kongress, som komintern höll under föregående sommar, så utpekades där såsom de mest krigsaktivistiska länderna i första rummet Japan, sedan Tyskland, Polen och England, och så nämndes slutligen mera en passant Italien. Italien och Sovjet voro då ännu goda vänner, vilket förklarar, att det ingenting sades om Italien på denna kongress. Vad är det för länder, gentemot vilkas krigsaktivistiska planer Nationernas förbund har spelat en återhållande roll? Japan? Japan skär åt sig i denna stund med sin skarpa kniv skiva på skiva

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

ur Nationernas-förbunds-medlemmen Kinas kropp, och jag kan icke finna, att Nationernas förbund på detta land har haft någon som helst återhållande verkan. I den motion, som herr Hagberg väckte 1933, påtalade han det japanska överfallet på Kina och tog det som utgångspunkt för att vi borde utträda ur Nationernas förbund. Detta överfall pågår i sterrat tempo, och Nationernas förbund har nöjt sig med den resolution, som herrarna antogo. Varför? Därför att både England och Frankrike ansågo det opportunt att ingenting göra, därför att man ansåg det vara klokast att icke bry sig om vad som stod i statuterna och handla därefter, därför att deras intressen i detta ögonblick talade i annan riktning. Och varför ha vederbörande i dag spämt av i fråga om konflikten Italien—Abessinien? Varför kan man räkna med att Italien, England och Frankrike snart på nytt äro förenade i ett nytt vänskapsförbund från Stresa eller någon annan plats? Därför att Japan börjat komma så långt in i den kinesiska intressesfären, där engelskt kapital är placerat, att engelsmännen börja förstå, att det nu är på tiden att se till att detta icke får fortsätta. Därför måste man ha historien i Afrika likviderad, och därför får Nationernas förbund i fortsättningen ingenting göra på detta område. Så förhåller det sig. Därför kan jag icke förstå talet om att Nationernas förbund spelat en mycket återhållande roll gentemot krigsaktivistiska makter. Herr Hagberg kan icke leta upp ett enda exempel på att Nationernas förbund spelat någon som helst återhållande roll i detta avseende.

Sedan säger herr Hagberg någonting, som visar, att han tydligen haft så mycket att göra med att arbeta in sin nya roll, att han icke hunnit följa med vad som händer och sker. Han säger, att Italien hotar att utträda ur Nationernas förbund. — Italien är mycket belåtet, Italien finner situationen mycket trevlig, och Italiens press har blivit mycket, mycket vänligt stämd mot London. Tag litet grand reda på vad som händer och sker, innan herr Hagberg pratar om vad som händer, även om rollen är ny!

Herr Hagberg talade också i dag så där indirekt men dock tillräckligt tydligt, för att varje människa i kammaren skulle förstå vad han menade, om att herr Flyg och herr Kilbom och tidingen Folkets Dagblad måste gå en viss intressegrupp och en viss makts ärenden. Han anförde en hel mängd exempel på att vi måste vara representanter i viss utländsk makts tjänst. När detta kommer från herr Hagberg, d. v. s. en man, som nödgats ändra ståndpunkt på tre år, emedan han själv är i tjänst hos utländsk makt, som kanske snart tvingar honom att börja yrka på vårt utträde igen och ändra sin argumentation, så förutsätter han givetvis, att även andra medlemmar av riksdagen i sin tur liksom han själv måste vara engagerade av och handla på order från viss utländsk makt.

Däremot ber jag få fästa de närvarandes uppmärksamhet på att herr Hagberg fällde ett yttrande, som i och för sig kan förefalla tämligen banalt och enkelt, och för vilket han fick ett sådant där vänligt och enkelt leende från kammarens ledamöter såsom en tacksamhetsgård. Det var hans tal om att han redan i remissdebatten sagt, att vi i den socialistiska gruppen voro representanter för Messinaapelsiner och gipskatter. Vad är det där för någonting? Det är en propagandist inne i riksdagen — och yttrandet har fällts även ute på möten av samme herre — för den mentalitet bland folk, som nu vänder sig emot dessa stackars smättingar, som gå på Stockholms gator med sina dragspel för att försöka få en liten slant att leva av, och kör ut dem från gårdarna, den mentalitet, vilken liksom en krigspsykos vänder sig emot människor, som alls ingenting ha att göra med Mussolini och hans överfall på Abessinien. Men när man börjar tala om italienska apelsiner och gipskatter

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

och därmed stämplar hela folket, då är man inne på en argumentation, som sannerligen icke har med riksdagsargumentation att skaffa och ej har något som helst sammanhang med socialistiskt tänkande och socialistiskt ståndpunktstagande.

Sedan skall jag, herr talman, låta herr Hagberg i sin nya gestalt få mogna, innan jag ånyo närmare synar honom i sömmarna. Jag skall i stället be att få säga ett par ord till herr Björck i Kristianstad. Herr Björck försökte här utforma demokratiens roll och demokratiens skyldigheter mot diktaturstaterna. Herr Björck erinrade om att vi år efter år hade återkommit med vår motion. Vi hade gjort det på den tiden vi utgjorde det kommunistiska partiet, förklarade han, då vi alltså representerade den kommunistiska internationalen och dess diktaturideal, och nu kommo vi fortfarande med denna motion. Nu skulle det alltså, menade han, vara i den tyska diktaturens intresse, som vi frambure den. Jag måste säga herr Björck, att icke är det väl nödvändigt för en framstående representant för den svenska högern att falla ned på ett sådant plan för att argumentera för Nationernas förbund. Icke är det väl nödvändigt att lägga det hela på ett så lågt plan och komma fram med en så billig argumentation, som han i detta fall använt.

Nationernas förbund, säger herr Björck, är formen för Sveriges utrikespolitik, och därför kunna vi icke gå ut ur detta instrument, därför kunna vi icke taga en hastigt och slarvigt skriven motion som motiv för ett utträde. Men på vilket sätt är Nationernas förbund formen för Sveriges utrikespolitik? När herrarna voro med om att besluta om Sveriges inträde i Nationernas förbund, gjorde ni då icke detta på basis av de statuter, som organisationen hade gjort upp, och på basis av den pakt, som ligger till grund för organisationen? Är det icke den, som är formen för svensk utrikespolitik? Då frågar jag herr Björck: När har Nationernas förbund någonsin bedrivit en internationell politik enligt dessa statuter, enligt denna pakt? Vid vilket tillfälle är det, som denna pakt och dessa statuter icke trampats under fötterna av Nationernas förbunds egna höga organ? Svara på den frågan, och kom sedan och tala om att det är formen för svensk utrikespolitik. I dag är Nationernas förbunds politik, och därmed även svensk utrikespolitik, en politik, som dikteras i London eller Paris. Och det svenska utrikesdepartementet är ingenting annat än ett sekretariat åt utrikesdepartementet i London på samma sätt som sekretariatet i Englands kolonier. Det är mot en sådan inställning, som vi protestera. Samtidigt bestrida vi, att det är någon politik i fredens tjänst. Det är en politik i den engelska imperialismens tjänst och ingenting annat. Det är där vi äro engagerade. Den som tvivlar kan ju försöka visa upp något som helst handlande från vederbörandes sida, som strider mot denna min karaktär. Det är helt enkelt omöjligt.

Till sist, herr talman, skall jag be att få fästa uppmärksamheten vid att herr Björck citerade »Tidens Tegn» i Oslo, d. v. s. den mest stockkonservativa norska tidning, som finns. Ur denna tidning citerade han bl. a., att ett utträde nu ur Nationernas förbund skulle bli en demonstration emot den sanktionspolitik, som man för närvarande bedriver, och dessutom en demonstration för Tyskland och Japan. Jag fäster uppmärksamheten vid detta citat därför att det föreföll att vara ordagrant hämtat, icke ur den stockkonservativa »Tidens Tegn» utan ur det anförande, som herr Hagberg alldeles nyss höll såsom representant för det kommunistiska partiet.

Herr Meyerhöffer: Herr talman! Jag skall icke säga många ord om herr Hagbergs anförande, ty jag vet, att även om han uppträder såsom talesman för Sovjet, så blir han icke tillräckligt informerad. Jag har haft tillfälle dag-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

ligen läsa hans tidning. Jag minns mycket väl, hur här om året, då den engelske statsmannen Eden gjorde besök i vissa städer, det förekom följande uttalande i herr Hagbergs tidning: *Juden Eden reser till Warschau för att stifta krig.* Nu visade det sig emellertid, att Eden i stället besökt en annan stad, Moskva, och dagen därpå meddelade herr Hagberg, att Mr Eden reste icke till Warschau för att stifta krig utan till Moskva för att stifta fred. Det var en sådan där hastig omsvängning, som förklarar, varför herr Hagberg den ena gången röstar för vårt utträde ur Nationernas förbund men vid nästa tillfälle argumenterar för en helt motsatt uppfattning.

Jag kan som norrbottning verkligen uttala min tillfredsställelse över att bröder börja sämjas, när jag hör herrar Hagberg och Lövgren. Det var ett mycket upplyftande skådespel ur lokal synpunkt, då herr Lövgren i sitt inlägg gjorde veterligt, att vänstersocialisternas kritik var riktig, och att hans röstande emot Nationernas förbund var riktigt och hade visat sig befogat. Och som slutsats av sitt riktiga handlingssätt sade han, att nu skulle vi stå kvar i Nationernas förbund.

Herr Lövgren har också konstaterat, att Nationernas förbund är ett instrument för fredens bevarande. Ja, galghumorn tar sig underliga uttryck även i riksdagens andra kammare. Om man frågar människorna i Kina och Abessinien, vad de tycka om detta underbara instrument för fredens bevarande, lära de icke hava samma uppfattning som herr Lövgren i den svenska riksdagen. Herr Lövgren ondgjorde sig vidare över att jag yttrat mig angående ett nordiskt förbund. Ja, det är nu en gång så, som jag åtskilliga gånger framhållit, att det är vår geografiska belägenhet, vår samhörighet med övriga nordiska folk, som gör det naturligt, att vi börja med vår politik där, och att vi varken i Kina eller Abessinien ha några speciella intressen att bevaka.

Om jag sedan går över till herr Björck, så konstaterade han ovanan att föra utrikespolitiska debatter. Och för egen del är jag naturligtvis mycket tacksam för att han velat göra ett inlägg och därigenom lyfta upp debatten på ett högre plan. Jag skall bara taga upp ett par detaljer i hans inlägg. Han sade, att vi äro en gång med i folkförbundet. Ja, men det parti, herr Björck tillhör, ansåg detta, om jag icke minns fel med undantag endast av herr Hederstierna, som ett stort missgrepp. Denna uppfattning lever kvar och har, som jag nyss framhöll, fått mycket starka uttryck uppe i Norrbotten, då högern tillkännager, att man börjat valoffensiven just med att framhålla denna sak och meddelar, att anteckningslistor skola gå ut icke bara över Norrbotten utan även över grannlandet Västerbotten, där invånarna skola få betyga sin anslutning till denna åsikt. Och ett namn från annan politisk meningsriktning kan norrbottenshögern vara säker om att finna på denna lista, och det är kapten Alf Meyerhöffer. Jag nämner icke alls detta för att föra fram någon partipolitik utan tvärtom för att visa den fullkomliga överensstämmelsen i en åsiktsriktning, som finns ute bland stora lager av vårt folk. Det är för övrigt icke vi, som hava börjat göra partipolitik i denna fråga. Den, som har äran av att hava fört in dessa synpunkter i debatten, är hans excellens utrikesministern genom uppläggningsen av sitt anförande i årets remissdebatt. För andra har det däremot stått klart, att här är verkligen ett område, där det borde vara nationell samling. Men då man ställer frågan så, argumenterar man tillbaka — med förlov sagt, herr talman — med gottköpskvickheter från excellenshall. Det är alltså icke vi, som fört in partipolitiska synpunkter i ena eller andra avseendet på denna fråga. Men vi säga, att när det gått så långt, att Sovjet har en representant, som för dess direkta talan i Sveriges riksdag, så är det naturligt, att alla, som sett kommunisterna på nära håll, slå sig samman på en

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
front och säga, att här gäller det att tillgodose svenska intressen. Det är även ur dessa synpunkter vi gjort vårt ställningstagande.

Jag är den förste att erkänna, att motiveringen för vårt utträde ur Nationernas förbund skall vara en annan än den, som framförts av det socialistiska partiet. Jag är också den förste att erkänna, att hela uppläggningsen av frågan borde vara den, att den borde ha kommit i ett annat sammanhang. Men jag säger i alla fall, att när vi äro i det tvångsläget, att vi måste votera för eller emot, så finns det ingen annan väg att gå, med de synpunkter jag företräder, än att ansluta sig till yrkandet om utträde.

Herr Ström: Herr talman! När man hör herr Hagberg tala och jämför vad han nu säger med hans anförande 1933 och med hans ställningstagande i denna fråga 1934 och 1935, kommer osökt i minnet en liten stump av Ny Dags redaktör Gustav Johansson. Den var tillägnad eleverna i den socialdemokratiska bottenskolan och lyder som följer:

»Vår sol går upp ifrån Genève och icke från Moskva.

Vi vet, att ur vår Herres slev små fåglar matas bra»,

— och nog har herr Hagberg matats bra ur vår »Herres» slev — kanske icke med Messinaapelsiner och gipskatter, utan med något helt annat, som ej behöver nämnas, men som framgår av hans anförande. Men så talar man också om i denna dikt vad belöningen skulle bli, om man uppträdde så där snällt och villigt som Hagberg nu gör, ty det heter: »Om vi vår Herres vilja vet och lyder fromt var stund, så ger oss makt och härlighet Nationernas förbund.» Det är ju möjligt, att det går på det sättet, om nu herr Hagberg fortsätter att vara en snäll och villig elev i den socialdemokratiska bottenskolan, särskilt om utvecklingen går så fort som i dag, när han i början av sitt anförande hävdade fjolårens synpunkter eller de synpunkter, som man hade för 14 dagar sedan, för att så i slutet av sitt anförande komma fram till den »rätta» slutsatsen och tala om, att han tar avstånd från allt som tidigare varit.

När man har varit ute på diskussionsmöten och frågat kommunisterna vilken ställning de skulle inta till Nationernas förbund vid årets riksdag, har man fått tre olika uppgifter. En del ha sagt: Vi skola naturligtvis rösta för utträde, nu liksom tidigare. Andra, exempelvis Gustav Johansson, Seth Person m. fl., ha sagt, att det kommer an på hur ställningen blir, och t. o. m. 14 dagar före denna fråga skulle behandlas, hade man icke den saken klar för sig. Den tredje ståndpunkten är den som herr Hagberg nu intagit i slutet av sitt anförande, nämligen att man skall göra en ny tvärvändning och rösta för kvarstående i Nationernas förbund. Det är egendomligt att höra den deklARATIONEN och jämföra den med den motion, som herr Hagberg som nyvald riksdagsman väckte 1933, då han konstaterade »att Nationernas förbund under hela sin tillvaro visat, att det icke är det fredens instrument, som från visst håll gjorts gällande, utan ett instrument för imperialismens maktsträvanden och framför allt för organiserandet av en enhetlig imperialistisk angreppsfront mot Sovjetunionen». När man hör hans yttrande i dag och jämför det med hans motion 1933, kan man ju nästan börja fundera över vad det är som åstadkommit denna helomvängning. Herr Hagberg sökte nu på sitt älskvärda sätt göra gällande, att socialisterna vore köpta av utländsk makt. Det har tydligen herr Hagberg lärt sig av Nya Dagligt Allehanda, ty denna tidning har ju skrivit så beträffande herr Hagberg och andra medlemmar av det kommunistiska partiet i många, många år, och nu har han instuderat sin nya roll så väl, att han t. o. m. accepterar ett dylikt argument och söker att misstänkliggöra på ett sådant sätt. Men när man kan stå andligen på huvudet på det sättet, att man det ena året hävdar dessa synpunkter

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

och så ett par år efteråt har diametralt motsatta, då måste man fråga sig, vad det är som kommit emellan? Jag har också här i min hand det »stora tal», som avtrycktes i Ny Dag vid behandlingen av herr Hagbergs motion. Det slogs upp på flera spalter, och det var »en alldeles utomordentlig bevisföring», påstods det i nämnda tidning. Där konstaterades: »Nationernas förbund är framför allt en produkt av världskrigets segrarstater.» — Det är herr Hagberg i Luleå som säger det. — »Det var politiska intressen, som dikterade Nationernas förbunds tillkomst.» — — — »Nationernas förbund skulle bli», sade man, »ett redskap för freden i världen. Man kan i dag ställa frågan, om Nationernas förbund har blivit ett sådant redskap. Sedan dess tillkomst har ju redan ett tjugotal krig gått av stapeln, och varje sådant krig har dokumenterat det orimliga i att sätta Nationernas förbund i samband med några fredssträvanden. När Nationernas förbund har behandlat sådana krig eller konflikter mellan staterna, har ju resultatet blivit lika med plus minus noll.» — Och sedan fortsätter han längre fram i detta sitt anförande: »När vi uppställt frågan om Sveriges utträde ur Nationernas förbund, ha vi därmed icke velat ingiva de arbetande massorna i Sverige några illusioner om att utträdet såsom sådant skulle utgöra någon fredsgaranti för det svenska folket. Men det är å andra sidan klart, att ju flera stater som tillhöra Nationernas förbund, desto starkare blir detta redskap för de intressen, som behärska detsamma. Nationernas förbund har skapat en rad anslutningsbestämmelser, som syfta till att formera de anslutna staterna i en militär angreppsfront. Sverige — och det vill jag säga till herr Hallén — har iklätt sig förpliktelser att bli en del i denna angreppsfront genom sitt medlemskap i Nationernas förbund.»

Var detta sanning 1933 och var det sanning 1934, och det var väl sanning 1935, ty då röstade herr Hagberg för Sveriges utträde ur Nationernas förbund, kan det då vara fullständigt felaktigt 1936? Då måste man ju säga, som herr Hagberg sade, att det finns ju ingen politisk linje eller någon logik i hans politiska framträdande, och någon sådan ha vi ju inte kunnat hitta tidigare hos kommunisterna, och vi hitta förmodligen ingen i fortsättningen heller. Den saken bör således vara klar. I sitt anförande föll Hagberg vid ett tillfälle tillbaka i den gamla jargongen och talade om »kanonernas förbund», och om man ser på partiets ställningstagande förut så heter det exempelvis i Ny Dag: »Ett viktigt instrument för förberedande av nya krig är den strålande humbug, som vi känna under namnet Nationernas förbund.» — Det var för fem år sedan. Är det felaktigt i dag? Jag ställer den frågan. Då var man ute och förkunnade, att kanonernas förbund vilja vi icke hava något att skaffa med. I dag röstar herr Hagberg — jag vet icke om herr Brädefors följer honom, men det är väl antagligt — för att stanna kvar i denna »strålande humbug», för att citera Ny Dag, herr Hagbergs eget hus- och livorgan. Och sedan kan herr Hagberg komma upp och anmärka på, att andra icke fullfölja en linje, när han själv uppträder på detta sätt! Han är tydligen icke rätt man till detta.

Jag nämnde tidigare, att herr Hagbergs anförande innehöll en första del, som återföll på det gamla ståndpunktstagandet och en senare del som innehöll det nya. Däremellan var det en övergång, i själva verket ett pusslespel av alla möjliga åsikter hopplockade från olika håll, och detta pusslespel var synnerligen intressant. Han nämnde därvid, att Sveriges regering 1934 icke hade utnyttjat sina möjligheter i Genève. Då frågar man: vad har Sveriges regering gjort förra året i Genève, som gör att herr Hagberg kan intaga en fullständigt annan ställning? I följd protesterade han genom att rösta för utträde, men nu finns ingen anledning till en sådan protest, därför »att sådana skan-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
 daler ha icke upprepats senaste året». Alltså, sådana skandaler ha icke upprepats — vad har man då gjort där nere, eller vad har man åstadkommit i Nationernas förbund? Eftersom nu herr Hagberg är den främste talesmannen för denna sak, får man väl ställa frågan till honom, ty att ställa den till konstitutionsutskottet är väl för närvarande ingen idé. Det säger ju ungefär så här: då det icke innebär större risker att stå kvar än att utträda, så kan vi stå kvar. Men här skulle vi ändock kunna spara 670,000 kronor, om vi gå ur, och är det ingen större fördel med att stanna kvar än att utträda, så frågar man sig: skall riksdagen bevilja 670,000 kronor för något som ett enhälligt konstitutionsutskott har konstaterat att därmed icke äro några större fördelar förenade? Alltså kan man icke fråga dem som äro så reserverade och få något besked, utan man får väl fråga herr Hagberg såsom den förnämste förkämpan för kvarstannande i Nationernas förbund. Vad har det nu gjort, som motiverar att man skulle bli kvar? Sedan 15 år tillbaka, när Nationernas förbund instiftades, har det icke varit fred i världen, icke en enda dag. Det har varit 24 krig sedan dess, och av dessa krig ha några varit synnerligen ruskiga. Vi kunna blott ta en sådan sak som det spanska överfallet på riffkabylerna. I fem års tid fick Spanien hålla på med att utrota riffkabylerna, och det sjätte året fick det undsättning av Frankrike. Gjorde Nationernas förbund någonting för att vaka över att detta det stoltaste afrikanska ökenfolk, icke skulle bli utrotat? Nej, ingenting alls. När Japan öfverföll Kina, när dess flygmaskiner kastade sprängbomber och brand- och gasbomber över de kinesiska arbetarna och kvinnorna i Shanghai och dödade tusental, vad gjorde Nationernas förbund då? Det skulle inskrida — vad gjorde det? Ingenting gjordes vid det tillfället. Det har pågått ett krig i Sydamerika mellan Bolivia och Paraguay. Båda äro medlemmar av Nationernas förbund. Kriget har rasat sedan 1932. Krigsskådeplatsen, där det pågått, har varit av den beskaffenheten, att febrarna krävt många gånger flera offer än vapnen, och denna krigsskådeplats har döpts till »det gröna helvetet». Båda äro medlemmar av Nationernas förbund. Vad har detta gjort för att ordna upp den historien? När man efter den brutala Versaillesfreden delade upp Tysklands kolonier mellan England, Frankrike och Belgien blev Italien utan. Då är det väl att förmoda, att detta land fick fria händer till att göra vissa stråtröveriföretag, och detta har också inträffat. Vi ha haft Korfuäventyret, Tripolisäventyret och nu Abessinienäventyret. Vad har Nationernas förbund gjort i detta avseende? Naturligtvis ingenting. Man har inte haft någon förmåga eller vilja att göra något. Det enda som kan hindra fortsatt krig, det enda som kan rädda Abessinien i nuvarande ögonblick är att man slår ned fascismen i Italien, och den vägen borde var och en som kallar sig för socialist rekommendera, i stället för den som herr Hagberg söker att rekommendera. Vägen till fred går över fascismen i Italien. Det är icke att hjälpa Mussolini, det är att slå ned hans värde i Italien, men det som herrarna hålla på med är, om icke annat, ett maskerat understöd, och får det fortsätta, så blir nog Abessinien delat och Italiens »behov» av kolonier tillfredsställt. Så ligger det till med insatserna och arbetet från Nationernas förbund.

Herr Hagberg var mycket intresserad av vad Folkets Dagblad hade skrivit och dess ställningstagande i en viss fråga, och han talade om att Billerud exporterade massa till Italien. Han nämnde att där ha socialisterna ett starkt inflytande bland arbetarna, men ändock ville de icke vidtaga arbetarnas egna ekonomiska sanktioner. Jag tänkte då, kan icke herr Hagberg gå till sina uppdragsgivare och be dem vidtaga arbetarnas egna sanktioner. Vad är det för bensin, som finns i de flygmaskiner, som bombardera abessinska kvinnor och barn? Jo, det är bensin från Ryssland, framställd, renad, exporterad av herr

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Hagbergs partivänner där borta. Vore det icke anledning att först se till, att de vidtog egna sanktioner. Där ha ju arbetarna makten, icke endast i fackföreningsrörelsen utan också i staten. Varför vidtar man där icke arbetarnas egna sanktioner? När vi diskuterade frågan om Billerud, sades, och det med rätta, att det vore mycket meningslöst, att en enda liten grupp på något hundratal eller tusental vidtog sådana, och det måste väl ändock t. o. m. herr Hagberg erkänna. Men när det rör sig om Sovjetunionen, där det är fråga om hundratusentals eller miljoner arbetare, så är ju ställningen en helt annan, men därvidlag har aldrig herr Hagberg ställt ett krav och kommer förmodligen icke att göra det heller. Men beträffande små arbetargrupper här hemma kommer han och ställer krav. Vi skola kunna betrakta herr Hagberg på ett allvarligt sätt åtminstone i fråga om dessa saker, om han ställde kravet, att de ryska arbetarna skulle företaga egna sanktioner, så att det icke vore rysk bensin i de italienska flygmaskinerna, som släppa ned bomber. Kanske det rent av var sådan i de maskiner, som släppte ned bomber över den svenska ambulansen där nere.

Sedan förgrymmade herr Hagberg sig över, att Folkets Dagblad har konstaterat, att det var det enda tidningsorgan, som icke givit spridning åt de vilseledande uppgifterna angående offrens antal vid detta tillfälle. Var det något felaktigt däri? Nog förstår jag att ur herr Hagbergs synpunkt som redaktör för Norrskensflamman detta var felaktigt, ty skulle man tillämpat hans journalistiska metoder, skulle man åtminstone lagt till det dubbla d. v. s. 18 i stället för 9 svenskar; för att ange vad som verkligen varit, passar tydligen icke herr Hagberg. Ur den synpunkten kan jag således förstå, att det finns anledning att protestera. Men finns det ur allmän synpunkt något att invända emot, att man söker undvika att med uppiktade historier eller offer jaga upp de nationella känslorna mer än »som är tillbörligt», och som man åstadkom med de meddelanden, som utsändes vid detta tillfälle?

Sådan är i stort sett herr Hagbergs hela argumentering. Den tar sig ett strålände uttryck i påståendet »att det socialistiska partiet är agent för messinaapelsiner och gipskatter». Tänk så snillrikt, tänk att det skall behöva förekomma i Sveriges riksdag, att man argumenterar så intelligent, stiligt och snillrikt som herr Hagberg gör i detta fall. Jag är ju fullt övertygad om att han bör kunna få någon stor utmärkelse från sina uppdragsgivare, när de läsa protokollet och se hur duktigt han skött sig i sin argumentering — såvida det icke går med honom som med hans företrädare i ämbetet, att vederbörande efter någon tid tycka att han icke passar och han så försvinner och någon annan kommer och talar om »messinaapelsiner och gipskatter».

Jag skall icke spilla mera tid på herr Hagberg. Det sagda kan ju vara tillräckligt om honom. (Bravo-rop). Jag förstår varför ni ropa bravo, ni anse att han fått nog, ja det kan ju icke vara någon stor anledning att syssla med hans insats vidare.

Herr Lövgren som ju är representant för regeringspartiet, var ju så belåten med herr Hagbergs kritik, att han i allo kunde instämma med honom. Gratulererar. Detta visar väl att det icke är endast sin egen talan herr Hagberg för, utan också regeringens. Jag gratulerar ytterligare, att den förlorade sonen har återkommit, och jag misstänker, att herr Vougt, när han var uppe hos herr Hagberg och klappade honom på huvudet, meddelade att man tänkte slakta den gödda kalven och att det skulle bli en stor fest, när herr Hagberg äntligen återkommit till fadershuset.

Herr Björck sade att vi ha icke råd till att föra partipolitik i utrikespolitiska frågor. Eftersom han väl åsyftade att det endast var det socialistiska

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
partiet som förde sådan partipolitik, får man väl säga några ord om den saken. Högern gör det »naturligtvis» icke; långt därifrån. Socialdemokraterna föra naturligtvis icke partipolitik, och herr Hagberg i Luleå är ju på den rätta sidan; han gör det således icke heller. Det är bara socialisterna som föra partipolitik i utrikespolitiska frågor. Men jag vill nu fråga herr Björck; är icke utrikespolitiken en avspeglning av den politik som föres i landet? Och inverka icke motsättningarna grupperna emellan precis på samma sätt där som på andra områden? Jo, naturligtvis, och därför är det icke tänkbart, än att de olika grupperna ha olika ställningstaganden och betrakta utrikespolitiken på olika sätt. Det har ju också blivit klart, när vi sysslade med rustningsfrågorna. Rustningsfrågan är ju en del, kan man säga, av utrikespolitiken. Den är det medel varmed man gör utrikespolitik i de flesta stater, och därom har det varit mycket delade meningar och så kommer det väl också att förbli. Man kan ju på den punkten också konstatera, att kommunisterna återvänt till fadershuset, ty en av deras »stora ledare» har förkunnat för någon tid sedan, »att kommunisterna skulle medverka till att svenska trupper och pansarbåtar ställdes till Nationernas förbunds förfogande, ifall krav därom skulle framställas, och att kommunisterna även i riksdagen skulle rösta för de ökade utgifter för militarismen, som skulle bli en följd därav». Hur stor ökningen skulle bli, står icke i referatet, men det framgår därav, att det finns hopp om gott resultat av vad som nu sker där nere i Genève. Den reella grunden för strävandena där är icke att slita tvisten mellan Italien och Abessinien, ty det förmår man icke, men däremot att skapa ett underlag för rustningar i alla stater, det har man förmått. Det är ett alldeles utomordentligt praktiskt underlag herrarna ha, och det är väl därför man spänner bågen så högt på visst håll även här i landet, när man i stat efter stat har ökat de militära bördorna och rustningarna med hänvisning till Nationernas förbund, till sanktionspolitiken och allt detta. Det är grunden för det hela, och det kommer nog att utnyttjas på samma effektiva sätt här hemma, när man nu skall lösa försvarsfrågan. Det bör ju finnas gott hopp, när man lyckats få alla grupper utom den socialistiska gruppen inrangerade här. Och när jag nu i dag åhört diskussionen och finner, att herr Björck och herr Lindskog och herr Hagberg och herr Lövgren äro på samma linje beträffande Nationernas förbund, så är det väl »gott hopp» också att träffa dem på samma linje beträffande andra frågor, som skola bli så att säga resultatet av ansträngningarna där nere, nämligen ökande av det nationella försvaret. Det har man åstadkommit, när man gjorde bankrutt i avrustningsfrågan. Man höll ju på med en kommission i fem års tid, och sedan inkallade man en avrustningskonferens, och herr Vougt skrev i sin tidning sida efter sida om denna ståtliga avrustningskonferens. Varför skrev icke herr Vougt begravningsrunan, när den nu tagit slut, blivit fiasko. Efter det stolta uppseglande, som den stora ballongen gjorde, sprack det hela, men vi fingo icke se ens en enda rad om begravningen i Arbetet. Det är väl ingen som nu tror på resultatet av avrustningskonferensen i Genève. Det är väl inte någon som tror på fredsarbetet i Genève, och heller ingen som tror, att Genève kommer att lösa konflikten Italien—Abessinien. Denna konflikt kommer att lösas på ett helt annat sätt och utan folkförbundets insats. Den kommer att lösas av de stormakter, som anordnat sina konferenser i Paris. Där fastställer man villkoren, och sedan får Genève kontrasignera beslutet. Det blir den uppgift som herrarna få där nere och inte den, som ni möjligen tro att ni ha, när ni fatta edra så kallade beslut.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Herr **Ossbahr**: Eftersom herr Bjöck i Kristianstad i sitt anförande berörde vissa synpunkter, som även jag uppehållit mig vid, må det tillåtas mig att här framhålla ytterligare några omständigheter av betydelse för frågans bedömande.

Herr Bjöck i Kristianstad förmenade, att den omständigheten, att Nationernas förbund inte uppnått den fullkomlighet, som man måhända önskat och hoppats på, icke borde föranleda oss att lämna förbundet åt sitt öde. Vi skulle i stället försöka att i mån av vår förmåga medverka till att de brister, som eventuellt kunna vidlåda folkförbundet, bli botade, menade han. Jag skulle helt och fullt ansluta mig till den uppfattningen, om jag ansåge, att de bristfälligheter, som vidlåda folkförbundet, vore av den beskaffenheten, att de kunde botas, och om vårt land därvidlag verkligen kunde åstadkomma en förändring till det bättre på en hel del olika punkter. Jag hyser emellertid den uppfattningen, att dessa brister äro så fundamentala, att det är uteslutet att utav det folkförbund, som nu existerar, kunna skapa ett Nationernas förbund sådant det egentligen borde vara. Jag skall i detta sammanhang bara be att få erinra om ett uttalande, som gjordes i denna kammare av högerns dåvarande ledare, amiral Lindman, då frågan om Sveriges inträde i Nationernas förbund var före. Herr Lindman yttrade den 3 mars 1920: »Det har nu sagts, att om man begär fullkomligheter, så slår man ihjäl tanken på att någonsin få ett Nationernas förbund. Men detta uttalande är minst sagt tvivelaktigt för att icke säga oriktigt, ty om grunden icke är riktig, kan icke en byggnad uppföras på den med bestående värde, och det är min åsikt, att den föreliggande förbundsakten innehåller bestämmelser, som måste grundligt göras om, därest man vill skapa ett verkligt Nationernas förbund.»

Då jag för min del icke tror, att det är möjligt för oss att kunna medverka till skapandet av ett sådant Nationernas förbund, kan jag icke finna, att ett fortsatt medlemskap i Nationernas förbund skulle tjäna de syften, som herr Bjöck i Kristianstad antydde. Jag förstår mycket väl, att vännerna av Nationernas förbund icke fästa sig så mycket vid den kritik, som framföres från vårt håll. Man anser sig helt säkert mycket väl kunna uthärda denna kritik och mer än så. Vida allvarligare för såväl Nationernas förbund som dess anhängare måste det emellertid te sig med dessa uttryck av gillande av folkförbundets verksamhet, som här fällt från herr Hagbergs i Luleå och hans partis sida. Jag måste då säga, att om man får beröm från det hållet, så ligger däri en ganska allvarlig kritik av Nationernas förbund. Detta påminner mig ganska mycket om den situation, som omtalas i en mycket känd dikt av Anna Maria Lenngren, nämligen »Björndansen».

Jag medger, att man icke bör lämna Nationernas förbund på hafs eller i en hastig vändning. Men den omständigheten, att en enskild motion utgör den ursprungliga grunden till att denna fråga kommit upp i riksdagen, har ingalunda behövt utgöra något hinder för konstitutionsutskottet att grundligt pröva frågan. Konstitutionsutskottet har initiativrätt, och konstitutionsutskottet kan sålunda självt komma med de förslag, som konstitutionsutskottet efter en noggrann och omsorgsfull prövning finner vara rätta och riktiga. Konstitutionsutskottet har emellertid som vi finna avfärdat hela saken med ett uttalande om, att utskottet inte velat ingå i någon verklig omprövning av frågan.

Både här i dag och under remissdebatten har man talat mycket om den firmabildning, som kommit till stånd här i kammaren. Jag kan för egen del konstatera, att en ny firma bildats här i dag, en firma, som man skulle kunna kalla herr Hagberg i Luleå & C:o. I den firman finna vi hans excellens herr ministern för utrikes ärendena som en av delägarna.

Herr Bjöck i Kristianstad förmenade vidare, att vi skulle utträda ur den

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

nordiska solidariteten, om vi lämnade folkförbundet. Jag är en mycket ivrig anhängare av denna solidaritet, men jag delar den uppfattning, varåt herr Lindman gav uttryck i denna fråga under den debatt, som jag nyss talade om, då han förklarade: »Jag har den uppfattningen, att om de skandinaviska länderna kunde stå tillsammans, skulle det vara värdefullt och nyttigt, men jag kan inte driva skandinavismen så långt, att jag säger, att man i de andra länderna skall bestämma vårt votum i andra kammaren». Herr Lindman kunde ej heller inse, att den omständigheten, att Sverige skulle komma att stå utanför Nationernas förbund, måste leda till en brist i solidariteten emellan vårt land å ena sidan och de övriga nordiska länderna å den andra. Jag tror för egen del, att Sverige i detta fall liksom i så många andra bör vara den ledande makten, men då gäller det också för oss att, om vi finna det vara ett svenskt intresse att utträda ur Nationernas förbund, även därvidlag ta ledningen och söka medverka på den punkten från övriga nordiska stater.

Herr Björck i Kristianstad ansåg, att Nationernas förbund icke haft att verka under en förbundet gynnsam tid. Tidsläget efter världskrigets slut vore enligt herr Björcks förmenande inte gynnsamt för förbundet. Gent emot detta påstående skulle jag endast vilja åberopa en passus i försvarskommissionens betänkande, som jag icke skall trötta kammaren med att citera. Jag vill bara hänvisa herr Björck i Kristianstad till sid. 54 i första delen av kommissionens betänkande, där det särskilt framhålles, att tiden efter världskriget av många ansetts vara den gynnsammast tänkbara för ett sådant förbund som folkförbundet. Då emellertid icke ens under denna tid folkförbundet kunnat utvecklas i en gynnsam riktning, utan folkförbundet i stället avlägsnat sig från sina ideal, kan jag för min del icke finna det vara annat än riktigt, vad herr Lindman anförde den 3 mars 1920, då han vände sig emot herr Branting med anledning av herr Brantings fråga, om inte högern såge, att världen rörde sig. Herr Lindman svarade: »Den rör sig så, att jag tror, att många av herrarna, som nu rösta för detta, en dag komma att säga: 'Tänk om vi kunde röra oss litet tillbaka! Tänk om vi kunde flytta oss tillbaka så långt, att vi finge beslutet om inträdet i Nationernas förbund ogjort!'» Detta beslut kan icke göras ogjort på annat sätt än genom ett beslut om utträde ur Nationernas förbund. Därför, herr talman, vidhåller jag också den ståndpunkt, åt vilken jag redan tidigare givit uttryck.

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! Jag beklagar, att det sätt varpå polemiken emot mig förts tvingar mig att om också inte röra mig på samma plan, som mina motståndare intagit, dock att upptaga de frågor, vederbörande här ställt upp.

Herr Flyg ansåg för sin del, att folkförbundet inte fullgjort sina åligganden enligt paktens i konflikten Italien—Abessinien. *Det är emellertid just vad folkförbundet gjort.* Bland annat just på grund därav att folkförbundet nu för första gången fullföljt paktens bestämmelser och fullgjort vad i den stadgas ha vi framhållit, att läget nu är ett annat än tidigare, och att detta är en anledning för oss att nu inta en annan ståndpunkt. Det är riktigt som herr Flyg konstaterar, att vi ändrat ståndpunkt. Det klassiska exemplet på oförmåga att ändra ståndpunkt, att inte kunna slita sig från det förgångna, ha vi i legenden om Lots hustru och hennes förvandling till en saltstod. Nu vore det naturligtvis att göra det socialistiska partiet en alltför stor ära, om man för att känneteckna dess sätt att ta ställning i olika frågor anförde legenden om Lots hustru, ty det skulle ju förutsätta, att det funnes någon konsekvens i det socialistiska partiets handlande. Herr Flyg kan ju fortsätta med att läsa upp citat ur uttalanden av kommunister i olika länder från åren 1933 eller 1931, eller

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

varför inte, som herr Ström, från flera år tidigare. Det var emellertid just 1933 som den avgörande vändpunkten med avseende å folkförbundet inträdde. Det var nämligen just 1933 som den nya regimen segrade i Tyskland, Versailles-traktaten slets i stycken och folkförbundet upphörde att vara det man tidigare avsett med detsamma. Det var år 1935 som folkförbundet för första gången slöt upp kring ett överfallet land och tog ställning gentemot en angripare. Dessa väsentliga fakta är skäl nog för att man skall överväga, huruvida en tidigare intagen ståndpunkt håller även i dag, om den bör bibehållas eller icke.

Herr Flyg anmärkte på att socialdemokraterna herr Vougt och herr Lövgren instämt med mig. Jag vill med anledning härav bara säga herr Flyg, att tusen gånger hellre tar jag mot instämmande av socialdemokraterna Vougt och Lövgren än jag tar instämmanden från herrar Meyerhöffer och Ossbahr.

Herr Flyg bestred också, att folkförbundet i dag skulle spela en återhållande en bromsande roll gentemot de mest aggressiva stormakterna. Ja, herr Flyg har naturligtvis rätt att hävda den meningen, och det står honom naturligtvis fritt att ha den meningen. Vår åsikt är emellertid, att Nationernas förbund spelar denna roll. En blick på det allmänna läget i Europa ger också skäl för den uppfattningen, att folkförbundet i dag utgör en motvikt mot dessa de mest aggressiva staterna i Europa. Herr Flyg försökte vidare dra en parallell mellan å ena sidan vårt ståndpunktstagande och å andra sidan hans och hans partis ståndpunktstagande. Han erkände därmed indirekt, att det finns ett visst fog för mitt påstående, att man gick Italiens ärenden, när man tog ställning i denna fråga. Jag behöver inte uppehålla mig vid påståendena om, att vi företräda utländsk makts intressen, ty det göra vi inte. Även det anförande, som herr Ström höll, och däri han försökte bevisa, hur oklart det in i det sista varit i fråga om den ståndpunkt, som kommunisterna skulle inta i denna fråga — en sak som för övrigt framgår av vårt ståndpunktstagande i fjol, då ju Sovjetunionen även var medlem av folkförbundet — visar hur lite reson det finns i vederbörandes tal i det stycket. Det är emellertid uppenbart, att vi stå solidariska med, och att vi anse, att arbetarklassen måste stå solidarisk med den stat, som genomför socialismen och som i dag företräder fredens intressen i Europa.

Vad beträffar herr Meyerhöffers anförande så fann jag till min överraskning, att hans ståndpunktstagande till förmån för ett utträde ur folkförbundet inte berodde på det utrikespolitiska läget och på Sveriges s. k. risker med hänsyn till ett spolierande av den hittills förda neutralitetspolitiken utan därpå, att det finns två kommunister här i riksdagen. Detta argument kan ju på sitt sätt sägas vara en värdeämätare på det sakliga innehållet i herr Meyerhöffers ståndpunkt.

Herr Ström meddelade, att vi intagit två olika ståndpunkter i denna fråga. Nog skulle det väl vara någon annan än herr Ström som skulle kunna säga detta, ty herr Ström kan ju uppvisa en provkarta långt färgrikare än någon annan här i riksdagen på politiskt vingleri och växlande ståndpunkter i skilda frågor. Herr Ström förde vidare på tal vårt ståndpunktstagande 1933. Då fanns emellertid varken den italiensk-abessinska konflikten eller det tyska problemet, ehuru Kinafrågan var aktuell då. Jag vill för egen del bara erinra därom, att bland dem som vid ifrågavarande tillfälle tog ställning emot vår motion befann sig herr Ström, en omständighet som kanske förklarar därav, att herr Ström då ännu inte hunnit manövrera sig över till det politiska parti, där han nu har sitt hemvist. Vidare kom han med historien om den ryska naftan och dess betydelse för den italienska krigföringen. Det är ju önskvärt, att icke något land bör exportera bensin till Italien. Men herrar socialister, som anse, att man inte skall vidta några som helst sanktioner eller med andra ord, att

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
samtliga 52 till folkförbundet anslutna stater inte skola få lov att vidtaga några sanktioner mot Italien, därför att ett sanktionsförfarande kan leda till krig med Italien, hur kunna ni förebrå Sovjetunionen för att den inte ensam genomför denna sanktion att stoppa sin bensinexport till Italien. När det gäller en ensam stat finns det nämligen ett visst fog för vederbörandes tal om, att ett sanktionsförfarande kan resultera i krig, men när det gäller hela världen ligger saken annorlunda till. Jag kan emellertid nämna, att den ryska naftaexporten till Italien belöper sig till ungefär en sjättedel av Italiens hela behov av nafta. Det lär därför inte hänga på den ryska naftaexporten, om Italien skall kunna föra detta krig till slut. Under senaste tiden har också i pressen stått att läsa meddelanden om, att Ryssland ökat denna sin bensinexport. Inga konkreta uppgifter föreligger emellertid härom, men däremot hette det för några dagar sedan, att en utredning verkstälts av Nationernas förbund och att denna utredning visat, att Sovjetunionen under fjolårets 9 första månader i jämförelse med de 9 första månaderna av 1934 minskat sin export av nafta till Italien med ungefär hälften.

Till slut, herr talman, konstaterar jag i detta sammanhang, att herr Ström fann det i högsta grad föredömligt och klokt handlat av Folkets Dagblad att undertrycka de första meddelandena om skadorna på den svenska ambulansen. Vem som helst torde emellertid erinra sig de betingelser under vilka meddelandet om att 9 svenskar dödats vid bombardemanget kom till, och hur detta meddelande sedan spreds i hela den svenska pressen liksom också i världspressen. Antingen måste man ju förutsätta, att Folkets Dagblads redaktion hade något vidunderligt sjätte sinne, som möjliggjorde för densamma att gallra ut ett nyhetsmaterial, som alla andra tidningar dock togo för kontant, eller också måste man förutsätta, att den med avsikt undertryckte dessa uppgifter för att på så sätt dämpa den berättigade indignation, som folk i allmänhet kände. När man kan bevisa att detta senare är fallet, och när det socialistiska partiets talare i dag inta en ställning, som innebär ett försvar för Italiens handlingssätt, blir dessa talares påståenden, att det enda som kan göra slut på kriget är störtandet av den italienska fascistiska regimen, en smula missriktat. Det socialistiska partiets kamp leder nämligen till motsatsen, till att den italienska fascismen skall kunna föra sitt krig till slut.

Herr talman! När vi kommunister rösta emot denna motion göra vi det utifrån det läge som föreligger i dag, därför att vi inte vilja vara med att demonstrera emot folkförbundets sanktioner och därför att vi inte vilja inta en ståndpunkt, som innebär en solidaritetsförklaring visavi Japan, Tyskland och Italien.

Herr Persson i Trången: Herr talman! Då jag deltagit i utskottsbehandlingen av detta ärende, ber jag att här få säga några ord.

Det är helt naturligt, att det kan vid en diskussion som denna, råda delade meningar avseende Nationernas förbunds lämplighet som redskap eller medel i fredsarbetet liksom också därom, huruvida Nationernas förbund lyckats eller inte lyckats i sina strävanden. Konstitutionsutskottet har emellertid för sin del ansett, att tidsläget just nu är det sämsta tänkbara för upptagande av dylika spörsmål till prövning liksom ock för riksdagens ställningstagande till det spörsmål, som i den föreliggande motionen framförts. Utskottet har därför också enhälligt avstyrkt motionen med hänvisning till det förhandenvarande utrikespolitiska läget.

Jag för min del håller före, att man nu liksom vid varje tillfälle, då tiden är mer eller mindre orosfylld, gör klokt i att visa största möjliga enighet och att söka undvika splittringstendenser, tills lugnet åter inträtt. Då dessa mina syn-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

punkter på den föreliggande frågan torde sammanfalla med den av utskottet uttalade meningen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Björck** i Kristianstad: Herr talman! Endast ett par ord till herr Ossbahr! Herr Ossbahr hade älskvärdheten att erinra om Anna Maria Lenn-grens dikt »Björndansen». En dylik älskvärdhet bör kvitteras. Jag ber alltså att få tacka herr Ossbahr för älskvärdheten. Jag finner emellertid av denna liknelse, att herr Ossbahr är utomordentligt belåten med det sällskap, uti vilket han befinner sig. Jag ber att uppriktigt få lyckönska herr Ossbahr, ty det förefaller mig som om denna belåtenhet skulle vara uttryck för en anspråkslöshet, som jag för min del finner i hög grad sympatisk.

Herr Ossbahr talade i den del av sitt anförande, där han vände sig emot mig, om vännerna av folkförbundet. Jag ber att få påpeka, och jag tror, att det fram-gick av mitt anförande, att jag, när det gäller att ta ståndpunkt i hithörande frågor, är vän av *en nationell svensk utrikespolitik*. En sådan politik behöva vi med hänsyn till Sveriges aktade ställning ute i världen. Vi behöva en sådan politik med hänsyn till våra exportintressen. Jag anser det ytterst betänkligt, om man skulle ta på dessa frågor så lättvindigt som enligt min mening herr Ossbahr och andra gjort. Det gäller här allvarliga och invecklade frågor, och jag tror, att man bör ta hänsyn därtill, när man går att ta ståndpunkt till dem. Jag kan i varje fall inte finna, att det sätt, varpå herr Ossbahr tar på dessa frågor, är ägnat att främja vad jag anser vara det viktigaste av allt, nämligen *en nationell samling i den svenska utrikespolitiken*.

Till sist, herr talman, ytterligare ett par ord om folkförbundets arbeten, vilka jag borde ha sagt i mitt första anförande, men som jag då glömde bort. Det förefaller mig som om herr Ossbahr även i sitt andra anförande skulle vidhålla sitt tidigare uttalande, att Nationernas förbund ingenting uträttat. Jag skall inte inlåta mig på någon utförligare redogörelse för vad folkförbundet uträttat, utan jag skall endast peka på ett par händelser av betydelse. Jag erinrar så-lunda om Locarnoavtalet, som avslöts inom folkförbundets ram, och varom för-handlades inom folkförbundet, ett avtal, som vid den tidpunkt, då det slöts, medförde en betydelsefull avspänning i den europeiska politiken. Jag skall vidare erinra om en annan spänd situation, om Saar-expeditionen, i vilken Sverige deltog, och där Sverige deltog med heder. Jag ber att få framhålla, att det var folkförbundet som då ingrep och åstadkom en för freden mycket betydelsefull avspänning uti förhållandet mellan de båda gamla fiendemakterna. När man som herr Ossbahr faller yttranden sådana som att folkförbundet ingenting ut-rättat, så har man bevisat för mycket. Men den som bevisar för mycket bevisar ingenting alls.

Herr **Flyg**: Herr talman! Jag skall be att få fästa uppmärksamheten vid i vilket ytterligare avseende herr Hagberg i Luleå markerat en mycket snabb utveckling. Han förklarade i sitt senaste anförande, att han mycket hellre tog instämmanden från herr Vougt och herr Lövgren på Norrbottensbanken än från borgerligt håll, från herrar Meyerhöffer och Ossbahr.

Det har inte gått många år sedan herrar Vougt och Lövgren jämte samtliga deras partikamrater av herr Hagberg och hela den rörelse han representerar, nämligen komintern, stämplades såsom socialfascister, och därtill såsom de far-ligaste fascister som funnos, emedan de hade grepp över arbetarmassorna, och man hävdade att det framför allt var kommunisternas plikt att ingripa mot just det slag av fascister, som representerades av det socialdemokratiska partiet. I dag förklarar herr Hagberg här i kammaren, att han hellre tar anslutning från det slag av fascister, som socialdemokraterna enligt hans upplåtning av i går utgöra, än av kategorien Meyerhöffer—Ossbahr. Emellertid är det ju icke i

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

denna debatt fråga om att få instämmanden från det hållet, utan situationen är sådan, herr Hagberg, att den mest framträdande representanten och talesmannen för regeringspartiet i denna fråga faktiskt icke är herr Vougt utan herr Hagberg. Det är med andra ord ett omvänt förhållande som vi här bevittna. Herr Hagberg representerar en socialdemokratisk linje, en socialdemokratisk uppfattning, och på grund därutav har han fått detta instämmande.

Herr Björck i Kristianstad förklarade i sitt senaste anförande, att det är allvarliga problem vi här diskutera. Från den sida, vars talan jag för mitt vidkommande har sökt föra, hade man icke insett och uppmärksammat detta. Det kan hända, herr Björck, att den tiden är nära, då det visar sig hur allvarligt just medlemskapet i Nationernas förbund har varit, och med vilka allvarliga konsekvenser för land och folk detta medlemskap varit förenat. Då kan det hända att rollerna äro ombytta, herr Björck, beträffande vem som skall tala om allvaret i den fråga som i dag föreligger. Jag hävdar, att det är falskt och felaktigt då man här från herr Hagbergs sida påstår, att folkförbundet i denna situation följt sin pakt, följt de stadgebestämmelser, som utgjort basen för medlemskapet. Detta är oriktigt. Det finns ingen möjlighet att påvisa detta. Förbundet har i varje fall i hela sitt handlande i det förflutna och även i den konflikt som nu är aktuell icke uppträtt och handlat enligt den pakt, som sedan åberopas för att försvara medlemskapet och motivera anslutningen till organisationen i fråga.

Herr Hagberg förklarar vidare, att man kan konstatera, att Versaillesfördraget är likviderat och hör till ett passerat skede. Det som förbundet och dess tongivande makter stå inför, är i närvarande stund att bilda ett block, med Sovjetunionens benägna bistånd, för upprätthållande av status quo i Europa, för upprätthållandet av de orättfärdiga gränsbildningar och de orättfärdiga uppdelningar som ägt rum även i kolonialpolitiskt avseende. Jag spørjer, vilken anledning har detta land och Sveriges arbetande folk och vilken anledning har den folkvalda kammaren att i en situation som denna, då det är uppenbart att man ånå vill engagera landet att vara med och deltaga som en visserligen liten men dock bricka i det spel som här bedrivs från vissa av de imperialistiska stormakterna, ge sig in på något sådant? Vi representera icke någon makt som heter Tyskland, icke någon makt som heter Japan eller Italien — även om herrarna i behov av argument nu nödgas försöka lägga diskussionen på det sättet — vi representera ett intresse som var utslagsgivande för svensk utrikespolitik under den senaste stora konflikten i Europa, då stormakterna stodo mot varandra och då kampen pågick. Vi företrädde då självfallet den linjen, att vi skulle hålla oss utanför dylikt. När vi nu ha klart besked om hur folkförbundet uppträder och vilka konsekvenser ett medlemskap leder till och vilken situation som väntar oss i morgon, då skall icke herr Björck för högerens del komma och påstå, att det brister i fråga om allvar från vår sida. Anklaga gärna mig för att den motion som föreligger är slarvig och hafsig — jag bestrider att så är fallet — men allvaret bakom motiveringen skola herrarna icke försöka ifrågasätta.

Den som inser tidens och situationens allvar och vad det verkligen gäller förstår även, att det i dag är en livsangelägenhet för Sveriges arbetande folk, som intet intresse har att bevaka därute, att komma loss ur detta vidriga skådespel och att i varje fall avge en protest emot den politik som från Genève bedrivits.

Herr talmannen gav nu för kort genmäle ordet till

Herr **Hagberg** i Luleå, som yttrade: Herr talman! Jag kan inte underlåta att göra kammaren uppmärksam på den nya motivering herr Flyg nu använder sig av.

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Han sade, att inom folkförbundet skapas nu ett block med syfte att upprätthålla status quo i Europa. Den nya motiveringen för utträde ur folkförbundet är alltså att folkförbundet strävar efter att garantera de nuvarande gränserna. Det är alltså för att hjälpa Hitler och Tyskland i strävandena att inkorporera Österrike, att upphäva demilitariseringen av Rhenzonen och att även tränga in i Ukraina, herr Flyg argumenterar. Ty det är dessa frågor ett status quo i Europa i dag gäller, och det är detta herr Flyg använder som en huvudmotivering för ett utträde ur folkförbundet.

Herr **Flyg**, som härefter likaledes för kort genmäle erhöll ordet, anförde: Jag vill bara erinra herr Hagberg om att jag så många år varit med vid kominterns kongresser att jag vet, att en av de frågor, vari komintern utvecklat den största aktiviteten och mot vilken man bedrivit den kraftigaste agitationen i Europa, är Versaillesfördraget och den gränsuppdelning som fastställdes genom detta fördrag. Har herr Hagberg lämnat även den positionen, är omvändelsen ännu märkligare.

Härpå yttrade

Herr **Ström**: Herr talman! Blott några repliker. Herr Hagberg är, så vitt jag kunnat följa diskussionen i denna fråga, den ende som på allvar har förklarat, »att folkförbundet följt paktens bestämmelser». Han sade detta i sitt förra anförande. Hur har man då genomfört den?

Enligt paragraf 11 skall Nationernas förbund, om krigshot förefinnes, uppmana de tvistande parterna att icke företaga trupptransporter eller mobiliseringsåtgärder. Har Nationernas förbund, herr Hagberg, handlat efter den bestämmelsen? Krigshot förelåg i januari. Meddelade Nationernas förbund Italien och Abessinien i januari, att de icke fingo mobilisera eller företaga krigstransporter? Nej, Italien fick mobilisera, Italien transporterade 300,000 man till Ostafrika, utan att Nationernas förbund lade två strån i kors mot detta. Det är endast herr Hagberg, såsom den allra senast nyfrälste, som kan påstå, att Nationernas förbund följt sina statuter och paktens. Någon annan har mig veterligt icke påstått detta under hela den diskussion, som förts i tidningspressen om denna sak. Man skulle också kunna påpeka en del andra saker, där N. F. inte alls följt paktens.

Herr Hagberg säger vidare, att folkförbundet i dag spelar »en återhållande roll». Ja, jag kan ju citera ur den senaste ordern ifrån komintern och vad man där säger om folkförbundet, och det får väl vara högsta budord för herr Hagberg ännu åtminstone, eller kanske han inte ens haft tid att läsa det. Där heter det emellertid på följande sätt: »De i folkförbundet representerande avgörande kapitalistiska staternas regeringar döma åter N. F. till vanmakt. De imperialistiska makternas egennyttiga spel om sina egna intressen gör ett kollektivt uppträdande av folkförbundet mot de fascistiska krigsbrandstiftarna omöjligt.» Där fick herr Hagberg av sin egen ledning. Och man fortsätter: »Räddningen från kriget ligger i det internationella proletariats och dess organisationers händer. Den är avhängig av dessa organisationers mäktiga framträdande.» Detta är den kommunistiska internationalens exekutivkommittés senaste appell i denna fråga. Ändå vill herr Hagberg försöka göra gällande, att folkförbundet i dag spelar en återhållande roll.

Jag påpekade nyss, att herr Hagberg och hans partivänner intagit icke två utan tre olika ståndpunkter i denna fråga, och jag visade också vilka ståndpunkter det var. Härtill svarar herr Hagberg: Ja, men herr Ström har ju också haft olika uppfattningar. — Var så god och visa de där olika ståndpunkterna då! Jag skall gärna diskutera saken med herr Hagberg, inte här

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
i kammaren, det passar ju inte, men vi kunna fortsätta ute på diskussionsmötena. Det är lätt att komma med påståenden — men ingenting bevisa.

Det var visst något »sanningsvittne», herr Nilsson i Göteborg, som viskade i herr Hagbergs öron, att jag 1933 intog en annan ståndpunkt i denna fråga. Nu skall inte herr Hagberg tro de där »sanningsvittnena», ty de äro mycket otillförlitliga, och verkliga förhållandet kan herr Hagberg också mycket lätt ta reda på. Jag kan i varje fall citera ur herr Hagbergs egen tidning, vilken ställning jag hade till denna fråga 1927. Där heter det i ett referat av ett diskussionsmöte med Gustav Johanson: »Vi ha förtroende för Nationernas förbunds idé, men ha intet förtroende för N. F. sådant det är. N. F. har icke blivit vad man väntat. Förtroendet för detsamma håller på att minskas. N. F. har icke blivit ett fredsinstrument utan ett medel i de imperialistiska makternas händer.» Detta var således min uppfattning sex år innan jag blev utsluten ur det socialdemokratiska partiet. Herr Hagberg kan alltså ta reda på i sin egen press hur det förhåller sig, i stället för att låta de socialdemokratiska sanningsvittnena från Göteborg viska i hans öra, ty han har väl någon egen mening och får väl inte som långods allt han presterar i denna debatt.

Sedan var det frågan om den ryska bensinen. Herr Hagberg säger, att det endast är en sjättedel av Italiens bensinbehov, som kommer från Ryssland. Har herr Hagberg räknat ut, hur stor del av Italiens behov av massa som kommer från Billerud? Det är säkert inte en hundradel, men det fäster han intet avseende vid. Men när det gäller en sjättedel från Ryssland, då är det ingenting att bry sig om. Men kommer en tiotusendedel av Italiens massa-behov från Billerud, då skall man sätta in stöten där. Detta är logik och »att vidtagna åtgärder, som äro praktiska och lämpliga». Nej, det är politiskt skoj, herr Hagberg.

Herr Hagberg var också mycket förgrymmad över, att Folkets Dagblad undertryckte meddelandet om de nio »dödade» svenskarna vid bombardemanget av ambulansen. Jag förstår inte, varför herr Hagberg skall vara det. Det stod ju tydligt i meddelandet, att uppgiften var ofullständig och att det skulle komma senare uppgifter, när man hade fått närmare reda på hur det förhöll sig. Var det då så oriktigt att låta bli att sprida ofullständiga eller falska uppgifter, eller ingår det i herr Hagbergs nya klasskamp att uppge att det var nio döda svenskar, när det var en enda? Är detta det allra nyaste uttrycket för densamma, då bör man åtminstone varna dem som bo i Norrbottnen för att sätta tro till vad som står i Norrskensflamman.

I detta sammanhang kan jag kanske peka på ytterligare en sak, nämligen herr Hagbergs yttrande om den berättigade indignation, som detta meddelande väckte. Kanhända det var berättigad indignation, men den var också mycket oberättigad, och jag skall i samband härmed nämna ett enda litet exempel. När Mussolini tog makten i Italien, måste massor av socialister fly från landet. De spridde sig då över hela världen, en del av dem kora till Göteborg. De ha stannat där och försörjt sig med att »spela positiv» och »sälja gipskatter», de gamla revolutionärerna. De få inte komma tillbaka, ty då bli de hängda där nere. Dessa gamla socialister, som äro jagade i landsflykt, råkade genom dessa falska meddelanden ut för att barnen spottade dem i ansiktet på gårdarna och ville överfalla dem och misshandla dem, därför att de voro Mussolinis drabanter. Tänk vad dessa skulle känna det hårt att efter 15 års landsflykt och försakelse bli beskyllda att vara dens verktyg, som jagat dem i landsflykt. Förstår man vad detta betyder? Det är en följd av herr Hagbergs »berättigade indignation» som här tar sig uttryck. Jag tycker inte det är vidare pyrdligt, att den leder till sådana resultat.

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Om man skall sammanfatta debatten här, kan man säga, att de som tala för kvarstående i Nationernas förbund ha argumenterat med större eller mindre förtjusning ifrån sina olika utgångspunkter. Den mest förtjuste om också icke ypperligaste — det vill jag inte säga — talesmannen för denna åsikt och en av dem som försökt göra sitt yttersta härvidlag är herr Hagberg. Han har i uppdrag att göra detta — man skall icke skjuta på pianisten — och följaktligen får han sin belöning. Trots detta kan man inte komma ifrån, att för folket innebär medlemskapet i Nationernas förbund en stor fara. Det fredsarbete man bedriver i Genève innebär signaler till nya rustningar, och nya rustningar betyda förberedelser för nya krig. Just denna utveckling är det som vi vilja stoppa. Vi vilja icke äventyra något sådant, och därför fasthålla vi vid en socialistisk ståndpunkt och yrka på att man icke skall tillhöra vad herr Hagberg för någon tid sedan karakteriserade som en humbugsinstitution, och ett »kanonernas förbund». Vi rösta fortfarande för utträde ur detsamma.

Herr **Vougt** erhöll nu för kort genmäle ordet och anförde: Herr talman! Efter mitt första inlägg har jag icke velat delta i detta långa meningsutbyte men vill nu ställa en direkt fråga till herr Flyg, som jag anhåller att herr Flyg omedelbart besvarar. I vilken mån vill herr Flyg söka göra gällande, att Nationernas förbund i behandlingen av den italiensk-abessinska konflikten icke har fyllt paktens bestämmelser?

Jag har icke hört detta påstående förut. Världspressen har varit full av kritik emot Nationernas förbund, men först i dag framkommer detta påstående, som herr Flyg tidigare uttryckte sig, att paktens skulle ha »trampats under fötterna». I vilket hänseende, herr Flyg, har detta skett?

Herr talmannen gav vidare för kort genmäle ordet till

Herr **Flyg**, som yttrade: Man kan förstå, att konstitutionsutskottet kommit till en sådan slutsats som den föreliggande, då utskottets talesman är till den grad okunnig om den institution, som dagens diskussion och motionen i fråga gäller. Om Nationernas förbund i den konflikt vi i dag icke ha att diskutera, men som ändå dragits in i debatten, skulle ha uppträtt enligt sina egna statuter och sin pakt, skulle ögonblickligen som Italien mobiliserade och den första trupptransporten avgick rådsrådet ha inkallats, och samtidigt skulle man ha förbjudit Italien vidtagande av flera åtgärder innan rådet hade behandlat konflikten och undersökt vad som därmed sammanhänge.

Så skedde icke. Rådet sammanträdde först i augusti, d. v. s. sedan Italien med vederbörandes goda minne transporterat så mycket trupper till Abessinien, att det hela var färdigt. Då bordlade man frågan och hänsköt den samtidigt till en privat konferens mellan stormakterna, varom ingenting står i ifrågavarande pakt. Undersöker man vilka åtgärder som vid septembermötet vidtogos, finner man heller intet stöd i folkförbundspakten för det tillställande av olika utskott och kommissioner, som då skedde. Förbundet har till dags dato icke i något avseende handlat i enlighet med de bestämmelser, som äro fastställda för organisationen i fråga.

Härefter anförde

Herr **Meyrhöffer**: Herr talman! Gentemot herr Persson i Trången vill jag säga, att ingen i det läger jag tillhör ett ögonblick förutsatt annat än att konstitutionsutskottet handlat av motiv och bevekelsegrunder, som äro mycket klara och icke behöva misstolkas. Att jag ser på situationen på annat sätt

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

är ju ingen anledning till att försöka ge motiveringen till detta ståndpunktstagande någon speciell färg eller innebörd; och därmed har jag också delvis svarat herr Björck i Kristianstad.

Jag skall inte alls inlåta mig på frågan om vilken part av oss som är bäst — det är en tämligen underordnad fråga i detta fall. För vår del ha vi icke ett ögonblick förutsatt, att vi föra någon mer nationell politik än herr Björck, men vi komma i alla fall vid vårt ståndpunktstagande till en åsikt, diametralt motsatt den herr Björck förfäktar. Vi veta också, att inom mycket vida och omdömesgilla kretsar i vårt land den meningen arbetar sig allt starkare fram, att ett fortsatt medlemskap i Nationernas förbund är ett direkt hinder för en nationell svensk utrikespolitik.

Herr **Vougt**, som nu ånyo för kort genmäle erhöll ordet, anförde: Herr Flyg åsyftade tydligen artikel 11. Där heter det: »Uttryckligen förklaras härmed, att varje krig eller krigshot», o. s. v., »vidkommer förbundet i dess helhet, samt att förbundet bör taga de mått och steg som må finnas lämpliga och ägnade att verksamt trygga freden mellan staterna. I sådant fall sammankallar generalsekreteraren omedelbart rådet på begäran av vilken som helst av förbundets medlemmar.»

Nu förhåller det sig så, att redan i januari 1935, alltså icke så sent som i augusti eller september, begärde Abessinien, att rådet skulle betrakta ett krigshot som föreliggande. Detta skedde genom ett telegram, tror jag, till Genève av den 3 januari. Den 11 januari sammanträdde rådsmötet, varpå medlingsarbetet upptogs. Detta medlingsarbete pågick till dess förbundet på grundval av en annan artikel skred till sanktionsåtgärder. Herr Flyg har alltså misstagit sig i hela sin framställning.

Vidare yttrade

Herr **Brädefors**: Herr talman! När jag lyssnade till herrar Flygs och Ströms senaste anföranden fick jag den uppfattningen, att kamrat Hagbergs anförande verkat som ett piskrapp på herrarna i socialistiska partiet. Dessa två försökte göra gällande, att vi i kommunistiska partiet hade order ifrån främmande makt att nu inta en viss hållning till frågan om utträdet ur Nationernas förbund. Skulle detta betyda, att även de andra av herrarna här i denna kammare — jag förmodar att socialdemokraterna ganska mangrant komma att rösta på samma sätt som vi i denna fråga, och även en hel del av de borgerliga — taga order ifrån främmande makt? Det skulle vara intressant att få en liten förklaring av herrar Flyg och Ström, vad detta egentligen betyder, och om den främmande makt som jag tror de åsyfta, Sovjetunionen, möjligen förmått halva riksdagen, både socialdemokrater och en hel del borgerliga, att rösta som denna makt skulle önska?

Herr Flyg menade vidare, att det skulle vara synnerligen komprometterande för vårt parti, att en av de socialdemokratiska ledamöterna i kammaren tackat kamrat Hagberg för hans första anförande. Om man konsekvent följer denna linje, som herr Flyg lanserat, skulle jag kunna fråga: Är det inte minst lika komprometterande att vissa reaktionärer nu ha ställt sig på herrar Flygs och Ströms sida i denna fråga i dag? Vi veta, vilket också tidigare framhållits här i dag, att det i denna fråga redan kommit anmälningar om kompanjonskap i den kilbomska firman ifrån tre olika nassepartier här i landet, vilka alltså ha samma uppfattning i fråga om vårt förhållande till Nationernas förbund som herrar Flyg & C:o. Vid årets remissdebatt fick den kilbomska firman genom professor Lundstedt tillökning ifrån den reak-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

tionärare falangen inom socialdemokratien. Och vilka är det som här i dag så öppenhjärtigt ha anmält sin önskan om inträde i samma kompanjonskap? Det är herrar Ossbahr ifrån den yttersta högern och min bänkkamrat, den norrbottniska fascismens ledare, kapten Meyerhöffer, som högtidligen anmält sitt inträde i samma bolag.

Jag undrar, vilket som är mera komprometterande, att någon socialdemokratisk ledamot av kammaren har samma uppfattning i frågan som vi kommunister eller att socialisterna göra gemensam sak med de reaktionäraste elementen i kammaren. Visserligen sade herr Flyg att han tyckte det var märkvärdigt, att vi tidigare kallat socialdemokrater för socialförrädare, men herr Flyg vet lika väl som vi, att vi aldrig tillämpat någon sådan generell beteckning på socialdemokrater. Vi ha så kallat sådana som Zürgiebel i Tyskland, och vi ha även i Sverige dömt flera socialdemokratiska ledare, som begått förrädiska handlingar mot arbetarna, vilket vi bevisat att de ha gjort, för dessa deras handlingar, men vi ha aldrig använt någon generell benämning och sagt, att alla socialdemokrater äro socialförrädare eller förrädare mot arbetarna på grund av att de äro socialdemokrater.

Tankegången i herr Flygs ord, när han så glädjestrålade sade, att han skulle anteckna det som en komprometterande händelse, att en socialdemokrat tackat herr Hagberg, var naturligtvis: Säg mig med vem du umgås, så skall jag säga dig vem du är. Vi kunna också tillämpa precis samma ordspråk på herrar Flyg, Ström och Kilbom: Säg mig med vem du umgås o. s. v. Ni ha kommit i ett sådant sällskap i dag, mina herrar, att jag tror det blir svårt för er att inför svenska arbetare försvara ert ställningstagande i frågan om vårt förhållande till Nationernas förbund.

Herr talmannen gav härefter för kort genmäle ordet till

Herr **Ström**, som anförde: Herr Brädefors frågade oss om vi ansågo, att alla de som röstade för kvarstannande i Nationernas förbund hade order från främmande makt. *Nej, vi ha aldrig sagt detta*, enär de flesta ju under alla år röstat för detta kvarstannande. Vad återigen de *två* beträffar som i dag göra *helomvändning*, så äro vi övertygade om att sådana makter ha övat inflytande, som de icke själva kunna behärska eller bestämma.

I detta sammanhang kanske jag till riksdagens protokoll kan få konstaterat, att jag icke fått svar på den fråga jag riktade till herr Hagberg — jag förmodar att herr Vougts deklaration icke utgjorde något svar på min fråga till herr Hagberg. Kanhända det berodde på att under tiden som jag framställde denna fråga klappade Per Albin herr Hagberg på axeln, som tack för hjälpen, och han blev kanske då så förtjust, att han inte hörde att jag frågade. Men jag frågade i alla fall, herr Hagberg.

Härpå yttrade

Herr **Ossbahr**: Jag skall, herr talman, icke ingå på herr Björeks i Kristianstad anförande i annan mån än beträffande en mycket allvarlig personlig beskyllning, som han däri riktade mot mig. Herr Björek ansåg nämligen, att jag icke tog denna fråga på allvar utan alltför lättvindigt behandlat detta viktiga spörsmål.

Jag kan försäkra herr Björek i Kristianstad, att jag tar denna sak på lika stort allvar som någon annan ledamot av denna kammare, och herr Björek i Kristianstad kan vara alldeles övertygad därom, att jag icke skulle ensam inom mitt parti företräda den ståndpunkt, jag gör, om jag icke ansågo frågan

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

vara av den vikt och betydelse, att man icke kan undgå att till densamma intaga den ställning, som man själv finner vara rätt och riktig. Man må ha olika uppfattning om vad som är det bästa i ena eller andra hänseendet, men man har icke rätt att rikta den beskyllningen emot en kamrat i kammaren, att han icke skulle ta frågan på allvar. Herr Björck i Kristianstad borde ifrån mitt tidigare politiska arbete känna mig tillräckligt väl för att inse, att jag icke behandlar sådana problem, som gälla hela landets väl och ve, på ett lättsinnigt och förhastat sätt. Mitt ståndpunktstagande sker efter moget och allvarligt övervägande. Min åsikt må vara riktig eller ej, men jag har intet annat att hålla mig till än min uppfattning. Det är den, jag stöder mig på, och det är i anslutning till den, jag handlar som jag gör.

Herr Björck i Kristianstad erhöll härefter för kort genmäle ordet samt anförde: Jag vill endast säga min högt ärade vän herr Ossbahr, att jag anser, att liknelsen om »björndansen» icke vittnade om det djupa allvar, som präglade det senaste anförandet.

Vidare yttrade:

Herr Kilbom: Herr talman! Om jag får göra en formell anmärkning, skulle jag uttrycka min förvåning över detta sätt att organisera riksdagsarbetet. Jag förstår väl, att det i vissa kretsar kan vara ett intresse att försöka undertrycka debatten i sådana här frågor, men när man ändå vet, att det blir debatt om saken, då exempelvis regeringspropositionen angående sanktionsfrågan skall behandlas, kanske det hade varit välbetänkt och ett hänsynstagande till riksdagens arbetsmöjligheter, om man hade satt upp dessa två ärenden på samma föredragningslista. I så fall hade vi sluppit ifrån med en debatt i frågan. Jag tror, att detta för framtiden kan vara något att komma ihåg.

Det har i övrigt icke funnits någon anledning för mig att begära ordet i denna debatt. Det som har sagts ifrån vårt håll är alldeles tillräckligt för att belysa den ståndpunkt, vi intaga. Emellertid har herr Hagberg i Luleå två gånger fällt ett yttrande, som jag första gången trodde berodde på ett misstag, då det upprepades blir saken annorlunda. Herr Hagberg säger, att Folkets Dagblad har *undertryckt* det första telegrammet angående bombardemanget av den svenska ambulansen, för att, så ungefär tillade han, förhindra den väldiga indignation, som då skulle uppkomma. Och så frågade han: Vilkens ärende gå tidningen och Socialistiska partiet med detta sitt handlingssätt?

Herr Hagberg måtte ha dåligt minne eller också äro hans rådgivare något lättsinniga. Det där telegrammet, herr Hagberg, kom på kvällen nyårsaftonen och påstod, att det var nio svenskar dödade. Telegrammen överhuvud taget från båda fronterna voro och äro i pressen kända såsom *mycket otillförlitliga*. Första dag Folkets Dagblad skulle ha kunnat publicera telegrammet om ambulansen var nyårsdagens morgon, men *då kommer Folkets Dagblad icke ut* och följaktligen kunde vi icke publicera telegrammet. Dagen *efter nyårsdagen* hade telegrammet om de nio döda svenskarna dementerats från alla möjliga håll.

Herr Hagberg menar tydligen nu, att Folkets Dagblad ändå dagen *efter nyårsdagen* och *trots alla dementier* av nyss nämnda telegram skulle ha publicerat detsamma helt och hållet — ett referat av telegrammet gav Folkets Dagblad redan den 2 januari. Jag måste ju säga, att då man i en sådan detalj argumenterar på det sättet och drar sådana slutsatser som att man måste gå någons ärenden, då har man därmed karakteriserat sitt eget uppträdande.

I övrigt skola icke herrarna på den kanten och inte på något annat håll

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

heller bekymra sig om vår ståndpunkt. När sanktionsproblemet kommer upp, skola vi ytterligare belysa denna. Må det vara nog sagt här, att enligt den mening, som alltmer håller på att tränga sig fram i Europa och om vilken denna debatt, trots alla försök — omedvetna, vill jag hoppas — att undertrycka den, burit vittne, utgör Nationernas förbund numera *ett hinder för skapandet av en verklig internationell fredorganisation* och att följaktligen de verkliga anhängarna av en dylik organisation åtminstone delvis befinna sig på den sida, som kräver, att Nationernas förbund i sin nuvarande gestalt skall likvideras. Ty det är icke ens ett Nationernas förbund, det är några regeringars framförallt icke ett folkens. Sådant det nu är bidrar det att påskynda den frontbildning i Europa, som redan nu låter oss tämligen tydligt se nästa världskrig. I tid ha vi velat säga ifrån: vi vilja icke medverka längre till en sådan utveckling. Jag skulle tro, att den hållningen visar det största ansvar både för landet och för folket, framför allt för arbetarklassen.

Herr Flyg: Herr talman! Blott en replik till herr Vougt, som sade, att jag förmodligen åsyftade artikel 11 i förbundspakten.

Jag åsyftade pakten i dess helhet, och jag skulle vilja rekommendera konstitutionsutskottets framstående ledamot, herr Vougt, liksom de övriga medlemmarna i utskottet i fråga, att närmare studera denna pakt och jämföra dess innehåll med förbundets handlingsätt i den konflikt, som nu råder mellan Italien och Abessinien. Man behöver inte vara motståndare till Nationernas förbund, man behöver inte ens vara kritiskt inställd till organisationen, man bör kanske framför allt vara en vän utav densamma för att beklaga, hur litet sammanhang mellan gärningarna och de vackra statutbestämmelserna som kommit till synes i denna konflikt och dess behandling. Dessutom pågår det just nu, herr Vougt, ett krig i öster mellan en f. d. medlem i Nationernas förbund och en stat som fortfarande är medlem, jag syftar på kriget mellan Kina och Japan, där gång på gång nya framstötningar göras och där gång på gång nya områden av förbundsmedlemmens land slås under den andra imperialistiska makten. Vad har Nationernas förbund utträttat gentemot Japan, en stat som både som medlem av förbundet och efter utträdet ur detsamma brutalt brutit emot paktens bestämmelser? Ingenting, pakten har ej ens kommit i tillämpning och förbundets handlingar ha icke stått i överensstämmelse med de vackra orden.

Just nu meddelar ett telegram, hurusom Syriens folk kämpar mot Frankrikes trupper för sin frigörelse. Frankrike är ju en av de tongivande medlemmarna i Nationernas förbund. Kan man förvänta något som helst ingripande från Genève mot Frankrike till följd av den konflikt, som uppstått i Syrien? Kan man beräkna, att de berättigade klagomål, som kommit från de nationella kretsarna i Egypten, vilka kräva nationell frihet och rätt att stå på egna ben, komma att vinna gehör hos denna organisation, som säger sig vara ett instrument för folkens rätt och för varje folks rätt att stå på egna ben? Kan man förvänta ett ingrepp mot England eller ens en skrivelse till regeringen i London? Jag förmodar, att herr Vougt överhuvud taget icke vill svara på dessa frågor, ty han vet lika väl som jag, att något sådant icke kan förväntas. Sådant är denna organisation. Nationernas förbund har aldrig så uppenbart som under den senaste konflikten visat, att det är ett organ för vissa stormakters imperialistiska intressepolitik. Det är som en del av detta organ vi varit med och utnyttjats med risk att dras in i konflikter, där det ej är fråga om folkens rätt, om frihetens värnande eller om små makters skyddande utan där det uteslutande är fråga om skydd för stormakternas industriella och politiska intressen. Där ha vi inga intressen att bevaka. Den som av ren solida-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

ritet med Abessinien hyser intresse för Nationernas förbund, skall komma ihåg, att Sverige i morgon kan röna samma öde som Abessinien och från den synpunkten bör denna konflikt ha lärt oss, att vi snarast möjligt böra komma ut ur detta förbund. Vårt land skulle alltså den dagen komma att behandlas på samma sätt som Abessinien. Efter ett års utredningar, efter tillsättandet av undersökningskommissioner och 17-, 18- och 19-mannautskott, skulle man kanhända vidta vissa lindriga sanktioner mot den angripande stormakten för att man något skall göra. Dylika åtgärder skulle dock icke hindra vederbörande makt från att tränga in i landet. Sedan skulle man komma överens om, hur en styckning av landet lämpligen bör ske. Kanske annekterade man då den provins, där herr Vougt är bosatt, och vilken förlust vore det icke för fosterlandet och riksdagen, om han skulle komma att tillhöra en annan nation i fortsättningen. Även det skälet skulle man alltså kunna anföra som bevis för nödvändigheten av att i dag se hurudan verkligheten är, något som det anstår alla vänner av Nationernas förbund att göra.

Herr **Anderson** i Råstock: Jag har icke begärt ordet för att säga någonting i själva frågan, utan för att erinra herr Kilbom om en sak. Det är ej första gången, som herr Kilbom gör sig till mentor för hur debatterna skola föras här. Jag erinrar mig särskilt från föregående tillfällen, hurusom herr Kilbom även då uppträtt på samma sätt som nu vid slutet av en debatt. Hur skulle det vara, om herr Kilbom organiserade debatterna litet bättre inom det egna partiet, i stället för att nu lasta andra för saker, som det egentligen i första hand borde ankomma på honom själv att reda upp.

Herr **Vougt**: Jag är mycket ledsen över, att jag tar kammarens tid i anspråk. För att emellertid icke ådraga mig misstanke för att ha medverkat till att förlänga debatten vill jag erinra om att jag höll mitt första anförande — som var ganska kort — vid halvettiden, mitt andra vid halvfyratiden. De mellanliggande timmarna ha huvudsakligen upptagits av ett meningsutbyte mellan socialister, kommunister och »nationella».

Jag kände mig i nyssnämnda anförande föranlåten att ställa följande fråga till herr Flyg: I vilket avseende har Nationernas förbund vid konflikten mellan Abessinien och Italien brutit mot paktens? Herr Flyg svarade med att tala om Japan och Kina, om mandatet över Syrien och om en hel del andra saker, men jag konstaterar nu att han ej kunnat svara på min fråga.

Herr **Hagberg** i Luleå: Jag anser mig tvungen att replikera herr Kilbom. Han meddelade att Folkets Dagblad Politiken först den 2 januari kunnat innehålla något om överfallet på den svenska ambulansen i Abessinien. Det är ju riktigt, men herr Kilbom torde erinra sig, att Folkets Dagblad Politiken den 2 januari skröt över, att den tidningen var den enda Stockholmstidning, som icke hade vidarebefordrat de första uppgifterna om överfallet på ambulansen och verkningarna härav. Nu blev det ju icke 9 svenskar som dödades, utan en, men det var också 50 abessinier som dödades. Emellertid, natten mellan den 1 och 2 januari, då Folkets Dagblad Politiken formulerade detta skryt, hade det ännu ej kommit någon ordentlig dementi på de första telegrammen. Då visste ej svenska folket annat än att 9 svenskar hade dödats där nere.

Herr Kilbom gjorde sig också skyldig till ett annat missförstånd. Jag har ej förebrått det socialistiska partiet för att ha tagit emot pengar av Mussolini för sitt ståndpunktstagande i denna fråga. Det påståendet röjer bara en sjuklig misstänksamhet från herr Kilboms sida, vilket kanske är förklarligt med hänsyn till att lukten från det kreugerska guldet ännu sitter kvar.

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Herr Kilbom: Egentligen borde det vara nog med att herr Hagbergs nyss gjorda *erkännande* om omöjligheten att publicera det ifrågavarande telegrammet om överfallet kommer in i protokollet. Men när han säger, att Folkets Dagblad Politiken skrutit över, att tidningen ej återgivit det första telegrammet om 9 dödade svenskar, vill jag protestera häremot. Var och en kan se i Folkets Dagblad den 2 januari att tidningen refererat detta telegram. Därtill har den dock tagit avstånd från den *hets*, som detta oriktiga telegram utlöste. Herr Hagberg påstår emellertid också, att natten mellan den första och andra januari, då artikeln mot *hetsen* skrevs, kunde Folkets Dagblad ej ha fått någon dementi av det första telegrammet. Herr Hagberg är bosatt i Luleå, och det kan ju kanske förklara hans påstående i detta avseende. I Stockholm kom dementierna redan den 2 januari. För övrigt kan man ju se i stockholmstidningarna den 3 januari, att herr Hagberg också i denna fråga haft svårt att skilja mellan sant och osant.

Herr Anderson i Råstock påstod, att jag sökt vara mentor för hur debatterna skola föras. Det är väl en missägning från hans sida. Han menade väl, att jag yttrat vissa tvivel om, huruvida det var lämpligt att organisera riksdagsarbetet på sätt som skett i denna fråga. Jag har ej yttrat mig om, hur *debatterna* skola föras, men jag är övertygad om, att herr Anderson i Råstock skall giva mig rätt i, att vi hade kunnat inskränka oss till *en enda* debatt i denna fråga, om man på samma föredragningslista uppsatt dels vårt förslag om Sveriges utträde ur Nationernas förbund, dels ock regeringens förslag angående godkännande av sanktionerna. Jag tror, att alla parter skulle ha vunnit därpå. Herr Anderson i Råstock behöver väl ej bli irriterad av att man konstaterar en dylik riktig sak? För övrigt visar hela debatten, hur brännande denna fråga är, och att det råder oro i riksdagen, en oro som bara avspeglar oron i landet. Det är då ej så märkvärdigt, att man vill yttra sig i frågan, men ur sakliga synpunkter hade det varit bättre, om dessa frågor hade kommit före på en gång.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Flyg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Herr Flyg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 147 ja och 13 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Andra kammarens protokoll 1936. Nr 10.

§ 8.

Härpå föredrogos vart efter annat:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om den internationella rättsordningen och den glömda grundsats om nationaliteternas självbestämningssätt i alla världsdelar m. m.; och

nr 3, i anledning av väckta motioner om betryggande av freden i Östersjön genom överenskommelser med Tyskland om säkerställande av Nordens nuvarande sydgränser, i väster Sönderjylland och i öster Memelområdet m. m.; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dels styckjunkaren vid Karlsborgs artilleriregemente H. S. V. Ahlkvist, dels ock B. F. Bodin från dem ådömd betalningsskyldighet till kronan;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för underofficeren av 3:e graden på övergångsstat vid kustartilleriet A. V. Hall att tillgodoräkna sig viss tjänstetid för placering i löneklass;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av mark för utvidgning av Norrlands trängkärs skjutbaneområde; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till byggnadsarbeten, avseende kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—10

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. lantmä-
terikontors-
huset i Umeå.*

Punkten 11, angående tillbyggnad av lantmäterikontorshuset i Umeå.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t i punkten 53 av det vid propositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning. Bil. 4» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1936 föreslagit riksdagen att för tillbyggnad av lantmäterikontorshuset i Umeå för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 72,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Reservation hade emellertid anmälts av herrar *N. J. Martin Svensson, Karl Emil Johanson, Magnusson* i Skövde, *Holmgren* och *Aronson*, vilka ansett, att

Ang. lantmäterikontorshuset i Umeå. (Forts.)

utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej måtte av riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Efter den långa debatt, som vi haft i ett annat ärende här i dag, skall jag endast be att få säga några ord.

Såsom framgår av reservationen till denna punkt har lantmäterikontoret i Umeå ganska nybyggda lokaler. De uppfördes åren 1923—1924. När en avdelning av statsrevisorerna för några år sedan besökte dessa lokaler, rådde den uppfattningen bland dem, att lokalerna voro tilltagna i allra största laget. Såsom framgår av utskottets utlåtande har här, liksom på många andra håll, uppstått den frågan, hur man skall bereda lokaler för länsarkitekten. Man söker nu ordna denna lokalfråga genom att få till stånd en tillbyggnad till den byggnad, där lantmäterikontoret har sina lokaler inrymda. Härigenom skulle man dels få lokaler till länsarkitekten dels utvidgade utrymmen för lantmäterikontoret. Det är lätt att räkna ut att det blir ganska dålig förräntning på de nedlagda pengarna, även om man räknar med ett hyresbelopp av 2,000 kronor. För närvarande behöver ju för övrigt icke lantmäterikontoret några utvidgade lokaler. Det skulle bli billigare att hyra en lokal för länsarkitekten än att låta bygga lokaler åt honom. För att motivera detta förslag om tillbyggnad har man gjort gällande, att det vore lämpligt att samtidigt som man skaffar lokaler till länsarkitekten utvidga lokalerna för lantmäterikontoret. Man har nödgats anstränga sig rätt mycket för att motivera detta förslag. Från överlantmätarens sida har det gjorts gällande att det om 5 år kan förefinnas behov av utvidgade lokaler för lantmäterikontoret. Man bör emellertid därvidlag observera, att när man ej har starkare motivering än detta att ökat lokalbehov för lantmäterikontoret kan inträda om fem år detta behov sannerligen ej är överhängande. Då jag tidigare varit i tillfälle att se på lokalerna, vågar jag tro, att man utan någon avsevärdare olägenhet under vida längre tid än 5 år kan ordna med tillfredsställande lokaler för lantmäterikontoret i den nuvarande byggnaden. Under sådana förhållanden är det givetvis billigare att hyra lokaler åt länsarkitekten än att bygga sådana. Jag har därför funnit det väl motiverat att dröja med denna tillbyggnad.

I en av mig och övriga utskottsmedlemmar från högerpartiet avgiven reservation yrka vi avslag på Kungl. Maj:ts framställning i denna del. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag tror att den motivering, som utskottet här förebragt tillika med de citat ur statsverkspropositionen, som åtfölja utlåtandet, torde vara tillräckliga för andra kammaren vid ständpunktstagandet till denna fråga. Av propositionen framgår det ju att ärendet varit föremål för synnerligen ingående prövning hos olika myndigheter och slutligen hos Kungl. Maj:t, som stannat för förslaget att på en gång ordna både frågan om lokaler åt länsarkitekten och frågan om ökade utrymmen åt lantmäterikontoret, vilket allt kan ske inom ganska kort tid.

Reservanterna säga, att detta hus är byggt så nyligen som 1923—1924. Ja, det vill jag ej bestrida, men jag vill påpeka, att planeringen av ett dylikt bygge måste ske ett par år innan bygget sättes igång. Vi ha ju en viss erfarenhet av de olika statliga institutionernas ökade behov av byggnader, och jag måste säga, att 15 år ej är någon så kort tidrymd härvidlag, i det här fallet blir det ju 16 år och litet mera, om man räknar från tiden för den ursprungliga planläggningen. I avdelningen har jag sagt — det vill jag säga även här — att lant-

Ang. lantmäterikontorshuset i Umeå. (Forts.)

mäterikontoret visserligen bör kunna klara sig ännu en tid med sina nuvarande lokaler, men det är ju så, att detta län för närvarande är ett av de mest utvecklingskraftiga i landet. Om detta beror på nativiteten, som man talar så mycket om nu för tiden, vill jag lämna därhän, men faktum är, att det även har skett en stark inflyttning till länet. Den industriella utvecklingen är också mycket livskraftig och länet ökar i folkmängd raskare än andra län. Härav följer ett ökat behov av bebyggelse och därigenom av lantmåteriförrättningar, och man måste ta itu med en hel del olika förslag, som komma från de olika orterna i länet. Av denna åtgärd följer snabbt och logiskt ett ökat behov av utrymme för lantmäterikontoret. Lantmäterikontorets handlingar äro å andra sidan av den art, att det skulle vara rent slöseri, om man inte gäve dem ändamålsenliga lokaler, där de kunde förvaras.

Jag tror, herr talman, att detta kan räcka, om jag sedan till slut bara påpekar, att länsstyrelsen har ju själv varit inne på att försöka få ned kostnaderna men inte lyckats, och den förhyning, som herr Magnusson i Skövde åsyftar att man skulle göra för länsarkitekten, säges ju i utredningen skulle kosta minst 2,000 kronor. Jag tror inte att man ur förräntningssynpunkt behöver känna sig allt för orolig, om man till att börja med kan inkassera en sådan avkastning som minst 2,000 kronor per år. Det räcker inte — det erkänner jag utan vidare — men det kan dock sättas ifråga, om det inte är klokt att beträffande en sak, som i alla fall kommer tillbaka om några år, göra allt på en gång.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag undrar, om det inte är någon liten felläsning av utskottets ärade ordförande, då han säger, att hyreskostnaden skulle uppgå till minst 2,000 kronor. Det står, att det antagligen kommer att draga en kostnad av åtminstone 2,000 kronor. Det är »antagligt», således icke något kategoriskt »minst», och det är en liten differens i åtskillnaden, som inte är så obetydlig.

Vidare vill jag säga, att jag blev nästan litet förskräckt, då herr Anderson i Råstock betraktade det såsom varande ett tillräckligt, ja till och med berömvärt mått av förutseende, då man planerade en nybyggnad så att man kunde vänta i 15 år, innan behov av utveckling gjorde sig gällande. Jag tycker inte detta vittnar om, att man planerat med något större mått av förutseende, men i själva verket har förutseendet varit större än så, ty för närvarande föreligger icke något verkligt behov av utvidgning och sannolikt ej heller inom avsevärd tid. Man säger — och märk väl med den ståndpunkt, som man haft anledning att tillägna sig, då man *vill* ha denna tillbyggnad — att om fem år kan det bli behov av ökat utrymme. Således har förutseendet varit något större än berörda 15 år. Det är ju lätt att räkna ut, att även om man dröjer fem år med att bygga och kapitaliserar kostnaden efter hyreskostnaden, skulle det i alla fall ställa sig billigare för statsverket att hyra.

Nu är det ju tyvärr inte bara här, som man lägger ner onödiga kostnader för nybyggnader, men detta är ett av de fall, som vi ha att bedöma, och jag kan icke finna, att här äro tillräckliga skäl förebragta för bifall. Därest det om tio år blir nödvändigt att göra tillbyggnad, så finner jag att saken till dess kan anstå och den tiden ha den sorgen. Det är bättre att vänta, till dess behovet blir verkligt aktuellt.

Herr Anderson i Råstock! Herr talman! Jag trodde inte att vi skulle behöva kosta så mycket krut på denna lilla sak, men då nu herr Magnusson i Skövde inte ger tappt kanske jag kan få erinra om, att en placering av ämbetsverket rätteligen vore i närheten av länsstyrelsen, då det eljest medför ökad budskickning och kanske man också får anställa extra personal av vakt-

Ang. lantmäterikontorshuset i Umeå. (Forts.)

mästares grad. Då jag sade, att de 2,000 kronorna inte voro så farliga, inkluderade jag verkligen, att man därigenom kunde spara litet annat också.

Beträffande metoden att beräkna så det räcker kanske jag skall be att få säga — det kanske hade varit artigare att säga det förra gången, men om man har något roligt skadar det väl aldrig att komma med det, fastän det är litet sent — att herr Magnusson i Skövde har varit med om och andra kammaren liksom första har nyss beslutat att lämna tilläggsanslag för ytterligare utbyggnad i visst fall, som jag inte här skall namnge men som i alla fall finnes med i detta betänkande, där den nya utbyggnaden inte ens var färdig. Det har herr Magnusson i Skövde ansett sig kunna svälja och samlat sig till ett enda ställe, för att där det verkligen föreligger ett större behov gå in för avslag. Jag vet inte, om det går ihop riktigt. För mig gör det det inte, och jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Om utskottets ärade ordförande vill ha det så som framgår av hans fråga varför jag inte prutat i övriga anslagskrav för tillbyggnad, får jag väl inrätta mig därefter i fortsättningen och pruta på åtskilligt flera punkter. I så fall kanske han har lättare att finna konsekvens i, kanske rent av biträda, vad jag föreslår. Jag har dock bemödat mig om att sätta in prutningen, där fog föreligger. Det är måhända inte roligt men det är sakligt.

Då herr ordföranden talade om ökad budskickning synes han förutsätta att lantmäterikontoret är inrymt i samma byggnad som länsstyrelsen, och att följaktligen vederbörande länsarkitekt inte behövde ta på sig rocken eller skicka något bud utan kunde kvista direkt till länsstyrelsen. Så är icke förhållandet, och om man skickar ett bud 200 meter längre eller kortare väg, då i alla fall ett bud skall passera mellan skilda platser, ligger däri icke några merkostnader, som man undviker genom detta beslut.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 11.

Härpå upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 5, i anledning av väckta motioner om upphävande av tullen å orostat och rostat kaffe.

Ang. upphävande av tullen å kaffe.

Till bevillningsutskottet hade för förberedande behandling hänvisats två motioner, avseende tullfrihet för kaffe, nämligen:

motionen nr 140 i andra kammaren av herr *Spångberg m. fl.*, däri hemställdes, »att riksdagen måtte besluta upphäva tullen på orostat och rostat kaffe, rubrikerna 73—74 i nu gällande tulltaxa», samt

motionen nr 142 i andra kammaren av herrar *Brädefors* och *Hagberg* i *Lu-leå*, däri föreslagits, »att riksdagen avskaffar den s. k. kaffetullen».

Ang. upphävande av tullen å kaffe. (Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Spångberg: Herr talman! Finansministern framhåller i inkomstberäkningen för nästkommande budgetår, att det finns 20 miljoner kronor till förfogande för skattelindring, och finansministern finner det vara riktigt att under sådana förhållanden en skattelättnad nu genomföres på ett sådant sätt, att den kommer så stor del som möjligt till godo. Vill man åstadkomma en skattelindring av den art, som finansministern finner vara lämplig, då ges det tillfälle att göra det just nu.

Av utskottets utlåtande framgår, att tullmedlen för införsel av kaffe uppgå till omkring 20 miljoner kronor om året. Men föreliggande betänkande visar också, hur svårt det är, även om ett sådant tillfälle ges, att lätta på en börda, som tidigare under svårare ekonomiska förhållanden utökats till det orimliga för många. När herrarna här i riksdagen — för åll del, även med damernas bistånd — tidigare ha höjt kaffetullen, har det alltid skett under motiveringen, att det råder svåra ekonomiska förhållanden, men — har det ständigt understrukits — höjningen är bara tillfällig. År 1922 höjdes tullen på kaffe med 400 procent eller från 12 öre till 50 öre per kg. Det var en stor debatt i båda kamrarna, och man beklagade under den debatten från de mest skilda håll, att man måste gå denna väg och höja kaffetullen. Men, sade man, höjningen är bara tillfällig. Kapitalisterna hade jobbat vid den tiden så att det förestod en djup kris, och Thorsson såsom finansminister kom då som deras räddande ängel. Av den kohandel, som den gången bedrevs, kvarstår ännu kaffetullen och visar, att det finns möjligheter att få fram pengar även ifrån dem, som överhuvud taget ingenting ha. Fyrdubblingen av kaffetullen motiverades med att kronoskattens grundtal stod i 175, och Thorsson menade, att eftersom vi nu måste ha pengar ha vi antingen att öka detta grundtal till 190 å 195 eller också att utöka kaffetullen. Riksdagen följde Thorsson. Socialdemokraterna följde välvilligt. Man kunde inte skilja på dem och högern, och det brukar man ju aldrig kunna göra året efter ett valår, då socialdemokraterna kommit i regeringsställning. De frisinnade knorrade som Israels barn i öknen och talade om, att det är stora pålagor, som här påläggas folket, men de följde också med. Men från alla håll strök man under, att det endast var en tillfällig åtgärd, betingad av de exceptionella förhållandena.

Jag ställer nu frågan till herrarna, som gävo det löfte, som ligger i understrykandet av att det var en tillfällig åtgärd: När är då möjligen tiden lämplig att infria detta löfte? Det kan inte hjälpas, jag anser med utgångspunkt från vad finansministern har anfört i motiveringen till inkomstbeskattningen, att tiden kan väl aldrig vara lämpligare för att uppfylla det löfte, som gavs åt dem, som fingo de tunga pålagorna det året, än vad det är just nu. Finansministern har 20 miljoner kronor för mycket, och det måste vidtagas vissa åtgärder, så att de inte inflyta i statskassan. Det är jämt det belopp, som kaffetullen ger.

Om man nu tittar på kaffetullens karaktär, som ju har behandlats vid åtskilliga tillfällen, så skall man finna, att det är den kanske mest raffinerade utsagningsmetod man har gentemot de fattiga. Det är inte bara vi, som ha sagt detta. Det har många gånger omvittnats från de mest skilda håll, både från socialdemokrater och från frisinnade, och jag skall låta herrarna själva betala kostnaderna och bestå vittnesmålet i domen över den politik, som avspeglas i utskottsutlåtandet av i dag. En framstående frisinnad representant här

Ang. upphävande av tullen å kaffe. (Forts.)

i kammaren yttrade på sin tid, när kaffetullen behandlades — jag citerar: Kaffet underlättar i de fattiga hemmen att förtära den ofta magra och osmakliga kosten. Kaffet är en dryck, som är lämplig för skogs- och lantarbetare, som inte kunna förtära sina måltider i hemmen, såsom dryck till matsäcksmat. Kaffet är den mest utbredda, lättast tillredda och lämpligaste sällskapsdrycken bland de mindre bemedlade folkklasserna. Man kan med rätta beteckna tull på kaffe som en skatt på de fattiga hemmen och en ren fattigmansskatt.

Socialdemokraterna ha många gånger — ute i valrörelsen i varje fall, där man ju talar om, vilken politik man sedan skall bedriva här i riksdagen — gjort liknande uttalanden. De ha levererat ett överväldigande material för ett bifall, inte till bevillningsutskottets utlåtande utan till vår motion. Det som haft — åtminstone var det meningen — den största effekten, lämnades i en valfilm för något år sedan. Där visades upp, hur kaffetullen var en ren stöld från det fattiga folket. I en scen såg man en skogsarbetare, som efter hårt och slitsamt arbete kom hem efter dålig förtjänst till en fattig skogskoja, och man riktigt såg och förstod, vad kaffet betydde för denne fattige skogsarbetare i det s. k. hem, som han då befann sig i, och så skulle det där kaffet kokas. Man fick i en scen se, hur arbetaren skulle mala kaffet med en butelj. Kaffet var placerat på ett papper, som låg på en träkubb, och så tar han fram kaffet och skulle mala. Men just då kommer det fram en stor, svart arm, som tar en stor del av kaffet från huggkubben, stjälar bort det från arbetaren, och så får man se och med stora bokstäver skiner det klart emot en: »Tull». Och så kommer uppmaningen att besinna, vad den där stölden ifrån det fattiga folket innebär, och så mötes man av texten: »Rösta vid valet med det socialdemokratiska partiet, som konsekvent bekämpar alla konsumtionsskatter.» När herrarna nu snart skall spela in sin nya valfilm, skulle det inte då vara lämpligt att upprepa denna scen och sedan fästa den där armen, som sticker ut i filmen, på det socialdemokratiska partiet av i dag, undertecknat med sina representanter under detta utskottsbetänkande, och tala om: Det där säga vi i valrörelsen, men så här går det till i praktiken. Det vore hederligt gjort, men herrarna föredra att låta bli att vara hederliga.

Det sades nyligen, när Per Albin fyllde 50 år, att han var en man, som stod för vad han lovat, och det är möjligt att Per Albin gör det såsom person. Det vet jag inte. Det blir väl inte så många av dem, som talat om honom och sett upp till honom, som bli i tillfälle att konstatera den saken. Jag tvivlar inte på att Per Albin är hederlig i sin umgängeskrets, men det uttalandet hade väl dock ett politiskt syfte, skulle jag tro, och det vore önskvärt att få se en partichef vara hederlig såsom partichef och hålla de löften, vilka gävos de hundratusentals personer, som sågo denna film och som, lurade av lögnen på filmen, röstade med herrarna. Nu ha vi gett herrarna ett tillfälle att infria löftet. Jag hoppas, att herrarna nu i denna sista timme före valet visa, vad andans barn herrarna äro. Sedan skall domen falla därefter.

Nu förkunnade visserligen Social-Demokraten för några dagar sedan på löpsedlarna och i tidningen på första sidan, att hävd kaffetull är ogynnsammare än sänkt skatt. Ja, man kan ju diskutera allting här i världen, och det är klart, att man också kan taga upp till debatt Social-Demokraternas påståen-de om att hävd kaffetull är ogynnsammare än sänkt skatt — det rör sig därvidlag om grundbeloppet för kronoskatten. Från storkapitalistisk synpunkt har Social-Demokraten rätt. Den har rätt, ju högre inkomster det gäller. Ur bankernas och bolagens synpunkt, institutioner som ju inte konsumera kaffe, har Social-Demokraten rätt — det är klart. Men ur den fattiga befolkningens synpunkt, ur den stora, breda massans synpunkt, de små inkomsttagarnas,

Ang. upphävande av tullen å kaffe. (Forts.)

skogsarbetarnas, lantarbetarnas, nödhjälpsarbetarnas synpunkt har Social-Demokraten fullständigt fel.

Jag anser nu inte, att det är alldeles nödvändigt att ställa problemet så, att det antingen skall bli sänkt skatt eller sänkt tull. Man kan sänka bådadera. Man kan bifalla vår motion om slopande av kaffetullen och dessutom sänka skatten. Vi skola exempelvis av militäranslaget med varm hand från vårt håll ge socialdemokraterna de 20 miljoner kronor, som det här är frågan om och som herrarna tänka taga in på kaffetullen.

Men vi skola med tillhjälp av herrarnas egna beräkningar och de uppgifter som infördes i alla tidningar, när regeringen kom med sitt förslag om sänkning av kronoskattens grundtal, se efter hur en sådan sänkning skulle verka. Man finner, att en familj om man, hustru och två barn, som icke har högre inkomst än 2,000 kronor per år, icke blir berörd av skattesänkningen. Om vi nu antaga, att en sådan familj betalar 14 kronor i kaffetull årligen, så förlorar den på det sättet varje år 14 kronor, om vi gå regeringens väg. Ja, t. o. m. den som har 5,000 kronors inkomst förlorar genom en sänkning av kronoskattens grundtal i stället för en sänkning av kaffetullen. En sådan familj får visserligen betala 10 kronor mindre i skatt, men beräknar man en kaffetull på 14 kronor, blir förlusten för familjen 4 kronor. Man måste komma upp till en inkomst av 6,000 kronor för att det skall bli någon lindring genom skattesänkningen. Först då börjar lindringen göra sig gällande, om man tager den sänkning regeringen går in för i stället för att sänka kaffetullen. En familj om man, hustru och två barn med 6,000 kronors inkomst får en skattelindring av 16 kronor. Ger den då 14 kronor i kaffetull, blir lindringen i beskattning summa 2 kronor. Alltså skall man komma upp i 6,000 kronors inkomst för att den verkliga vinst, som Social-Demokraten skrev om, skall börja göra sig gällande. Vid 20,000 kronors inkomst blir skattesänkningen 113 kronor, alltså en vinst på omkring 100 kronor; vid 50,000 kronors inkomst 420 kronor, alltså en vinst på 405 kronor. Vid 100,000 kronors inkomst få vederbörande en skattelindring av 1,000 kronor och vid 200,000 kronor 2,300 kronor. Regeringen vill sålunda ge 2,300 kronor till den som tjänar 200,000 kronor om året och 2 kronor till den som tjänar 6,000 kronor, medan den vill taga 14 kronor från dem som tjäna 2,000 kronor och därunder. Siffrorna få tala för sig själva. Det är synd att kommentera det utmärkta material herrarna presterat i sina tidningar. Den som vill hjälpa de rika har att gå bevillningsutskottets och regeringens väg. Den som vill hjälpa de fattiga måste gå den väg vi i motionen föreslagit, till vilken motion jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Brädefors**: Herr talman! Det kan hända, att det i denna fråga — liksom när det gäller andra motioner i riksdagen — kommer att framhållas från utskottets talesmäns sida, som yrka bifall till utskottets hemställan, att man inte kan besluta i så viktiga frågor på grundval av en enskild motion. Så brukar det alltid heta. Nåväl, men detta är inte en så liten fråga. Enligt utskottets egen motivering gäller det något över 20 miljoner kronor om året. Det är i varje fall så, som jag redan framhöll i årets remissdebatt, att om regeringen hade gjort skäl för sin etikett — »arbetarregering» — den i stället för en sänkning av den direkta beskattningen, som den signalerat, borde ha föreslagit en sänkning av den indirekta beskattningen, som först och främst drabbar den fattigaste befolkningen. Det är härvidlag fråga just om en vara, som kommer mest till användning bland de fattigaste av de fattiga. Utom det att kaffet är betydelsefullt för arbetarna i allmänhet och för småbönder och fattiga jordbrukare, så är det absolut nödvändigt för vissa kategorier av arbetarbefolkningen, nämligen för skogsarbetarna och flottningsarbetarna och med dem jäm-

Ang. upphävande av tullen å kaffe. (Forts.)

ställda. Om man är norrlänning eller norrbottning som jag — jag har för övrigt tidvis också varit skogsarbetare och flottningsarbetare — känner man till, vilken roll kaffet spelar för arbetarna i skogarna och vid flottlederna. När man därtill vet, att just dessa arbetsgrupper — skogs- och flottningsarbetarna — äro så uruselt avlönade som de äro, inser man vad en fördyring av kaffet, som är absolut nödvändigt i deras hushåll, med några ören per kilo betyder. Och om man skulle taga bort kaffetullen och därmed förbilliga kaffet med 45 öre per kilo, skulle detta betyda en ökning av dessa skogs- och flottningsarbetares löneförmåner, som vore ganska avsevärd.

Ja, detta är icke obekant för regeringens medlemmar. Det har framhållits så ofta, att det icke alls är okänt för dem, vad det betyder att få denna vara billigare för de stora arbetsgrupper, som det först och främst gäller. Vi ha i regeringen personer, som äro f. d. förtroendemän i fackföreningsrörelsen och borde känna till detaljerna i saken ganska väl. Men benämningen »arbetarregering» är tydligen bara en etikett, som inte förpliktar till någonting. Ja, herr handelsministern skrattar. Jag förstår, att han måste vara medveten om dessa förhållanden och ha reda på just kaffets vikt för skogs- och flottningsarbetarna, men de bli inte mätta genom att ministrarna skratta på ministerbänkarna, utan det måste åtminstone företagas vissa åtgärder för att bereda de människor, som arbeta i skogarna, billigare föda, när det nu från regeringshåll inte göres någonting för att skaffa dem ökade inkomster. Man skulle kunna draga fram en massa exempel på hur man i stället för att söka förbättra dessa dåligt avlönade arbetares levnadsstandard t. o. m. med statens hjälp och med statens affärsdrivande verk som ledare pressar ned levnadsstandarden för skogs- och flottningsarbetarna. Som sagt: man behöver inte med ytterligare detaljer motivera behovet av sänkning eller borttagande av kaffetullen. Den saken känna riksdagens ledamöter väl till allesamman, och det är inte första gången frågan debatteras här.

Jag nöjer mig därför, herr talman, med att endast yrka bifall till den av mig och herr Hagberg väckta motionen.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag skulle vilja säga, att herr Spångberg inte har anledning att uttala denna bitterhet mot regeringen eller utskottet. Hade de tillmötesgått honom på det sätt han krävt, hade han ju inte kunnat prestera denna dramatiska skildring, av vad i saken förevarit, som han nu hade tillfälle att få till riksdagens protokoll och som ju var bemängd med både filmuppvisning och annat.

Jag skall inte taga upp någon debatt med herr Spångberg om valfilmen och vad den eventuellt kan innehålla, men jag är alldeles säker på att om kaffetullen skulle komma att ingå som ett moment däri, skulle skildringen hålla sig något mera till verkliga förhållandet och till vad som i saken förevarit än den skildring gjorde, som herr Spångberg här gav.

I slutet av sitt anförande gav herr Spångberg klara verba på verkliga anledningen till att han var så intresserad: han ville bereda det socialdemokratiska partiet ett tillfälle att nu i sista stund före valet ånyo kompromettera sig inför väljarskaraorna.

Jag tror, att om man ser denna sak som den i verkligheten ligger till, om man följer den från år 1922 fram till sänkningen 1930, och om man tager hänsyn till att i det sammanhanget också sockerskatten på de 16 örena försvann, bli anklagelserna inte av den fruktansvärda karaktär, som herr Spångberg här försökt utmåla.

Det är mycket vänligt, herr talman, av herr Spångberg att lova sin medver-

Ang. upphävande av tullen å kaffe. (Forts.)

kan till att skapa fram de nya 20 miljoner kronor, som skulle behövas dels för att sänka skatten i överensstämmelse med finansministerns förslag, dels för att taga bort kaffetullen, som kräver 20 miljoner. Han förklarade, att han och hans meningsfränder för sitt vidkommande voro villiga att spara dem på fjärde huvudtiteln. Herr Spångberg får förlåta riksdagens bevillningsutskott, om det inte anser detta herr Spångbergs uttalande vara en tillräcklig garanti för att de 20 miljonerna stå till förfogande, när de behöva användas.

Bevillningsutskottet har enhälligt ansett, att under förevarande förhållanden finns det ingen möjlighet att gå motionärerna till mötes, och med anförande av dessa synpunkter, herr talman, hemställer jag om bifall till vad utskottet föreslagit.

Herr Spångberg: Herr talman! Av herr Olssons i Gävle anförande framgår ju klart och tydligt, att förslaget ifråga om sänkningen av militäranslaget inte accepteras av herr Olsson och hans meningsfränder. Det må nu vara deras sak. Men när det gäller vilket alternativ, som är att föredraga, lär det väl inte kunna nekas till, herr Olsson, att en sänkning av kaffetullen eller ett slopande av densamma är bättre för det fattiga folket än den sänkning av kronoskattens grundbelopp med 20 enheter, som från regeringens sida förebådats.

Herr Olsson i Gävle ansåg, att min skildring av valfilmerna var mycket dramatisk. Och filmens innehåll skall bli annorlunda, säger herr Olsson, om kaffetullen kommer att tagas med i nästa valfilm. Den skildring jag gav var emellertid riktig, och om herrarna tänka fortsätta med en sådan valtaktik, få herrarna, även om det är otrevligt att möta sin egen vålnad, bereda sig på att bli erinrade om de löften de gävo, när det gällde att i valrörelsen draga till sig röster. Det är ett löftesbrott av den art jag här karakteriserat, om socialdemokraterna i dag gå med på bevillningsutskottets förslag.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag vill bara tillägga, att den skildring herr Spångberg gav av mitt nyss hållna anförande berättigar mig att säga, att den nog tarvar åtskilliga justeringar — precis som herr Spångbergs skildring av vad som förekommit i fråga om kaffetullen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Spångberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsägningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av väckt motion angående verkningarna av det senaste handelsavtalet med Frankrike, särskilt beträffande trävaruexporten; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 och 7 §§ lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 4 och 73 §§ vattenlagen; och

nr 13, i anledning av väckt motion om viss ändring i 21 kap. 10 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 13.

Herr *Nilsson* i Steneberg avlämnade en av honom och herr *Olsson* i Rimforsa undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 71, angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 629, remitterades genast till bevillningsutskottet.

§ 14.

Vid slutligen skedd föredragning av ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 165, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om redogörelse i Kungl. Maj:ts berättelser till riksdagen om vad i rikets styrelse sig tilldragit för direktiven för de av kommittéer och sakkunniga bedrivna utredningar, beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställningar angående anslag till byggnader för statens bakteriologiska laboratorium och till lån till utvidgning av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka;

bevillningsutskottets memorial, nr 7, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos utskottet; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion om befrielse från avgift till folkpensioneringen för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:
Att direktör Erik Nylander, som lider av influensa, är till riksdagsarbete
tillsvidare oförmögen, intygas.

Stockholm den 19 februari 1936.

Pontus Jonsson,
legitimerad läkare.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:	
herr <i>Svedberg</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 19 febr.,
» <i>Nilsson</i> i Steneberg	» 5 » » » 20 »
» <i>Erlander</i>	» 4 » » » 19 »
» <i>Jonsson</i> i Skedsbygd	» 8 » » » 22 »
» <i>Danielsson</i>	» 7 » » » 21 »
» <i>Gardell</i> i Gabns	» 4 » » » 22 »
» <i>Jonsson</i> i Haverö	» 4 » » » 22 »
» <i>Olsson</i> i Staxäng	» 7 » » » 20 »
» <i>Borg</i>	» 2 » » » 21 »
» <i>Hallén</i>	» 5 » » » 20 » och
» <i>von Seth</i>	» 3 » » » 20 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.7 e. m.

In fidem
Per Cronvall.